

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ

ΨΥΧΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ

**«ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ
ΥΓΕΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΕΣ»**

Ερευνητική ομάδα:

ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΜΠΑΡΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΙΑΚ ΣΑΝΤΡΑ- ΝΤΑΡΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΛΩΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Πάτρα, Ιούνιος 2011

**Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
Σ.Ε.Υ.Π.**

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ:
«ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΕΣ»**

**MULTICULTURALISM AND MENTAL ILLNESS:
" ATTITUDES OF MENTAL HEALTH PROFESSIONALS TOWARDS TO
MENTALLY ILL ECONOMIC IMMIGRANTS»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ : ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΛΩΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΜΠΑΡΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΙΑΚ ΣΑΝΤΡΑ-

ΝΤΑΡΙΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Ιούνιος 2011

Η Πτυχιακή Εργασία των :

Δρακόπουλου Φιλίππου,
Μπαρή Περικλή και
Στεφανιάκ Σάντρα- Ντάρια

εγκρίνεται :

Υπογραφές

1. Παναγιώτα Κλωνή (εποπτεύουσα καθηγήτρια)

Μέλη εξεταστικής επιτροπής :

2.

3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός των φοιτητών στην παρούσα πτυχιακή εργασία, είναι να εξετάσουν το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και της ψυχικής ασθένειας διερευνώντας αντίστοιχα τις στάσεις των επαγγελματιών υγείας απέναντι σε οικονομικούς μετανάστες και κοινωνικά πάσχοντες. Για το συγκεκριμένο σκοπό, παρατίθεται αντίστοιχο θεωρητικό αλλά και πρακτικό μέρος στην εργασία, και μέσω του οποίου οι φοιτητές προσπαθούν να διακρίνουν τι ακριβώς συμβαίνει στη θεωρία και ως προς το θέμα το οποίο εξετάζουν αλλά και αν τελικώς τα αποτελέσματα και δεδομένα της δικής τους έρευνας είναι τα ίδια με εκείνα προηγούμενων ερευνών.

Abstract

The major purpose of the students in this dissertation is to analyze in details the phenomenon of multiculturalism and the mental illness, by investigating the various believes of social scientists related to health matters in people characterized as socially suffering economic immigrants.

For that specific reason, the students have also chosen to site a theoretical part and a practical one, as well, based upon research, in order to examine and discriminate what is happening in theory as to the topic examined by them and if finally the results of their research tends to agree upon those of previous researches.

Ευχαριστίες

Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στην Καθηγήτριά μας και επιβλέποντα της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας Κα. Κλωνή για την πολύ μεγάλη βοήθεια του κατά την διάρκεια της έρευνας μας.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε όλους τους ειδικούς αλλά και εκείνους που ασχολούνται με το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και της ψυχικής ασθένειας καθώς και τους επαγγελματίες υγείας και ιδιαίτερα τους κοινωνικούς λειτουργούς για την αμέριστη βοήθεια τους ως προς τους τρόπους αντιμετώπισης των ψυχικά ασθενών οικονομικών μεταναστών σε μια κοινωνία.

Επιπλέον, θα θέλαμε να αποστείλουμε τις ευχαριστίες μας σε όλους τους κοινωνικούς λειτουργούς σε κάθε σχετική κρατική υπηρεσία και με την οποία ήρθαμε σε επαφή, οι οποίοι με την απρόσκοπτη παροχή πληροφοριών από μέρος τους μας βοήθησαν στην διεκπεραίωση και συγγραφή της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και έρευνας.

Επιπρόσθετα, θα θέλαμε να δηλώσουμε ότι είμαστε ευγνώμων στο προσωπικό των διάφορων οργανισμών και περιοδικών τύπου που ασχολούνται με αυτού του είδους την θεματολογία, για την απεριόριστη παροχή πληροφοριών σχετικά με το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και της ψυχικής ασθένειας στους μετανάστες. Τέλος, θα επιθυμούσαμε να αποστείλουμε τις ευχαριστίες μας στα μέλη της οικογενείας μας αλλά και τους φίλους μας, οι οποίοι όλο αυτόν τον καιρό της προετοιμασίας της συγκεκριμένης εργασίας αλλά και έρευνας μας στήριξαν σε υπέρτατο βαθμό.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	10
ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ	10
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	13
1.1: ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	13
1.1.1 ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	13
1.1.2 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	16
1.2: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ – ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ	18
1.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	18
1.2.2 ΕΙΔΗ – ΤΥΠΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	20
1.2.3 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	22
1.2.3.1 ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ	24
1.3 : ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ	26
1.3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ	26
1.3.2 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΙΝΟΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	30

1.3.2.1 Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ -----	33
1.3.3 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΙΝΟΣ ΓΙΑ ΨΥΧΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΑΥΤΩΝ -----	34
1.4 : ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ -----	36
1.4.1 ΣΩΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ-----	36
1.4.1.1 Το ΣΥΝΔΡΟΜΟ BURN OUT ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΛΟΓΩ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ -----	36
1.4.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ-----	41
1.4.2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ-----	41
1.5 : ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ -----	42
1.5.1 ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΠΟ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ -----	42
1.5.1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΣΩΣΤΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΑΥΤΩΝ-----	46
1.5.2.1 ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ -----	52
1.5.2.2 ΒΡΑΧΕΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ-----	53
1.5.2.3 Η ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ -----	55
1.5.2.4 Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ -----	57
1.5.2.5 Η ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ -----	58
1.5.2.6 ΜΕΘΟΔΟΣ ΓΚΕΣΤΑΛΤ -----	60
1.5.2.7 Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ -----	62
5.2.8. ΓΝΩΣΙΑΚΗ – ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ-----	63
1.6 : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ ΜΕ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ -----	66
1.6.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ-----	66

1.6.2	Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ -----	69
1.6.3	ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-----	71
1.6.3.1	ΠΟΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ ΣΤΗΝ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΈΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΑΥΤΩΝ-----	71
1.6.3.2	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΤΟΥΣ ΥΓΕΙΑΣ ---	74
2.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΈΡΕΥΝΑΣ -----	76
2.1.1	ΕΙΔΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ-----	76
2.1.2 ^A	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ -----	77
2.1.2 ^B	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ-----	77
2.1.3	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ/ ΔΕΙΓΜΑ-----	77
2.1.4	ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΈΡΕΥΝΑΣ -----	78
2.1.5	ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ-----	79
2.1.6	ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ-----	81
2.1.7	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ -----	81
2.1.8	ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ -----	81
2.1.9	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ -----	83
2.1.10	ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ -----	83
2.2 :	ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ -----	83
2.3 :	ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ -----	85
2.4:	ΣΥΖΗΤΗΣΗ -----	158
2.5 :	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-----	160
2.6 :	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ -----	161
ΕΠΙΛΟΓΟΣ -----	163	

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ -----	165
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ-----	168
Α. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ-----	168
Β. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ -----	169

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελεί γεγονός πως η μετανάστευση θεωρείται ένα σημαντικό φαινόμενο της εποχής και η οποία μπορεί να πραγματοποιείται για διάφορους λόγους από ένα μέρος προς ένα άλλο, είτε εκείνο ανήκει στην ίδια ήπειρο που κατοικούν οι μετανάστες είτε σε κάποια άλλη. Όποια όμως και να είναι η αιτία της μετανάστευσης, θα πρέπει ο μετανάστης και εντός της χώρας που θα μεταναστεύσει για τους δικούς του λόγους, να είναι ικανός να εργαστεί και να χαρεί τις νέες συνθήκες ζωής του μέσα από μια ψυχική υγεία και δίχως προβλήματα τα οποία θα προκαλούνται στην ψυχοσύνθεσή του λόγω συγκεκριμένων γεγονότων που μπορούν να τύχουν.

Το ρόλο της εξασφάλισης της ψυχικής υγείας στους μετανάστες σε μια χώρα αλλά και της αντιμετώπισης κάποιας ψυχικής ασθένειας, αναλαμβάνει συνήθως ο Κοινωνικός Λειτουργός μέσω της Κοινωνικής Εργασίας που επιτελεί. Για το λόγο αυτό θα σημειωθεί πως η Κοινωνική Εργασία έχει ως στόχο την επίλυση προβλημάτων μέσα από μια πολύπλευρη παρέμβαση η οποία λαμβάνει υπόψη, τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των εξυπηρετούμενων και του συστήματος που τους περιβάλλει¹.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός για να κατορθώσει να κατανοήσει τον εξυπηρετούμενο, στη προκειμένη περίπτωση το μετανάστη και εν συνεχεία να ανταποκριθεί στους σκοπούς της δράσης του, θα πρέπει να αντιμετωπίσει και να ξεπεράσει τις προσωπικές του προκαταλήψεις. Αυτό θα γίνει μέσα από την αυτογνωσία και την δική του ψυχοθεραπεία ώστε να εντοπίσει τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του. Τα όρια του, το νοητικό και συναισθηματικό του επίπεδο, τα κίνητρά της συμπεριφοράς του και τους μηχανισμούς άμυνας που διαθέτει. Στην συνέχεια να γνωρίσει και να ενστερνιστεί τις αξίες και αρχές της κοινωνικής εργασίας που συνιστούν τον βασικό πυρήνα του ρόλου του.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί πως ο Κοινωνικός Λειτουργός έχοντας γνώσεις των θεωριών και χρησιμοποιώντας τις τεχνικές αυτών στην επαγγελματική του πορεία, τον κάνει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία και αφετέρου δομείται από συγκεκριμένες αξίες και αρχές, που αποτελούν την φιλοσοφία του επαγγέλματος του. Έτσι δεν παγιώνεται σε μια ψυχρή και στεγνή υιοθέτηση μιας προσέγγισης βάση της οποίας ενεργεί. Διαφορετικές άλλωστε περιπτώσεις αντιμετωπίζονται σύμφωνα με διαφορετικές θεωρίες.

Όλα αυτά λοιπόν και τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω, κατέχουν ένα σημαντικό ρόλο και ως προς την αντιμετώπιση των ψυχικών ασθενειών στους

¹ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

μετανάστες και με σκοπό εκείνοι να μπορούν να ζουν αρμονικά και ουσιαστικά να μπορούν να συνεργάζονται με τους συνανθρώπους τους εντός των εργασιακών χώρων αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση χρειάζεται να επιτευχθεί κάτι τέτοιο.

Αναγκαιότητα της Μελέτης

Η αναγκαιότητα της παρούσης μελέτης έγκειται στην συμφωνία με τον σκοπό των φοιτητών όπου είναι να εξετάσουν το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και της ψυχικής ασθένειας διερευνώντας αντίστοιχα τις στάσεις των επαγγελματιών υγείας απέναντι σε οικονομικούς μετανάστες και κοινωνικά πάσχοντες. Προκειμένου λοιπόν να αναδείξουν την αναγκαιότητα της συγκεκριμένης μελέτης που διεξάγουν, παραθέτουν αντίστοιχα ένα θεωρητικό μέρος και όπου επεξηγούν όλα εκείνα τα γεγονότα και συνθήκες που σχετίζονται με τους μετανάστες και την ψυχική υγεία αυτών και στο δεύτερο μέρος της εργασίας, το πρακτικό, προσπαθούν να τεκμηριώσουν τα ευρήματα της έρευνας με όσα αναφέρονται στο θεωρητικό μέρος της εργασίας.

Ορισμοί Έννοιών

Σύμφωνα με τον όρο Μετανάστευση κατά τις Κοινωνικές Επιστήμες όσο βέβαια και κατά το Διεθνές Δίκαιο, αναφέρεται η για διάφορους λόγους γεωγραφική μετακίνηση ανθρώπων είτε μεμονωμένα είτε κατά ομάδες σε διαφορετικό τόπο διαμονής². Επίσης ο ίδιος όρος μπορεί και χρησιμοποιείται στις μετακινήσεις ζώων, πτηνών αλλά και ιχθύων. Οι λόγοι βέβαια και οι οποίοι «γεννούν» το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι διαφορετικοί κι εξαρτώνται ουσιαστικά από τις συνθήκες και οι οποίες επικρατούν κατά τη δεδομένη χρονική περίοδο κάθε φορά καθώς και από τους τόπους της προγενέστερης διαμονής και στους τόπους αποδημίας³.

Ένας διαφορετικός όρος που αναφέρεται στη συγκεκριμένη έννοια, είναι πως μετανάστευση θεωρείται η γεωγραφική μετακίνηση των ανθρώπων από ένα τόπο σ' ένα άλλο για μόνιμη ή προσωρινή εγκατάσταση που γίνεται εκούσια ή ακούσια – αναγκαστική και με βαθύτερα αίτια και με απώτερο σκοπό την αλλαγή του τρόπου ζωής και την αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης. Η έννοια της μετανάστευσης προέρχεται από το ρήμα Μεταναστεύω και ουσιαστικά αποτελεί γενικότερα μια μορφή πληθυσμιακής κινητικότητας εντός του περιβάλλοντα χώρου.

² Πατινώτης Ν., 2002. Εξάρτηση και Μετανάστευση. Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

³ Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».

Εκδόσεις: Gutenberg

Μια βασική μορφή της κινητικότητας θεωρείται η λεγόμενη 'Κοινωνική Μετανάστευση και η οποία συντελείται στα πλαίσια ενός κοινωνικού συστήματος το οποίο εμφανίζεται ως η κύρια μετακίνηση του ανθρώπου ή μιας ολοκληρωμένης ομάδας ατόμων από μια κοινωνική τάξη ή ένα κοινωνικό στρώμα σ' ένα άλλο⁴. Στην περίπτωση της γεωγραφικής μετανάστευσης και η οποία αποτελεί και το κύριο θέμα της έννοιας αυτής, διακρίνονται τα τέσσερα βασικά είδη της μετανάστευσης, εκείνη της ημερήσιας παλίνδρομης μετακίνησης, της Μετοικεσίας, της περιήγησης και της μετανάστευσης ή παλιννόστησης.

Αναφερόμενοι στον ορισμό της ψυχικής ασθένειας και υγείας, θα πρέπει να σημειωθεί πως οι διάφορες ψυχικές ασθένειες όπως συνήθως λαμβάνονται το άγχος αλλά και η κατάθλιψη και εκτός από τα προβλήματα που δημιουργούν στη ζωή και υγεία των ανθρώπων, συνεπάγονται αντίστοιχα και ένα σημαντικό καθώς και κοινωνικό και οικονομικό κόστος με επιπτώσεις κυρίως στο εκπαιδευτικό, υγειονομικό αλλά και δικαστικό σύστημα μιας χώρας⁵. Οι ασθένειες όμως που συνδέονται με την ψυχική υγεία, αποτελούν έναν από τους κυριότερους λόγους των αναρρωτικών αδειών, των πρόωρων συντάξεων καθώς και των συντάξεων αναπηρίας.

Οι κυβερνήσεις των χωρών της Ε.Ε. από την μεριά τους, έχουν την κύρια ευθύνη με σκοπό τη λήψη μέτρων στον συγκεκριμένο τομέα, αλλά και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σχετικά ολοένα και περισσότερο. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές στοχεύουν επίσης στην προστασία καθώς και τη βελτίωση της ψυχικής υγείας, όπως στην ευαισθητοποίηση του κοινού στα προβλήματα και όπου η τελευταία συνεπάγεται, στη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού πλαισίου συνεργασίας και ανταλλαγής ορθών πρακτικών και μεταξύ κυβερνήσεων και συναφών τομέων αλλά και στο συντονισμό των διαφόρων πολιτικών, πρακτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων σχετικά με την ψυχική υγεία των ατόμων. Θα πρέπει αντίστοιχα να σημειωθεί πως τα παραπάνω αποτελούν ουσιαστικά στόχους του Ευρωπαϊκού Συμφώνου και με στόχο την Ψυχική Υγεία καθώς και την Καλή Ψυχική Κατάσταση, το οποίο έχει 5 προτεραιότητες ως εξής⁶:

- Ø Πρόληψη της κατάθλιψης καθώς και της αυτοκτονίας
- Ø Ψυχική υγεία των νέων αλλά και εκπαίδευση
- Ø Ψυχική υγεία στο χώρο εργασίας
- Ø Ψυχική υγεία ηλικιωμένων
- Ø Καταπολέμηση του κοινωνικού στιγματισμού και αποκλεισμού

⁴ Πατινώτης Ν., 2002. Εξάρτηση και Μετανάστευση. Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

⁵ Παπαγεωργίου Γ. Ευ., 2004, Ψυχιατρική, Εκδόσεις Παρισιάνου, Αθήνα, 2004

⁶ Παπαγεωργίου Γ. Ευ., 2004, Ψυχιατρική, Εκδόσεις Παρισιάνου, Αθήνα, 2004

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως η κατάθλιψη και η σχιζοφρένεια θεωρούνται οι σκοτεινότεροι «υπονομευτές» της ψυχικής υγείας των ατόμων. Ωστόσο, η κατάθλιψη είναι πλέον αντιμετωπίσιμη στις μέρες μας, ενώ στη σχιζοφρένεια είναι δυνατή η σχετική μείωση των συμπτωμάτων και η πρόληψη των μελλοντικών υποτροπών με σκοπό την επίτευξη λύσεων στα σχετικά προβλήματα που δημιουργούνται.

1. Κεφάλαιο Πρώτο : Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

1.1: Πολυπολιτισμικότητα και Πολιτισμός

1.1.1 Τι Ορίζεται ως Πολυπολιτισμικότητα

Αν ρωτούσαμε τυχαία κάποιον να μας εξηγήσει την έννοια της λέξης «Πολυπολιτισμικότητα» στις μέρες μας, ίσως μας απαντούσε πως με τον όρο αυτό αντιλαμβάνεται την συνύπαρξη των διαφορετικών πολιτισμών σε μια ουσιαστικά ενιαία οντότητα και όπου θα τους συνδέει ο κοινός πολιτισμός, κοινά χαρακτηριστικά, θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις ενώ είναι και διαφορετικοί⁷.

Πολλοί είναι εκείνοι αντίστοιχα, οι οποίοι έχουν αναφέρει πως μια δημοκρατική κοινωνία είναι εκείνη η οποία οφείλει να αντιμετωπίζει όλα της τα μέλη ως ίσα μεταξύ τους⁸. Όμως μέχρι ποίου σημείου θα μπορούσε κανείς αναγνωρίσει την πολιτισμική τους ιδιαιτερότητα και έως ποιο σημείο μπορεί να αποδεχθεί την «διαφορετικότητα τους» με σκοπό να επιτρέψει την ελεύθερη αλλά και πλήρη ανάπτυξη της ταυτότητας των μεταναστών και διαφορετικών εθνικοτήτων σε μια κοινωνία; Μήπως θα πρέπει επιπλέον να επαγρυπνεί ώστε να εξασφαλίζεται και να διατηρείται αυτή η ιδιαιτερότητα; Είναι απαραίτητη αυτή η πολιτική αναγνώριση για την αξιοπρέπεια των ατόμων;

Όλα αυτά βέβαια είναι μερικά από τα ερωτήματα που βρίσκονται στο κέντρο της διαμάχης γύρω από την πολυπολιτισμικότητα σε μια κοινωνία. Ένας από τους πλέον γνωστότερους συγγραφείς, ο Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου μέσα από το βιβλίο «Πολυπολιτισμικότητα» του Τσάρλς Ταίηλορ, εξηγεί και αναφέρει πως δεν υπάρχει καλύτερος καθρέφτης για να δει κανείς τον εαυτό του από τον φορέα μιας συνυπάρχουσας με εκείνους της εθνοπολιτιστικής ετερότητας. Πιστεύει δε ότι το να είναι κάποιος υποχρεωμένος να ζει μαζί με άλλους, δεν είναι ατυχία, όπως έχει ο συνηθίσει ο περισσότερος κόσμος άκριτα να πιστεύει αλλά μια μοναδική ευκαιρία να αναγνωρίσει και να στοχαστεί πάνω στον εαυτό του⁹. Παρουσιάζει αντίστοιχα την πολυπολιτισμικότητα ως μια σημαντική ευκαιρία αξιοποίησης των καρπών της συμβίωσης αλλά και μιας κοινής ιστορικής εμπειρίας που από κανένα άλλο προϊόν της παγκόσμιας πολιτισμικής υπεραγοράς δεν μπορεί να υποκατασταθεί¹⁰.

⁷ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, «Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων». Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

⁸ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

⁹ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

¹⁰ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, «Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων». Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Σύμφωνα με εκείνους που έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα της πολυπολιτισμικότητας, όπου υπάρχει ένα νόημα ζωής και σε όποια μορφή αλλά και με όποιο τρόπο και αν αυτό εκδηλώνεται, το νόημα αυτό προχωρά και επιζητά την έκφραση και αναγνώριση του έναντι αυτού που το συγκαθορίζει, αλλιώς θα «πεθάνει». Επιδεικνύοντας κανείς σε αυτό τον δέοντα σεβασμό, δεν εκπληρώνει μόνο ένα καθήκον δικαιοσύνης στους φορείς αυτού του συγκεκριμένου νοήματος αλλά αντίστοιχα αναζωογονεί ταυτόχρονα καθώς και επαναδιαπραγματεύεται έναντι του παρελθόντος και τους όρους συγκρότησης της δικής του κατηγορικότητας. Έτσι, ιδρύονται κόμβοι νοήματος και στέρεες βάσεις δημιουργικής συνύπαρξης¹¹.

Σε μια αντίστοιχη ερμηνεία, η συγγραφέας Λάουρα Μαράτου – Αλιμπράντη επισημαίνει πως η ταυτότητα δεν είναι κάτι φυσικό και αμετάκλητο, αλλά περισσότερο λαμβάνεται ως μια νοητική κατασκευή που διαμορφώνεται μέσα από μακροχρόνιες και πολύπλοκες ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές καθώς και πολιτισμικές διαδικασίες. Η ταυτότητα μπορεί και εμπερικλείει πάντοτε την διαφορετικότητα αλλά και την έννοια του Άλλου, ενώ μπορεί και συγκροτείται μέσα σ' ένα πλέγμα σχέσεων και αλληλεπιδράσεων που οι ιδεολογικές συζητήσεις επαναπροσδιορίζουν διαρκώς¹²

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί πως η όποια αποσταθεροποίηση της πολιτισμικής ταυτότητας και ως αποτέλεσμα των κοινωνικών αλλά και οικονομικών αλλαγών στο πλαίσιο των διαφόρων σύγχρονων κοινωνιών, μπορεί και εντάσσεται στη γενικότερη εξελικτική τροχιά και η οποία συνδέεται στενά με την παγκοσμιοποίηση καθώς και τη συγκρότηση της «συλλογικής-οικουμενικής ταυτότητας». Σε αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων και όπου οι παραδοσιακές δομές αποδυναμώνονται και η διεθνοποίηση της επικοινωνίας και της οικονομίας οδηγούν σε ένα σύνολο ομοιογένειας, το ερώτημα που απορρέει είναι αν οι τοπικές ιδιαιτερότητες εξασθενούν, παραμένουν ίδιες ή ενισχύονται.

Σύμφωνα με την συγγραφέα Λάουρα Μαράτου¹³ αναφέρεται πως οπωσδήποτε δεν είναι δυνατόν να υπάρξει μια απόλυτα ενοποιημένη ταυτότητα γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα σε αδιέξοδα ενώ όσο περισσότερο το άτομο μπορεί και αποδέχεται τις διαφορές του «άλλου» τόσο η συνύπαρξη των ετεροτήτων επιτρέπει την ισόρροπη ενσωμάτωση και συνύπαρξη. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί πως σε γενικά πλαίσια αναφέρεται ότι το να δεχόμαστε την διαφορετικότητα του «άλλου», του

¹¹ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, «Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων». Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

¹² Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

¹³ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, «Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων». Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

διαφορετικού από εμάς, βοηθά στο να μπορούν χωρίς προβλήματα και χωρίς διακρίσεις να συνυπάρχουν μεταξύ τους τα άτομα από διαφορετικές κοινωνίες και να μπορούν να εργάζονται αλλά και να ευημερούν.

Όμως για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, οι τοπικές ταυτότητες θα πρέπει να απορροφούνται από τους «πιο ισχυρούς», από αυτούς δηλαδή που ανήκουν σε ένα πιο ανώτερο πολιτισμό και τα οποία προσθέτονται σε έναν άλλο πολιτισμό ο οποίος λαμβάνεται ως διαφορετικός από το δικό τους, αφήνοντας πίσω τους στοιχεία από τον δικό τους πολιτισμό και αποκομίζοντας άλλα στοιχεία από τον πολιτισμό που τις έχει απορροφήσει και συγκαταλέξει στα σύνορα του¹⁴.

Αντίστοιχα, την δική τους ερμηνεία για το συγκεκριμένα θέμα παραθέτουν και οι συγγραφείς Χρήστος Κάτσικας και Εύα Πολίτου με αναφορά στην πολυπολιτισμικότητα και οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ο πολιτισμικός πλουραλισμός μπορεί και εισάγει ένα σύστημα σκέψης το οποίο αποδέχεται ότι οι τρόποι ζωής αλλά και οι αξίες των ανθρώπων είναι σχετικά διαφορετικές και λειτουργεί με σκοπό να επιτρέψει την ισότητα των ευκαιριών όλων, προκειμένου να διαδραματίσουν έναν πλήρη ρόλο στην κοινωνία¹⁵. Αντίθετα, ο R.Jenkins κάνει λόγο για την ανάγκη της απόδοσης προτεραιότητας στην ενσωμάτωση και την οποία όρισε ως τις ίσες ευκαιρίες που συνοδεύονται από την πολιτισμική ποικιλία, σε μια ατμόσφαιρα αμοιβαίας ανοχής¹⁶.

Δηλαδή αναφέρονται ως οι διαφορετικοί πολιτισμοί και οι οποίοι ζουν σε μια συγκεκριμένη κοινωνία όπου αντιμετωπίζονται το ίδιο ίσα με τους ντόπιους, ο ένας μπορεί και ανέχεται τον «άλλο» και χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα λόγω της μεγάλης διαφορετικότητας τους. Η ενσωμάτωση όμως των διαφορετικών και άλλων ατόμων σε μια κοινωνία, μπορεί και έχει ως στόχο μια ενιαία κουλτούρα. Θα πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως σύμφωνα με την διάσταση την οποία αποδίδει ο Δημοσθένης Αγραφιώτης για τον όρο πολυπολιτισμικότητα, το πολιτιστικό στοιχείο μπορεί και αναδύεται με τη διαφορά χάρη στη διαφορά και παρά τη διαφορά¹⁷. Βέβαια το ερώτημα που αναδύεται μετά από αυτή την εύγλωττη και καιρία διατύπωση, είναι αυτό της υφής της «διαφοράς».

Τέλος, σε μια ανθρωπολογική προοπτική και για κοινωνίες εκείνες όπου σχετικά απομονωμένες και αυτόνομες, η διαφορά μπορεί και αποκτά ένα χαρακτήρα σχεδόν απόλυτο καθώς το όριο αυτής της κοινωνίας αλλά και

¹⁴ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

¹⁵ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

¹⁶ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, "Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων". Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

¹⁷ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

εθνότητας λαμβάνεται ως το όριο του κόσμου. Η ισχυρή τάση όμως για μια πολιτιστική ομογενοποίηση καθώς και εξασθένηση της ουσιαστικής διαφοράς, μπορεί και αναδεικνύει με σαφέστερο τρόπο το γεγονός ότι το πρόβλημα των τεχνολογικά προηγμένων κοινωνιών και κατά συνέπεια, σε μεγάλο βαθμό του πλανήτη μας, είναι κυρίως πολιτιστικό και σύμφωνα με τον συγγραφέα Δημοσθένη Αγραφιώτη καθώς οι κοινωνίες αυτές επιφορτίζονται μια και έχουν σχεδόν απεριόριστη δυνατότητα παραγωγής, να «συλλάβουν» να μορφοποιήσουν και να παράγουν προσανατολισμούς και νόημα¹⁸.

1.1.2 Πολιτισμός και Πολιτιστική Μονάδα

Αντίστοιχα, πρέπει να σημειωθεί πως ο όρος Πολιτισμός που ετυμολογικά προέρχεται από το πόλις > πολίτης > πολιτισμός, πρωτοεμφανίστηκε στην Ελληνική γραμματεία περί τον 18^ο αιώνα από τον Αδαμάντιο Κοραή και ουσιαστικά ως μια αντιστοίχιση του γαλλικού όρου *civilization*¹⁹. Έκτοτε, ο όρος χρησιμοποιείται με σκοπό να καλύψει την έννοια της *culture* και λόγω μιας σημαντικής έλλειψης ακριβούς απόδοσης στην Ελληνική γλώσσα. Η αστικοποίηση των ανθρώπων ήταν η ουσιαστική αιτία που συνέτεινε στην όποια ανάπτυξη του πολιτισμού καθώς επίσης και του συνόλου των διαφόρων πνευματικών και τεχνικών επιτευγμάτων ανά τον κόσμο²⁰. Βέβαια, το έδαφος εκείνο στο οποίο αναπτύχθηκε ο πολιτισμός ήταν η συγκέντρωση των ατόμων σε διάφορες πόλεις καθώς και η προσαρμογή τους στον εξελιγμένο τρόπο ζωής, τόσο εκείνης της εποχής έως και τις μέρες μας.

Αντίστοιχα, η έννοια της κουλτούρας εμπεριέχεται στον όρο του πολιτισμού. Ο Levi Strauss ήταν από τους πρώτους οι οποίοι μίλησαν για έναν ενιαίο πολιτισμό, ο οποίος στις μέρες μας συμπεριλαμβάνει ποικίλες και διαφορετικές κουλτούρες. Πιο συγκεκριμένα ο Strauss ανέφερε πως ο όρος πολιτισμός εσωκλείει μια υπερεθνική έννοια και αντίστοιχα ο όρος κουλτούρα χρησιμοποιείται με σκοπό να τονίσει μια συγκεκριμένη ομάδα ή κατηγορία σε ένα ενδοκοινωνικό επίπεδο²¹. Εντούτοις, σημαντικό ρόλο στην πολιτισμική κληρονομιά μιας χώρας αλλά και στην διάδοση του πολιτισμού σε μια κοινωνία, κατέχουν οι διάφορες πολιτισμικές – πολιτιστικές μονάδες καθώς και οι σχετικές λειτουργίες που επιτελούν.

Οι πολιτικές μονάδες της χώρας και ιδιαίτερα τα μουσεία, είναι εκείνες οι οποίες έχουν ως ενασχόληση τις διάφορες εκφράσεις του νεότερου και

¹⁸ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

¹⁹ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, “Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων”.

Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

²⁰ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

²¹ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

σύγχρονου πολιτισμού ή τη διαχρονία του ελληνικού πολιτισμού στο πέρασμα του χρόνου²². Από αυτές τις πολιτιστικές μονάδες στη χώρα μας, ξεχωρίζουν κυρίως τα άρτια οργανωμένα μουσεία, που παρέχουν προστασία στα συλλεγμένα αντικείμενα, αναδεικνύουν και προβάλλουν όψεις της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι ουσιαστικά οργανισμοί στην υπηρεσία της κοινωνίας. Υπάρχουν, όμως, και τα αποκαλούμενα μουσεία και πολιτιστικές μονάδες που προέρχονται από φυσιολογική φιλοδοξία των ιδρυτών τους, λόγω άγνοιας των επιστημονικών προδιαγραφών ενός μουσείου και της μουσειακής δεοντολογίας, που είναι συνήθως χώροι προβληματικοί.

Θα πρέπει να σημειωθεί δε πως οι σημερινές κοινωνίες τείνουν προς μια παγκόσμια ομοιομορφία των πληθυσμών της γης. Τα μουσεία και οι πολιτιστικές μονάδες παραμένουν οι θεματοφύλακες της πολιτιστικής κληρονομιάς – της διαφορετικότητας λαών και τόπων. Αναπροσαρμόζονται, όμως, μπροστά στις νέες συνθήκες και προκλήσεις, όπως την κινητικότητα πληθυσμών, το ευρύτερο και πιο απαιτητικό κοινό επισκεπτών, την πολυπολιτισμικότητα των αστικών κέντρων, τη νέα οπτική των δεδομένων, τη χρήση νέων τεχνολογιών για βελτίωση της οργάνωσής τους και αναβαθμισμένης παροχής υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο. Η πολιτική των μουσείων και των πολιτιστικών μονάδων σήμερα είναι περισσότερο εξωστρεφής. Αποβλέπει στην αύξηση επισκεπτών και με επινοητικούς τρόπους στην αύξηση οικονομικών πόρων.

Για να λειτουργεί όμως αποτελεσματικά μια πολιτιστική μονάδα και να προσφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα ως προς την εκπαίδευση και ψυχαγωγία που προσφέρουν στους πολίτες μιας κοινωνίας, θα πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλοι άνθρωποι μπορούν και ασχολούνται σε απόλυτο ικανοποιητικό βαθμό με την διοίκηση των πολιτισμικών και πολιτιστικών μονάδων σχετικά. Αντικείμενο της εργασίας των συγκεκριμένων ανθρώπων είναι η μελέτη διάφορων πολιτισμικών φαινομένων σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, η ανάδειξη και διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς, καθώς και η διατύπωση προτάσεων για την ανάπτυξη και την αποτελεσματική διοίκηση πολιτισμικών μονάδων²³.

Ειδικότερα, ειδικός διοίκησης πολιτισμικών μονάδων εξετάζει βασικές έννοιες του πολιτισμού, διερευνά το θεσμικό πλαίσιο και την ανάπτυξη των πολιτισμικών φαινομένων και μελετά τις πολιτισμικές βιομηχανίες και την πολιτιστική δραστηριότητα στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Προσεγγίζει με αναλυτικό τρόπο τη δομή του πολιτισμού και εξετάζει τους τρόπους με τους

²² Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, "Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων".

Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

²³ Smith, P., 2006, *Πολιτισμική Βιβλιοθήκη*. Εκδόσεις Κριτική

οποίους η πολιτισμική πραγματικότητα και τα πολιτιστικά πλαίσια διαμορφώνονται στο ελληνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμικό γίνεσθαι.

Παράλληλα, διαθέτει όλες εκείνες τις εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες που τον καθιστούν ικανό να διερευνά τη συμβολή των πολιτισμικών πλαισίων στη διαμόρφωση νέων συστημάτων ανάπτυξης για τον πολιτισμό, όπως είναι η ανάπτυξη πολιτισμικών βιομηχανιών και πολιτιστικών ιδρυμάτων στην εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας. Συντάσσει προτάσεις πολιτιστικής πολιτικής για την ανάπτυξη του πολιτισμού και διαμορφώνει στρατηγικές για την καλύτερη διαχείριση των πολιτισμικών μονάδων.

1.2 : Μετανάστες – Ψυχική Υγεία

1.2.1 Ιστορική Αναδρομή Φαινομένου

Θα πρέπει να αναφερθεί πως σημαντικές είναι και οι διακρίσεις της μετανάστευσης και οι οι οποίες διαχωρίζεται σε εκείνες της εσωτερικής, εξωτερικής, εκούσιας ή ακούσιας, πρωτογενούς και δευτερογενούς, οι αποκαλούμενες πλήρης και ατελής και στην όποια ατελή μετανάστευση υπάγονται και οι πρόσφυγες. Επιπρόσθετα διακρίνονται οι κατηγορίες της συντηρητικής, ανανεωτικής ή ανάλογα του χρόνου βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη καθώς και η προσωρινή ή μόνιμη και τέλος η ηπειρωτική όταν βέβαια εκείνη πραγματοποιείται προς τις χώρες της ίδιας ηπείρου και τέλος υπερπόντια όταν γίνεται από τη μια ήπειρο στην άλλη²⁴.

Η Μετανάστευση θεωρείται ένα φαινόμενο πανάρχαιο που παρατηρείται τόσο από τους ανθρώπους όσο και από τα ζώα. Μετανάστευση είναι η για διάφορους λόγους, εγκατάλειψη του πατρικού εδάφους. Η εγκατάλειψη αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί για ποικίλους λόγους. Οι συνθήκες των τόπων διαμονής και αποδημίας είναι και οι λόγοι που γεννούν τη μετανάστευση και ανάλογα την δεδομένη χρονική περίοδο. Η μετανάστευση μπορεί λοιπόν να είναι μόνιμη ή προσωρινή, ηπειρωτική -όταν λαμβάνει χώρα προς τις χώρες της ίδιας ηπείρου ή υπερπόντια, όταν γίνεται από τη μία ήπειρο στην άλλη.

Φυσικά το μεγαλύτερο ενδιαφέρον το παρουσιάζει χρόνια τώρα η ανθρώπινη μετανάστευση που καθορίζεται κάθε φορά από διαφορετικούς παράγοντες. Η προσπάθεια επιβίωσης ήταν και είναι ένας από τους κύριους λόγους που δικαιολογεί τη μετανάστευση. Καθώς από τα προϊστορικά χρόνια ο άνθρωπος ήταν αναγκασμένος να μεταναστεύει από τον ένα τόπο στον άλλο με

²⁴ Πατινιώτης Ν., 2002. Εξάρτηση και Μετανάστευση. Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

σκοπό την επιβίωση. Από τα ορεινά στα πεδινά, από τα κρύα στα ζεστά, σε τόπους πλούσιους σε κυνήγι, σε καρπούς. Ο ίδιος λόγος ισχύει και στα χρόνια μας φυσικά όμως με νέες μορφές²⁵.

Στην ιστορική εποχή το φαινόμενο της μετανάστευσης αρχίζει να αλλάζει αλλά χωρίς να σταματά. Έτσι λοιπόν παρατηρούμε μεγάλες ομάδες ανθρώπων να μεταφέρονται από τον ένα τόπο στον άλλο τόσο για την κατάκτηση νέων χώρων όσο και με σκοπό την κυριαρχία σε συνανθρώπους. Τρανταχτό παράδειγμα ο αποικισμός των αρχαίων Ελλήνων σε μεγάλες περιοχές της Μεσογείου. Κατά τους Αλεξανδρινούς χρόνους, το φαινόμενο πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις καθώς η κατακτητές βασιλείς της αρχαίας Ελλάδας συνέβαλαν σ' αυτό.

Η ανακάλυψη νέων ηπείρων όπως αυτή της Αμερικής - Αφρικής και της Ασίας καθώς και του φυσικού τους πλούτου έδωσε νέες διαστάσεις στο φαινόμενο της μετανάστευσης. Φαινόμενο που συνεχίστηκε για αιώνες και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας με σημαντικές συνέπειες όπως το ότι οι νέες ήπειροι έχασαν το δικό τους χαρακτήρα και ότι ο κόσμος πήρε νέα όψη. Παράλληλα οι μετανάστες μετέτρεψαν τους αυτόχθονες σε δούλους τους.

Συνεχίζοντας της ιστορική πορεία, μία από τις σημαντικότερες μεταναστεύσεις προς τις Η.Π.Α. έγινε μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου το φαινόμενο πήρε νέες μορφές. Οι άνθρωποι έπρεπε να μεταναστεύσουν καθώς ο πόλεμος είχε επιβάλλει στην Ευρώπη την οικονομική κρίση. Οι Η.Π.Α., καθώς δεν είχαν πληγεί άμεσα από την παγκόσμια σύρραξη, αποτελούσαν πόλο έλξης για τους μετανάστες, βαδίζοντας σταθερά προς την κατήχηση της παγκόσμιας ηγεμονίας²⁶.

Η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς την μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Παρά τα μέτρα, που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις. Μια περίοδος κατά την οποία χιλιάδες άτομα ξεκληρίστηκαν, ξεσηκώθηκαν και κυνηγήθηκαν από τις γενέτειρές τους και μεταφέρθηκαν εθελοντικά ή με βία σε διάφορα μέρη της γης. Για την Ελλάδα το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι αρκετά σοβαρό και στη σύγχρονη εποχή πολύ περισσότερο και ιδιόμορφο²⁷.

²⁵ Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη». Εκδόσεις: Gutenberg

²⁶ Πατινιώτης Ν., 2002. «Εξάρτηση και Μετανάστευση». Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

²⁷ Συλλογικό Έργο, 2002, «Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

Ο Καναδάς, η Γερμανία και η Αμερική ήταν πόλος έλξης για καθυστερημένα κράτη όπως αυτά της Ελλάδας-Ισπανίας και Τουρκίας και κάποια της Ασίας, κυρίως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η τεράστια οικονομοτεχνική ανάπτυξη των μεταπολεμικών χρόνων προσέφερε στις αδύναμες χώρες τεράστια απορρόφηση μισθωτών εργατών. Το θαύμα της Γερμανίας, η οποία αν και ηττημένη κατάφερε σε λίγο διάστημα να μετατραπεί σε μεγάλη βιομηχανική δύναμη στην Ευρώπη, άνοιξε τις πόρτες στους μετανάστες της Ευρώπης. Εκμεταλλευόμενη τη δυνατότητα αγοράς φθηνότερης εργατικής δύναμης. Μεγάλος αριθμός Ελλήνων κυρίως από βόρειες αγροτικές περιοχές φεύγει για Γερμανία. Τα προβλήματα αποκατάστασής τους διεξάγονται σχετικά δύσκολα αφού η οικονομική κρίση θίγει και τη Γερμανία. Έτσι λοιπόν πολλοί επαναπατρίζονται ή παλεύουν με διάφορους τρόπους να προσαρμοσθούν²⁸.

Το φαινόμενο παρατηρήθηκε και στις Η.Π.Α. οι οποίες βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες από τον πόλεμο. Η μετανάστευση πήρε τέτοιες διαστάσεις που απασχόλησε τις κυβερνήσεις οι οποίες ερχόντουσαν σε συνεννοήσεις με τα κράτη που δέχονταν τους μετανάστες. Αποστολές στέλνονται για να δουλέψουν σε ξένα εργοστάσια ειδικές συμβάσεις που κλείνονται σε δημοκρατικό επίπεδο.

1.2.2 Είδη – Τύποι Μεταναστών Καθώς και η Μετανάστευση στην Ελλάδα ως Κοινωνικό Φαινόμενο

Οι κυριότεροι λόγοι μετανάστευσης που συνδέονται και με διαφόρους τύπων μεταναστών, είναι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, θρησκευτικοί ή και πολιτικοί. Το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι τεράστιο, φαινόμενο πολύπλοκο και αποτελεί αντικείμενο ιστορικής και κοινωνιολογικής έρευνας. Φαινόμενο που εκδηλώνεται διαχρονικά και παγκόσμια. Στην εποχή μας, η Ελλάδα έχει μετατραπεί από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής. Η ελληνική πραγματικότητα έχει αντιστραφεί, αφού και το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει οξυνθεί λόγω των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών και των διαφόρων τύπων μεταναστών που συναντώνται.

Πολλοί όμως είναι εκείνοι οι οποίοι συνδέουν τους διαφόρους τύπους μεταναστών σε μια κοινωνία με τα φαινόμενα της ξενοφοβίας αλλά και του ρατσισμού τα οποία έχουν πάρει ανησυχητικές διατάσεις. Η παντελής έλλειψη μιας ευρύτερης μεταναστατευτικής πολιτικής καθώς και η έλλειψη υποδομής από την πλευρά της πολιτείας για την υποδοχή των μεταναστών. Η έλλειψη

²⁸ Πατινιώτης Ν., 2002. «Εξάρτηση και Μετανάστευση». Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

παιδείας δημιουργεί στα παιδιά το συναίσθημα της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Απόψεις που αντλούν κυρίως από τους ενήλικους, χωρίς να προετοιμάζονται με κάποια ειδικά μαθήματα για ν' αντιμετωπίσουν μία πολυφυλετική και πολυπολιτισμική κοινωνία. Η ασταθής οικονομική κατάσταση των Ελλήνων, η αύξηση της ανεργίας και η πτώση του βιοτικού μας επιπέδου μας κάνει να βλέπουμε τους μετανάστες ως ανταγωνιστές μας στην ίδια κοινωνία²⁹.

Θα πρέπει να σημειωθεί αντίστοιχα πως στη δεκαετία του 1990 και άλλες νοτιοευρωπαϊκές χώρες γίνονται χώρες υποδοχής κυμάτων μεταναστών. Άνθρωποι με διαφορετικά βιώματα, επαγγέλματα, προβλήματα αλλά με τα ίδια όνειρα, ελπίδες για μια καλύτερη ζωή. Μαθήματα ελληνικών για μαθητές αλλοδαπούς οργανώνονται από το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και μεταναστών στην Αθήνα.

Οι Έλληνες θεωρούνται να είναι πολύ καλοί άνθρωποι. Μόνο που έχουμε πρόβλημα με τη πολλή γραφειοκρατία. Είπε κάποιος μαθητής. Κάποιος άλλος είπε: Είμαι στην Ελλάδα περίπου δώδεκα χρόνια. Ήρθα για να βγάλω κάποια χρήματα και να γυρίσω στην στη Συρία. Τώρα όμως πια δεν μπορούμε να πάμε πίσω γιατί η πολιτική στη Συρία είναι δικτατορία. Δεν υπάρχουν δουλειές εκεί, εδώ είναι πολύ καλύτερα. Έχω παντρευτεί και έχω μία κόρη³⁰.

Μέχρι τα πρόσφατα χρόνια, η χώρα δεν γνώριζε τον αριθμό των μεταναστών που υπάρχουν και αυτό γιατί ήταν απροετοίμαστη να δεχθεί το μεγάλο κύμα των μεταναστών. Έτσι δημιουργήθηκαν προβλήματα θεσμικά και κοινωνικά. Εμείς καταφέραμε να συγκεντρώσουμε στοιχεία από διαφορετικούς φορείς. Αναλύοντάς τα και κάνοντας μία εκτίμηση για τους παράνομους μετανάστες δήλωσε ο Α. Ζαβός Πρόεδρος του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής³¹.

Ø Οικονομικά Οφέλη

Τα οικονομικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν για μια χώρα στον τομέα της μετανάστευσης θεωρούνται ιδιαίτερος σημαντικά. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση της Σουηδίας. Ένας στους 20 κατοίκους στη χώρα αυτή είναι υπήκοος ξένης χώρας και ένας στους 10 γεννήθηκε σε άλλη χώρα. Ένα πολύ ιδιαίτερο σχολείο που σαν στόχο έχει να βοηθήσει 429 μαθητές

²⁹ Συλλογικό Έργο, 2001, «Μετανάστες και Μετανάστευση». Εκδόσεις: Πατάκης

³⁰ Πατινιώτης Ν., 2002. «Εξάρτηση και Μετανάστευση». Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

³¹ Ψημμένος Ι., 2000, «Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

από 62 διαφορετικές χώρες, να προσανατολισθούν στην ανώτερη παιδεία ή στον επαγγελματικό χώρο, υπάρχει στο προάστιο Ρίνκεμπι της Στοκχόλμης.

Στην Ελλάδα τα χρήματα που λαμβάνει κάποιος όταν εργάζεται δεν είναι πάρα πολλά και υπάρχουν πολλοί μετανάστες, οι οποίοι παίρνουν τις δουλειές από τους Έλληνες. Για το λόγο αυτό και τα οικονομικά οφέλη, πολλές οικογένειες αποφασίζουν να έρθουν στην Ελλάδα όπου και βρίσκουν μία καλύτερη ζωή και μια καλύτερη δουλειά, λένε οι περισσότεροι. Παρ' όλα αυτά το φαινόμενο της μετανάστευσης, με ή χωρίς επίσημες άδειες, δεν είναι καινούργιο.

Είναι αξιοσημείωτο ότι πολλές μελέτες έδειξαν ότι η μετανάστευση οφείλει τις χώρες υποδοχής χωρίς να επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο μισθών και χωρίς να αυξάνει το ποσοστό ανεργίας. Ο Εντ Κρουκς, οικονομικός συντάκτης της Financial Times δηλώνει πως στην Ιρλανδία, Ισπανία ή την Βρετανία διαπιστώνουμε ότι χωρίς οικονομικούς μετανάστες πολλοί τομείς ζωτικής σημασίας θα είχαν ακινητοποιηθεί³². Το βιοτικό μας επίπεδο εξαρτάται από τη φθηνή εργατική δύναμη των ξένων λένε κάποιοι άλλοι.

Ø Ρατσισμός και Ξενοφοβία

Σε χώρες όπως η Γαλλία, που έχουν μεγάλο ποσοστό πολιτών από άλλες χώρες το φαινόμενο της ξενοφοβίας, ή σε χώρες με παράδοση πολιτικού φιλελευθερισμού όπως η Δανία, είναι πραγματικότητα. Η κεντροδεξιά κυβέρνηση του συνασπισμού του Αντερς Ράσμανσεν που επανεκλέγεται στη Δανία στις 8 Φεβρουαρίου του 2005, είναι εκείνη που το 2002 είχε προωθήσει την αυστηρότερη νομοθεσία περί μετανάστευσης και παροχής ασύλου.

Αυτό που συνέβη το 19ο αιώνα, το κλείσιμο δηλαδή των εθνικών χωρών όταν φτιάχτηκαν τα σύνορα, οι υπηκοότητες και οι εθνικές συνειδήσεις έχουν χαλαρώσει. Αλλά επειδή μπαίνουμε σε μία νέα περίοδο που θα έχουμε μετακινήσεις πληθυσμών το ζήτημα του πως οι αρχές σε περιφερειακό, εθνικών αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο ευνοούν το σεβασμό των δικαιωμάτων, αποτελεί πλέον καθοριστικό στοιχείο από το οποίο θα κρατηθούν οι κοινωνίες μας.

1.2.3 Προβλήματα που Παρουσιάζονται από την Παρουσία των Μεταναστών σε μια Κοινωνία

³² Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».

Ο παγκόσμιος πληθυσμός θα φτάσει γύρω στο 2050 τα 10 δισεκατομμύρια και θα σταθεροποιηθεί στα 11,5 δισ. Κατά τη διάρκεια του 22^{ου} αιώνα. Στις φτωχότερες χώρες του πλανήτη υπάρχει 95% αύξηση. Η οικονομική ανάπτυξη «εξουδετερώνεται» από την αύξηση του πληθυσμού, στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ενώ οι άνεργοι του Τρίτου Κόσμου ξεπερνούν ήδη τα 500 εκατομμύρια. Τριάντα εκατομμύρια προστίθενται κάθε χρόνο στον κατάλογο των ανέργων³³.

Παράγοντες όπως αυτοί με ιδεολογικές αντιπαλότητες, φυλετικές και θρησκευτικές έριδες, συμβάλλουν στη δημιουργία και έκρηξη εμφυλίων και περιφερειακών συρράξεων. Το εκρηκτικό μείγμα των νεανικών, ταχέως αυξανόμενων κοινωνιών και αποτυχία αντιμετώπισης των οικονομικών ή και κοινωνικών προβλημάτων υπάρχει στις πιο πολλές περιοχές κρίσης.

Η εμφάνιση δημογραφικών και τεχνολογικών διαχωριστικών γραμμών σε διάφορα σημεία του πλανήτη, παρατηρείται ανάμεσα σε ταχύτατα ογκούμενος, νεαρός σε ηλικία, φτωχός σε πόρους, κεφάλαιο και μόρφωση πληθυσμός από τη μία πλευρά και σε τεχνολογικά «επινοητικές» στάσιμες πλούσιες κοινωνίες από την άλλη. Το βάρος του υπερπληθυσμού και της ανεργίας των αναπτυσσόμενων χωρών προς τις ανεπτυγμένες χώρες, θα μειωθεί κατά κάποιο τρόπο και θα αντισταθμίσει τα οικονομικά προβλήματα της υπογεννητικότητας στις δεύτερες.

Ωστόσο φόβος εκφράζεται για την διάβρωση της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας από την ανεξέλεγκτη και μαζική μετανάστευση. Καθώς επίσης και ανησυχίες ότι ξένοι άνθρωποι θα μοιραστούν και θα επωφεληθούν τους ίδιους οικονομικούς πόρους, τα κοινωνικά προνόμια και αγαθά, το εκπαιδευτικό σύστημα, των "γηγενών" κατοίκων και ότι θα δημιουργηθεί κοινωνικός ιστός.

Οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται από την οικονομική ύφεση αποτελούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Γενικότερα οι μουσουλμάνοι μετανάστες αποτελούν τους προτιμητέους στόχους. Η μετανάστευση επίσης πλήττει και τις αναπτυσσόμενες χώρες αφού τις στερεί από τα δυναμικά στοιχεία των κοινωνιών τους.

Θεωρείται τελικά η λήψη μέτρων απαραίτητη για τον περιορισμό της μετανάστευσης; ή καλύτερα χρειάζεται μία δραστική μεταχείριση; Προκειμένου να διατηρήσει τη σημερινή αναλογία ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού στο τέσσερα ή πέντε προς ένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με μελέτη του Ο.Η.Ε. θα πρέπει ως το 2025 να ανοίξει τις πύλες της σε 159 εκατομμύρια οικονομικούς μετανάστες. Ποιες θα είναι όμως τότε οι πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες της οικονομικά επιβεβλημένης εισροής των μεταναστών; Να

³³ Μουσοπούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».

Εκδόσεις: Gutenberg

σημειωθεί ότι η παραπάνω μελέτη εκτιμά τον ελληνικό πληθυσμό το 2015 σε 14,2 εκατομμύρια εκ των οποίων τω 3,5 εκατομμύρια θα προέρχονται από χώρες - μέλη της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁴.

Μετανάστες, από τα Βαλκάνια κυρίως από την Αλβανία και πρώτιστα οι λαθρομετανάστες προκαλούν σημαντικά προβλήματα δημόσιας τάξης, ενώ απειλούν την κοινωνική σταθερότητα και αυξάνουν την ανεργία για το ελληνικό εργατικό δυναμικό. Βέβαια από την άλλη πλευρά, από οικονομικής άποψης οι μετανάστες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, ενώ τα στατιστικά στοιχεία δεν επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή περί σκληρής εγκληματικότητας. Η ενδυνάμωση της κοινοτικής αλληλεγγύης και η ενίσχυση κοινών πολιτικών στα θέματα μετανάστευσης και ασύλου περιλαμβάνονται στις βασικές αρχές της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στηρίζεται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere (Οκτώβριος 1999).

Όσον αφορά τη βελτίωση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, στη υιοθέτηση κοινής πολιτικής ασύλου, στην κατανομή των υποχρεώσεων (burden sharing), στην ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με τρίτες χώρες, στη διαχείριση μετανάστευσης, στη βελτιωμένη φύλαξη θαλασσίων συνόρων, δίνεται περισσότερη έμφαση με τη δημιουργία δύο κέντρων συντονισμού στον Πειραιά και στη Μαδρίτη και με τη λειτουργία της European Agency for the External Borders (από το 2007) και έμφαση στην πρόληψη μέσω οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης.

1.2.3.1 Πως Αντιμετωπίζεται το Φαινόμενο της Μετανάστευσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Το κοινοβούλιο είναι εκείνο που καλείται να γνωμοδοτήσει σε οποιοδήποτε νομοσχέδιο ή και να επιδιώξει να επηρεάσει τη πολιτική αυτή σε αρχικό στάδιο. Αν και δεν έχει ακόμη τον τελικό λόγο για την νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό άλλαξε σύμφωνα με τη συνθήκη του Άμστερνταμ το 2004. Παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση ενός σημαντικού εγγράφου πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το οποίο είχε στόχο να χαράξει κατευθύνσεις για μία προσέγγιση Ευρωπαϊκή για τις μεταναστεύσεις.

Οι βουλευτές χαιρέτησαν την πρώτη προσπάθεια της Επιτροπής να συζητήσει το περίπλοκο ζήτημα της μετανάστευσης στην ολοκληρία του. Τον Οκτώβριο του 2001 εγκρίθηκε το σχετικό ψήφισμα. Θεωρήσεις διαβατηρίων και αδειών παραμονής για μη πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανάγκη για κοινοτική νομοθεσία αποτέλεσαν σημαντικά ζητήματα. Σύμφωνα με το

³⁴ Πετρινώτη Ξ., 2003. «Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα». Εκδόσεις: Οδυσσέας

κοινοβούλιο, οι κάτοικοι βραχείας διάρκειας θα πρέπει να περιορίζονται σ' ένα κράτος μέλος ενώ οι νόμιμοι κάτοικοι μακράς διάρκειας θα πρέπει να μπορούν να κινούνται ελεύθερα στην Ευρώπη.

Μία κοινοτική πολιτική γύρω από το εργασιακό θα μπορούσε να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης και της αδήλωτης εργασίας. Πραγματικό πρόβλημα δεδομένων είναι ότι και οι εργοδότες δεν πληρώνουν φόρους και πολλές φορές περιφρουρούν τον ελάχιστο μισθό, τις ώρες εργασίας, την υγεία και ασφάλεια κατά την εργασία. Αντί λοιπόν η Ευρωπαϊκή Ένωση να προβλέψει τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό ολόκληρης της Ευρώπης, θα πρέπει το κάθε κράτος μέλος να αποφασίσει για τις ανάγκες του.

Σημαντικό επίσης φαίνεται να είναι για το κοινοβούλιο η ανάγκη συμμετοχής των μεταναστών στην πολιτική με το να τους χορηγείται το δικαίωμα της ψήφου, για τις τοπικές εκλογές. Τέλος το θέμα της κίνησης, των πληθυσμών, κατά τους βουλευτές προκαλεί και ζημία στις αναπτυσσόμενες χώρες, υπό τη μορφή διαφυγής εγκεφάλων. Σε οδηγίες σχετικά με τα δικαιώματα διαμονής το κοινοβούλιο κλήθηκε επίσης να γνωμοδοτήσει. Οδηγία που παραπέμφθηκε στο κοινοβούλιο το Φεβρουάριο του 2003, σχετικά με τους όρους εισόδου και διαμονής για μη πολίτες της Ευρωπαϊκή Ένωση έγινε προσπάθεια να καταστεί μία πιο φιλελεύθερη νομοθεσία. Ο/η σύζυγος ως αναγνωρισμένος που κατέχει άδεια παραμονής πρέπει να δικαιούται επίσης άδεια. Συμφώνησαν, αντιτάχθηκαν σε μία ρήτρα σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα διαμονής θα μπορούσαν να περιοριστούν σε μία ορισμένη επιφάνεια ή χώρα.

Για τα δικαιώματα της εκπαίδευσης, της δωρεάν νομικής βοήθειας και εύκολη πρόσβαση στη στέγαση, καθώς επίσης άδειες να μην αναστέλλονται για όσο διάστημα ο κάτοχος τους εξακολουθεί να δικαιούται το επίδομα ανεργίας, ήταν οι προτάσεις των βουλευτών. Φοιτητές, μαθητές σχολείων, μη αμειβόμενοι ασκούμενοι, ή εθελοντικά εργαζόμενοι εκτός Ευρωπαϊκή Ένωση συμπεριλήφθηκαν σε σχετικές οδηγίες. Καθώς επίσης και οι μη αμειβόμενοι ερευνητές. Οι κάτοχοι άδειας διαμονής με προβλήματα υγείας ή αναπηρίας δεν θα πρέπει να απελαύνονται.

Παράλληλα ζητήθηκε περιοδική έκθεση από την επιτροπή για οποιαδήποτε επιζήμια πρόκληση αποτελέσματα της οδηγίας, τονίζοντας τον κίνδυνο διαφυγής εγκεφάλων από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το Συμβούλιο Υπουργών δεν έχει λάβει ακόμα σχετική απόφαση. Αλλαγές πρέπει, σύμφωνα με το κοινοβούλιο να σημειωθούν σε μία ακόμα οδηγία που αφορά το δικαίωμα των μεταναστών να ζουν μαζί με τις οικογένειες τους. Και αυτό ισχύει όχι μόνο για τους συζύγους αλλά και για τους δηλωμένους άγαμους συντρόφους, ανεξαρτήτων φύλλων. Η είσοδος στα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτρέπεται

στους γονείς, συζύγους, ή στους συντρόφους των αιτούντων εφ' όσον οι τελευταίοι δεν είναι σε θέση να φροντίσουν τον εαυτόν τους³⁵.

Ειδικότερα τα παιδιά άνω των 12 ετών δεν θα πρέπει να υποβάλλονται σε τεστ ενσωμάτωσης, πριν τους επιτραπεί η είσοδος. Δεδομένου ότι το Συμβούλιο έχει τον τελικό λόγο σ' αυτή τη νομοθεσία, αρνήθηκε να υποχωρήσει στο παραπάνω ζήτημα το οποίο θα ήταν και το τέλος του. Οι βουλευτές δεν το δέχθηκαν πιστεύοντας ότι το τεστ ενσωμάτωσης θα παραβίαζε το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα - το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή. Το Δεκέμβριο του 2003 το Κοινοβούλιο προσέβαλε το άρθρο της οδηγίας ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³⁶.

1.3 : Ψυχοκοινωνικοί Παράγοντες – Αιτίες Μετανάστευσης των Ψυχικά Πασχόντων

1.3.1 Οικονομικοί Μετανάστες και Προβλήματα για Μετανάστριες και Παιδιά

Αποτελεί γεγονός πως η οικονομική κρίση η οποία έχει επέλθει τα δύο τελευταία χρόνια στα διάφορα κράτη του κόσμου και φυσικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατ' επέκταση στην Ελλάδα, δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και το κύμα των μεταναστών. Η Ελλάδα θεωρείται μια χώρα με μεγάλο αριθμό μεταναστών και οι οποίοι διαμένουν στη χώρα αυτή μαζί με τις οικογένειές τους, αναπτύσσοντας τη λειτουργία επιχειρήσεων αλλά και συμβάλλοντας δυναμικά στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου και των διαφόρων οργανισμών. Δυστυχώς όμως η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αναγκάζει πολλές επιχειρήσεις να προβούν σε απολύσεις αλλοδαπών εργατών κάτι που έχει ως συνέπεια να αυξάνει ο δείκτης ανεργίας και στις τάξεις των μεταναστών εργατών³⁷.

Αναφερόμενοι στους οικονομικούς μετανάστες και λαμβάνοντας ως παράδειγμα εκείνο της χώρας της Ελλάδος, θα πρέπει να σημειωθεί πως γενικότερα, τα αρχικά στάδια της μετανάστευσης εργασίας στην Ελλάδα ήταν βαριά αρσενικά. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, η Ελλάδα αναγνώριζε την ανάγκη για οικονομικούς μετανάστες και γι' αυτό σε αυτές τις

³⁵ Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη». Εκδόσεις: Gutenberg

³⁶ Πετρινωτή Ξ., 2003. «Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα». Εκδόσεις: Οδυσσεάς

³⁷ Τσουκαλά Α., 2003. Μετανάστευση και Εγκληματικότητα στην Ευρώπη. Εκδόσεις: Σακκουλάς Αντώνης

χώρες ήταν υψηλό το ποσοστό της ανδρικής μετανάστευσης. Η επόμενη μετανάστευση εργασίας περιείχε τους ουσιαστικούς αριθμούς γυναικών εργαζόμενων, όπως συνέβη αργότερα. Η προέλευση των γυναικών μεταναστών, η εργασία και οι οικογενειακές ζωές τους και οι προσδοκίες ήταν ποικίλες. Η πρώτη εργασία στο εργατικό δυναμικό για πολλές γυναίκες μετανάστες στην Ελλάδα ήταν στον εσωτερικό τομέα, αν και όλο και περισσότερο πολλές κινήθηκαν στις εργασίες κατασκευής. Η Ελλάδα απέτρεπε αρχικά τις γυναίκες που έμπαιναν στην νέα χώρα να μπουνε και αυτόνομα στην αγορά εργασίας³⁸.

Από την δεκαετία του 1970 άρχισε να κάνει έντονη την παρουσία της αυτό που ονομάστηκε οικογενειακή επανένωση στην Ελλάδα. Διεθνής οργανισμοί, μη-κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και η εκκλησία εξέφραζαν φόβους για την πορεία της οικογενειακής ζωής των μεταναστών και για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει αυτή στις χώρες υποδοχής. Οι δημογραφικές ανησυχίες της χώρας σήμαναν ότι η οικογενειακή μετανάστευση ενθαρρύνθηκε και αυτό περιέλαβε όχι μόνο τη δυνατότητα της ένωσης από τα οικογενειακά μέλη αλλά και της συνοδείας από την οικογένεια

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί πως υπήρξε μια αύξηση της οικογενειακής μετανάστευσης στη δεκαετία του έτους 2000, για οικονομικούς λόγους πρώτιστα. Η σημασία της οικογενειακής μετανάστευσης ποίκιλε πάρα πολύ στην Ελλάδα και σε σχέση με άλλες χώρες. Η οικογενειακή μετανάστευση, όπως στη Ελλάδα, έγινε η σημαντικότερη πηγή επίσημης μετανάστευσης με τη διακοπή των εισροών μαζικής εργασίας, αν και πρέπει να σημειωθεί πως υπήρξαν μερικές απαλλαγές για λόγους της μετανάστευσης εργασίας που χορηγήθηκαν σε Αλβανούς και Βούλγαρους.

Ένα βασικό ακόμα θέμα που έπληττε και πλήττει ακόμη στις μέρες μας τους μετανάστες για οικονομικούς λόγους και ιδιαίτερα τις γυναίκες στην Ελλάδα είναι το ζήτημα της υπηκοότητας. Για τις μετανάστριες αυτό το ζήτημα έμεινε ανενεργό μέχρι και στις μέρες μας. Σε πολλά κράτη και στην Ελλάδα, έγινε προέκταση των επίσημων δικαιωμάτων του πολίτη αν και εξακολουθεί να υπάρχει μια έμμεση διάκριση που αφορά την εργασία στο δημόσιο τομέα και την εκπαίδευση. Οι φεμινίστριες, επικεντρώνοντας την προσοχή τους γύρω από τα γυναικεία ζητήματα, εστίαζαν στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του πολίτη.

Λόγω του ότι οι γυναίκες στην Ελλάδα ήταν για αρκετά χρόνια μακριά από την ιδέα της υπηκοότητας τους, στάθηκαν πολύ επιφυλακτικές απέναντί της. Ιστορικά, τον 19ο αιώνα οι γυναίκες είχαν περιοριστεί στην ιδιωτική

³⁸ Μουσοπούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».

Εκδόσεις: Gutenberg

σφαίρα και φρόντιζαν για την ανατροφή των παιδιών. Στα μέσα του 19ου αιώνα στη Μ. Βρετανία για παράδειγμα, επεκτάθηκε η πολιτική υπηκοότητα σε όλους τους άντρες, εύπορους και μη και δεν περιελάμβανε τις γυναίκες.

Τον 20ο αιώνα δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα προοδευτικές αλλαγές. Σε κάθε χώρα υπήρχε και διαφορετικό καθεστώς όσων αφορούσε την υπηκοότητα για μετανάστευση για οικονομικούς λόγους. Για παράδειγμα, στη Βρετανία, οι γυναίκες μετανάστριες εξαρτώνταν από τα δικαιώματα του άντρα και αυτό μπορεί να ίσχυε τα πρώτα χρόνια εισόδου έως και εφόρου ζωής. Επιπλέον, οι Βρετανίδες που παντρεύονταν αλλοδαπό έχαναν την υπηκοότητά τους. Στη Γερμανία και στην Ιρλανδία τα δικαιώματα στην υπηκοότητα ποίκιλαν ανάλογα με τις συνθήκες που υπήρχαν στην αγορά εργασίας.

Η διαρκώς αυξανόμενη μετανάστευση των γυναικών για λόγους φτώχειας, η παράνομη διακίνηση γυναικών και η καταναγκαστική πορνεία, η συγκαλυμμένη μετανάστευση γυναικών που κινδυνεύει η ζωή τους στις πατρίδες τους για λόγους αναχρονιστικούς αλλά δεν τους αναγνωρίζεται η ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα, αποτελούν ουσιαστικά μια μεγάλη πραγματικότητα για την σύγχρονη ιστορία της γυναίκας και της φυλετικής μετανάστευσης. Η γυναίκα μετανάστης στην Ελλάδα απουσιάζει από τον δημόσιο διάλογο αν και είναι υποκείμενο με πολιτικό λόγο.

Το συνολικό ζητούμενο όμως είναι πως και σε πιο βαθμό οι γυναίκες μετανάστριες της Ελλάδος βίωναν την απώλεια εργασίας που σταδιακά ερχότανε όλο και περισσότερο στο προσκήνιο. Γενικά, η απάντηση σε αυτό το σημαντικό ερώτημα είναι πως όλες οι γυναίκες, μετανάστριες και μη στην Ελλάδα, βιώνουν το άγχος της απώλειας εργασίας πολύ πιο έντονα από τον αρσενικό πληθυσμό της κάθε χώρας. Βέβαια, οι μετανάστριες ήταν αυτές που πλήττονταν πιο έντονα από την ανεργία. Ακόμη, οι γυναίκες που είχαν την υπηκοότητα του κάθε κράτους απολάμβαναν πάντα περισσότερα προνόμια από τις μετανάστριες.

Δούλευαν με καλύτερες συνθήκες, σε πιο υγιεινά και κερδοφόρα επαγγέλματα και είχαν πλήρες ωράριο με κανονικό μισθό σε αντίθεση με τις μετανάστριες που πέφτανε θύματα της ανάγκης τους για εργασία. Χαρακτηριστικό είναι πως στη Ελλάδα, στα χειρονακτικά επαγγέλματα που είναι ιδιαίτερα δύσκολα για τις σωματικές αντοχές μιας γυναίκας, δούλευαν κατά κύριο λόγο οι μετανάστριες. Η εικόνα αυτή φαίνεται να αλλάζει και το καθεστώς να βελτιώνεται προς τις τελευταίες δεκαετίες.

Συνέπεια όλων των παραπάνω είναι η παράνομη μετανάστευση καθώς και η παιδική εργασία στη χώρα μας. Οι άνθρωποι, αναζητούν την τύχη τους στην Ελλάδα τρέφοντας ελπίδες για ευημερία και ανάπτυξη και το μόνο που συναντάνε είναι φτώχεια, ρατσισμό και ανεργία. Οδηγούνται λοιπόν στην

παράνομη μετανάστευση και με όρους άθλιους, αναγκάζονται να προσαρμοστούν για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Αυτό το συναντάμε πιο έντονα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, όπου τα συστήματα πρόληψης και πρόνοιας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένα. Βλέπουμε λοιπόν την παιδική εκμετάλλευση, πορνεία και εργασία, το συμβιβασμό του κάθε ξένου εργαζόμενου σε εξευτελιστικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες προκειμένου να επιβιώσει και την ξεδιάντροπη νοοτροπία των ντόπιων ανθρώπων, που προκειμένου να πλουτίσουν, ξεπερνούν κάθε όριο της ανθρώπινης βίας και κατάπτωσης.

Οι μετανάστες γενικά στην Ελλάδα έχουν να αντιμετωπίσουν και τον ρατσισμό, που έχει πολλά άγρια πρόσωπα όπως εκείνο του φυλετικού ρατσισμού, του εθνικιστικού ανταγωνισμού και του θρησκευτικού διαχωρισμού. Η πολιτική υπηκοότητα παραμένει το τελευταίο απόρθητο φρούριο των μεταναστών στην χώρα. Οι μη πολίτες αποκτούν μια σειρά κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω της εργασίας, της μόνιμης κατοικίας τους στη χώρα υποδοχής και της συλλογικής οργάνωσης. Αλλά ακόμη η πρόσβαση στην πολιτική στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά δύσκολη. Για ορισμένους μετανάστες, ειδικά για τους πρόσφυγες η πρόσβαση στην πολιτική ζωή της χώρας περιορίζεται καθώς υπάρχει έντονα ο φόβος της κρατικής καταστολής και των συνεπειών, που μπορεί να φτάσουν από την απέλαση έως και την δολοφονία.

Δεδομένου ότι η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα διατυπώνεται όλο και περισσότερο σε επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αποδημητικές ομάδες έχουν αναπτύξει δραστηριότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για να αμφισβητήσουν τις κατ' εξαίρεση επιπτώσεις της. Συγχρόνως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Κοινοβούλιο έχουν παράσχει πόρους για εκείνους που κάνουν εκστρατεία για τα αποδημητικά δικαιώματα, αν και τα κράτη μέλη όπως η Ελλάδα έχουν προκαλέσει και έχουν περιορίσει το ρόλο της Επιτροπής στη μεταναστευτική πολιτική και όπως το Κοινοβούλιο και το ευρωπαϊκό Δικαστήριο, έχει παράσχει επίσης τα φόρουμ για την πρόκληση και μερικές φορές την ανατροπή της κατ' εξαίρεση εθνικής νομοθεσίας³⁹.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως η επίσημη αντιπροσώπευση των μεταναστών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει περιοριστεί, αλλά το 1991 η Ευρωπαϊκή Ένωση καθιέρωσε το φόρουμ μεταναστών για να λειτουργήσει ως επίσημο κανάλι της επικοινωνίας μεταξύ των ομάδων μεταναστών και των ευρωπαϊκών οργάνων. Το φόρουμ έχει κάνει ιδιαίτερη εκστρατεία για τα αποδημητικά δικαιώματα στο ευρωπαϊκό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένου του

³⁹ Τσουκαλά Α., 2003. Μετανάστευση και Εγκληματικότητα στην Ευρώπη. Εκδόσεις: Σακκουλάς

δικαιώματος στην ελεύθερη μετακίνηση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος για τους υπηκόους τρίτων χωρών⁴⁰.

1.3.2 Η Ευθύνη Τίνος για Μετανάστευση

Σημαντικό μέρος της απόφασης για μετανάστευση από μέρους των διαφόρων μεταναστών, κατέχουν οι συνθήκες οι οποίες επικρατούν στη χώρα τους και μπορούν να οδηγήσουν τον πατέρα ή τον σύζυγο σε μια οικογένεια να λάβει την σχετική απόφαση, επικαλούμενοι τα ακόλουθα αρνητικά γεγονότα στο τόπο που ζουν ως εξής :

Πολιτικές Ανακατατάξεις σ' ένα Τόπο

Οι κάτοικοι μιας χώρας ίσως να έχουν συνηθίσει να ζουν σε μια άλλη μορφή πραγμάτων από αυτή που επέρχεται αργότερα λόγω πολιτικών αναταραχών. Οι πολίτες ίσως είναι μαθημένοι στην ευρυθμία, την ευταξία και την οργάνωση που τους προσφέρει η χώρα τους. Ωστόσο, απογοητεύονται κάποιες φορές από τους ηγέτες τους καθώς και από την κατάρρευση του πολιτικού συστήματος και των συνακόλουθων συνεπειών του. Η απότομη στροφή προς τη δημοκρατία, η πορεία προς τον καπιταλισμό και η ραγδαία άνοδος του πληθωρισμού, μπορούν να φέρουν τα πάνω κάτω. Για πολλούς η απογοήτευση ξεπερνά τα όρια του προσωπικού και οδηγεί κάποιες φορές σε παραπέρα προβληματισμούς.

Οι Νέες Οικονομικές Συνθήκες

Η μετάβαση πολλές φορές από το σοσιαλισμό στον καπιταλισμό επιφέρει σοβαρές ανακατατάξεις στον τομέα της οικονομίας και κατ' επέκταση στη ζωή των ανθρώπων. Οι πολίτες δηλώνουν ευχαριστημένοι και οικονομικά αυτάρκεις στο οικονομικό σύστημα που επικρατεί πριν τη διάλυση και εκτιμούν πως η οικονομική κατάσταση της νέας εποχής θα είναι πολύ χειρότερη.

Εμπόλεμη Κατάσταση

Ο λόγος που οδηγείται μια χώρα σε πολεμικές συγκρούσεις είναι οι εδαφικές αξιώσεις διαφόρων εθνικών και θρησκευτικών ομάδων. Ασφαλώς, όπως κάθε εμπόλεμη σύρραξη, μπορεί να έχει επιπτώσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Πολλοί οι νεκροί από τις συρράξεις καθώς επίσης πολλοί είναι και αυτοί που μεταναστεύουν σε άλλες χώρες.

⁴⁰ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

Στην τελευταία περίπτωση εμπíπτουν και αρκετοί μετανάστες από βαλκανικές χώρες που καταφεύγουν στην Ελλάδα. Όσο αφορά το κοινωνικό επίπεδο, επέρχεται εξασθένηση της οικονομίας, αφού όχι μόνο δεν υπάρχει σταθερή παραγωγή, αλλά επιπλέον καταστρέφεται και η ήδη υπάρχουσα λόγω των συνθηκών. Όπως είναι αναμενόμενο, σημειώνεται επίσης έξαρση της εγκληματικότητας.

Η δυσλειτουργία του κρατικού κατασταλτικού μηχανισμού καθώς και η οικονομική εξαθλίωση ευνοούν τη ραγδαία αύξησή της. Κλονίζεται η σταθερότητα σε κρατικό επίπεδο, σημειώνονται αυτονομιστικές τάσεις με εθνικό και θρησκευτικό χαρακτήρα που απειλούν την ενότητα του κράτους. Η απώλεια ανθρώπινων ζωών, το ξεκλήρισμα ολόκληρων οικογενειών, η οικονομική εξαθλίωση, η ανασφάλεια καθώς και μετανάστευση ατόμων ως μοναδική ίσως διέξοδος σωτηρίας, είναι κάποιες από τις συνιστώσες της ζωής που προκύπτουν από τον πόλεμο.

Εγκληματική Δράση

Οι αφηγήσεις της ζωής των ατόμων που διαμένουν σε μια χώρα μετανάστευσης στηρίζονται στο μεγαλύτερο μέρος σε προσωπικές, οικογενειακές εμπειρίες και δεν καλύπτουν το ευρύ φάσμα της εγκληματικότητας που δεσπόζει στη πρωύτερη κοινωνία που ζούσαν. Σύμφωνα με μαρτυρίες μπορεί να υπάρχει σημαντική αύξηση της θνησιμότητας (παιδικής και ενηλίκων), των εργατικών ατυχημάτων, των δολοφονιών και των αυτοκτονιών, των μολυσματικών νόσων και των ψυχοπαθειών.

Η συνάρτηση της οικονομικής εξαθλίωσης με το έγκλημα είναι άρρηκτη. Ένα είδος μαφίας, κατά τα πρότυπα της διεθνούς μαφίας, έχει εμφανιστεί και επικρατήσει ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα σε πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Η μεγάλη πλειονότητα των θυμάτων της μαφιόζικης τρομοκρατίας είναι επίσης μαφιόζοι, επιχειρηματίες, βουλευτές συνδεδεμένοι με μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και δημόσια πρόσωπα. Σύμφωνα με έρευνες, σε 4.000 ανέρχονται οι οργανωμένες συμμορίες που δρουν στις χώρες των Βαλκανίων. Η μαφία σε αυτές τις χώρες είναι εισαγόμενη αλλά και ενδημική, οργανωμένη αλλά και περιστασιακή, επεκτεινόμενη και ανατροφοδοτούμενη, η εγκληματικότητα κυριαρχεί σε όλες τις εκφάνσεις του δημόσιου βίου και του ιδιωτικού τομέα⁴¹.

⁴¹ Τσουκαλά Α., 2003. Μετανάστευση και Εγκληματικότητα στην Ευρώπη. Εκδόσεις: Σακκουλάς

Εξετάζοντας την σοβαρότητα αυτού κοινωνικού προβλήματος, δύο είναι οι κύριες αιτίες που προβάλλονται. Η πρώτη που προέρχεται από τους θιασώτες των φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων που υποστηρίζουν πως η έξαρση της εγκληματικότητας οφείλεται στη διαφθορά, στην αυθαιρεσία που επί χρόνια παρέμενε ατιμώρητη, καθώς και στην αδιαφορία των ανθρώπων της εξουσίας. Οι αδίστακτοι αυτοί άνθρωποι της εξουσίας μετασχηματίζονται τώρα για να διατηρήσουν με νέες μεθόδους τα κεκτημένα των προηγούμενων ετών. Η δεύτερη ερμηνεία προέρχεται από τους υποστηρικτές του σοσιαλιστικού συστήματος.

Αυτοί θεωρούν ότι η διαδικασία ολοκλήρωσης ανακατανομής του κεφαλαίου, κάτω από συνθήκες "άγριου" καπιταλισμού είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την εγκληματικότητα και την παρανομία. Με άλλα λόγια δηλαδή το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί, κατά τη γνώμη τους, φυσικό καρπό του καπιταλισμού. Όπως φαίνεται σε αυτή τη χώρα κανείς δεν αμφισβητεί την ύπαρξη εγκληματικότητας, αλλά κανείς δεν προτείνει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την εξάλειψη ή έστω την περιστολή της.

Η έξαρση του περιστασιακού εγκλήματος πλήττει, εξίσου με το οργανωμένο, τον πληθυσμό. Εκβιασμοί, κλοπές, απαγωγές, δολοφονίες, ξυλοδαρμοί, βιασμοί κ.ά. είναι οι μορφές βίας που κατά κύριο λόγο ασκούνται από μικροσυμμορίες ή μεμονωμένα άτομα για την απόκτηση μικροποσών ή λίγων χρημάτων. Ο πόλεμος και η ανέχεια ευνοούν την εξάπλωση της εγκληματικής δράσης σε κάθε περιοχή, αστική και μη, τόσο από άτομα που κάποτε "επέβαλλαν" την τάξη και το νόμο, όσο και από πολίτες που υπό άλλες συνθήκες δεν θα προέβαιναν σε τέτοιου είδους πράξεις.

Η Απόφαση της Μετανάστευσης

Όπως είναι φανερό από τα προηγούμενα η κατάσταση που επικρατεί σε μια πρώην σοσιαλιστική χώρα στα Βαλκάνια στις μέρες μας, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εξαιρετικά δύσκολη. Είναι φανερό πως οι συνθήκες διαβίωσης εκεί δεν είναι οι πλέον ιδανικές: ο πόλεμος (εθνικιστικές και θρησκευτικές διαμάχες), η εγκληματικότητα, η ανέχεια, η πολιτική αστάθεια αποτελούν συνάμα κίνητρα για μετανάστευση με την ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον.

Οι μετανάστες από αυτές τις χώρες καταφεύγουν στην Ελλάδα προκειμένου ν' απαλλαγούν από όλους αυτούς τους παράγοντες που καταπίεζαν τη ζωή και την προσωπικότητά τους. Εκεί οι κοινωνικές διαφορές, όπως είναι οι θρησκευτικές και οι γλωσσικές - ανασταλτικοί παράγοντες της ομαλής τους ενσωμάτωσης σε άλλες χώρες - δεν ήταν ιδιαίτερα έντονες. Οι Πόντιοι θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν πιο επιτυχώς αντί για μετανάστες - ως πρόσφυγες ακριβώς γιατί στην πραγματικότητα εξαναγκάστηκαν, λόγω ειδικών

συνθηκών, να εγκαταλείψουν δουλειά, σπίτια και συχνά και την οικογένειά τους, τον τόπο όπου γεννήθηκαν και έζησαν, και να καταφύγουν σε άλλο τόπο.

1.3.2.1 Η Βιομηχανική Εξέλιξη των Αστικών Κέντρων Λόγος για Απόφαση Μετανάστευσης από Μέρους των Οικογενειών και των Ανδρών της Οικογένειας

Είναι πραγματικότητα πως η Βιομηχανία αποτελεί μια εξελικτική μορφή της βιοτεχνικής εμπειρίας, η οποία είχε αναπτυχθεί σε ορισμένα κέντρα κατά την προεπαναστατική και την αμέσως μετά την Επανάσταση στην Ευρώπη⁴². Υπήρξαν, τις περιόδους αυτές, πολλά κέντρα στα διάφορα σημεία της χώρας, τα οποία ανέπτυξαν τη βιοτεχνία. Η Ελλάδα για παράδειγμα παράμεινε όμως εκτός της εκβιομηχάνισης, που γινόταν στην Ευρώπη κατά το 19ο αιώνα, γιατί ήταν αποκομμένη.

Η πρώτη βιομηχανική ανάπτυξη στην Ευρώπη άρχισε να εμφανίζεται στις αρχές του 20ου αιώνα, με την πρώτη εξέλιξη διάφορων βιοτεχνιών σε βιομηχανίες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων και κυρίως σιταριού, βαμβακιού, καπνού, σταφίδας, κρασιού και δέρματος. Η πραγματική όμως βιομηχανική ανάπτυξη άρχισε μετά το έτος 1922, οπότε, με τη Μικρασιατική καταστροφή, η Ελλάδα για παράδειγμα δέχτηκε πάνω από 1 1/2 εκατομμύρια προσφύγων⁴³.

Τις περισσότερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη, χαρακτηρίζει βέβαια το μικρομεσαίο μέγεθος. Αν ρίξει κανείς μια ματιά στις ευρωπαϊκές βιομηχανίες, θα διαπιστώσει ότι το μέγεθός τους, ακόμα και εκείνων που θεωρούνται από τις μεγαλύτερες, απέχει κατά πολύ από το άριστο επίπεδο μιας μεγάλης και σύγχρονης βιομηχανικής επιχείρησης σε μια άλλη ήπειρο. Το γεγονός αυτό συμβαίνει στην Ευρώπη, τη στιγμή που στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, ομοειδείς βιομηχανίες συγχωνεύονται σε διαρκώς μεγαλύτερα βιομηχανικά συγκροτήματα.

Βέβαια η Ευρωπαϊκή ελαφριά βιομηχανία είναι πολύ μεγαλύτερη από τη βαριά βιομηχανία. Η μεγάλη ανάπτυξη της ελαφριάς βιομηχανίας σημαίνει επίσης ότι το μεγαλύτερο ποσοστό της βιομηχανικής παραγωγής αφορά καταναλωτικά αγαθά. Τέτοια αγαθά είναι τα είδη διατροφής, ρουχισμού,

⁴² Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη». Εκδόσεις: Gutenberg

⁴³ Μουσούρου Λ., 2004. «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη». Εκδόσεις: Gutenberg

διάφορων σκευών και λοιπών άλλων. Η παραγωγή όμως κεφαλαιούχων ή παραγωγικών αγαθών, δηλαδή προϊόντων που μπαίνουν στις διαδικασίες της παραγωγής, μηχανημάτων, ανταλλακτικών και άλλων είναι σχετικά μικρή.

Η παραγωγή επίσης των προϊόντων της ελαφριάς βιομηχανίας, απευθύνεται κυρίως προς την εσωτερική αγορά. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι και ο εξαγωγικός παράγοντας έχει υποτιμηθεί ή παραμελείται. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια της βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας και του διεθνούς συναγωνισμού, έχουν αναπτυχθεί κάποιες βιομηχανίες με εξαγωγικό προσανατολισμό και ήδη η αύξηση των εξαγωγών Ευρωπαϊκών βιομηχανικών προϊόντων είναι εντυπωσιακή και ολοένα και αυξάνει περισσότερο και βελτιώνεται ποιοτικά.

Εντούτοις ένα κακό προηγούμενο που υπήρχε, επηρέασε σημαντικά τη συγκέντρωση των περισσότερων βιομηχανικών επιχειρήσεων σε δυο συγκεκριμένες περιοχές. Την περιφέρεια της πρωτεύουσας μιας χώρας και μιας άλλης μεγαλύτερης πόλης αυτής. Γνωστοί είναι και οι λόγοι οι οποίοι προσελκύουν την ίδρυση μιας βιομηχανίας με το καταναλωτικό κέντρο και τη πηγή του εργατικού δυναμικού.⁴⁴

1.3.3 Η Ευθύνη Τίνος για Ψυχική Ασθένεια των Μεταναστών και πως θα Πρέπει να Ορίζεται η Ψυχική Υγεία Αυτών

Σίγουρα η ευθύνη για την ψυχική ασθένεια που προκαλείται στους μετανάστες σε μια χώρα, είναι όλων εκείνων των υπευθύνων και οι οποίοι σχετίζονται με την κοινωνική περίθαλψη, εργασία, διαβίωση καθώς και συνθηκών που δημιουργούνται με σκοπό να μην αποκλείονται κοινωνικά οι μετανάστες. Αυτό όμως που πρώτιστα θα πρέπει να φροντίζουν οι συγκεκριμένοι υπεύθυνοι, είναι οι μετανάστες να πληρούν τις προϋποθέσεις για μια σωστή διαβίωση στο τόπο που διαμένουν καθώς και παροχή σωστών υπηρεσιών με σκοπό την εξασφάλιση της ψυχικής τους υγείας και όπως εκείνης τα χαρακτηριστικά αναφέρονται ως ακολούθως⁴⁵.

Ψυχική Υγεία, είναι η κατάσταση συναισθηματικής ευεξίας όπου το άτομο μπορεί να ζει και να εργάζεται με άνεση μέσα στην κοινότητα και να ικανοποιείται από τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και επιτεύγματα. Αντίθετα, η ψυχική ασθένεια περιλαμβάνει καταστάσεις και διαταραχές

⁴⁴ Πετρινώτη Ξ., 2003. «Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα». Εκδόσεις: Οδυσσέας

⁴⁵ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

μακροχρόνιες, κατά κανόνα, με συμπτώματα άγχους, κατάθλιψης ή άλλες ψυχοφυσιολογικές εκδηλώσεις, η αξιολόγηση των οποίων βασίζεται στην έκπτωση που προκαλούν στον πάσχοντα⁴⁶.

Επομένως ένα άτομο θεωρείται μη υγιές, όταν η συμπεριφορά του αποκλίνει από τη μέση συμπεριφορά της κοινότητας, όταν υπάρχουν έκδηλα συμπτώματα νόσου με δυσμενείς κοινωνικές επιπτώσεις, καθώς και όταν αναφέρεται υποκειμενική δυσφορία. Επιπρόσθετα, η ψυχική ασθένεια χαρακτηρίζεται από ανικανότητα ενεργητικής προσαρμογής του ατόμου στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον, από έλλειψη επίγνωσης της προσωπικής του ταυτότητας, του σκοπού της ζωής και των αναγκών του για διαπροσωπικές σχέσεις και έλλειψη αντοχής στο κοινωνικό στρες. Ο Στεφανής και οι συνεργάτες του, θεωρούν ότι για τον καθορισμό της Ψυχικής υγείας πρέπει να εφαρμοστούν κάποια κριτήρια τα οποία είναι τα εξής⁴⁷:

- Το στατιστικό κριτήριο ή το κριτήριο της μέσης συμπεριφοράς. Μη υγιής θεωρείται εκείνος του οποίου η συμπεριφορά αποκλίνει από την μέση συμπεριφορά των μελών μιας κοινότητας.
- Το κριτήριο της απουσίας της ψυχικής νόσου, κλινικά διαπιστωμένης ορίζει την ψυχική υγεία αρνητικά με την απουσία της νόσου και την παρουσία θετικών χαρακτηριστικών ψυχικής υγείας.
- Το κριτήριο της κοινωνικής αποδοχής που δίνει έμφαση στην κοινωνική επίπτωση της συμπεριφορά αγνοώντας την υποκειμενικότητα των ψυχολογικών αιτιάσεων του ατόμου.
- Το κριτήριο της υποκειμενικής δυσφορίας το οποίο είναι αρκετά ενδεικτικό για την ύπαρξη κάποιου ενδοψυχικού προβλήματος οποιασδήποτε μορφής.

Σαν συμπληρωματικά κριτήρια θεωρούνται τα παρακάτω ατομικά χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής του ατόμου στον συγκεκριμένο κοινωνικό του χώρο και χρόνο: 1) ικανότητα ενεργητικής προσαρμογής στο φυσικό του και κοινωνικό του περιβάλλον, που του επιτρέπουν να ικανοποιεί τις βασικές του ανάγκες (βιολογικές, ψυχολογικές, οικονομικές, κοινωνικές), 2) επίγνωση της προσωπικής ταυτότητας, 3) επίγνωση του σκοπού της ζωής και των αναγκών για διαπροσωπικές σχέσεις, 4) επίγνωση του κοινωνικού και φυλετικού ρόλου και 5) αντοχή στο περιβαλλοντικό στρες.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της φυσιολογικής συμπεριφοράς του ιδανικού ατόμου είναι τα παρακάτω: 1) αισιοδοξία 2) ανεξαρτησία, 3) οργάνωση και συστηματικότητα, 4) περιέργεια. 5) ταυτότητα ρόλου, 6)

⁴⁶ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

⁴⁷ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

συναγωνιστικότητα και συνεργατικότητα, 7) έκφραση και έλεγχος των συγκινήσεων, 8) ικανότητα σύναψης των διαπροσωπικών σχέσεων, 9) ασφάλεια, 10) αυτοεκτίμηση και 11) ικανότητα λήψης αποφάσεων.

Τι είναι όμως η ψυχοθεραπεία που εμφανίζεται όλο και πιο συχνά στην βιβλιογραφία και γενικότερα στην καθημερινή ζωή των πολιτών και των διαφόρων μεταναστών που ζουν σε μια κοινωνία; Κατά τον Wolberg⁴⁸, Ψυχοθεραπεία είναι η επέμβαση – με ψυχολογικά μέσα – σε προβλήματα (ψυχο - συναισθηματικής) συγκινησιακής φύσης, όπου ένα ειδικά εκπαιδευόμενο άτομο σκόπιμα δημιουργεί μια επαγγελματική σχέση με τον πελάτη – ασθενή με σκοπό να :

- Αφαιρέσει, τροποποιήσει ή να καθυστερήσει υπάρχοντα συμπτώματα
- Μεσολαβήσει σε διαταραγμένους τρόπους συμπεριφοράς
- Προάγει θετική εξέλιξη στην προσωπικότητα

Ένα άτομο θα προσέρχεται σε ψυχοθεραπεία όταν υποφέρει από ένα οξύ σύμπτωμα όπως άγχος, διαταραχή, πανικός, κατάθλιψη κτλ. Είτε από μια χρόνια κατάσταση που του διαταράσσει την ομοιοστατική του ισορροπία.

1.4 : Συνέπειες Μεταναστών με Προβλήματα Ψυχικής Υγείας

1.4.1 Σωματικοί Παράγοντες και Συναισθηματικοί Παράγοντες

1.4.1.1 Το Σύνδρομο Burn Out που Εμφανίζεται στους Μετανάστες Λόγω Υπερβολικού Φόρτου Εργασίας

Το φαινόμενο του συνδρόμου “*Burnout*” έχει λάβει μια μεγαλύτερη προσοχή τα τελευταία χρόνια, λόγω της επιρροής του στις αποφάσεις των μεταναστών για πολύωρη εργασία που πολλές φορές ανέρχεται στις 16-18 ώρες τη μέρα. Σύμφωνα με τους Dale & Weinberg (1990)⁴⁹, το σύνδρομο “*Burnout*” θεωρείται ως μια υπερβολική ψυχολογική και φυσιολογική προσπάθεια των εργαζομένων όπου σαν αποτέλεσμα έχει τις περισσότερες φορές, τις αναποτελεσματικές προσπάθειες εκείνων να ανταποκριθούν στις ανταγωνιστικές συνθήκες και να επέλθουν σε μια τρομερή εργασιακή κατάσταση.

⁴⁸ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελεγκτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα

⁴⁹ Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

Ως εκ τούτου, το συγκεκριμένο σύνδρομο περιλαμβάνει μια φυσιολογική, συναισθηματική και κάποιες φορές ψυχική παραίτηση από μια εργασιακή δραστηριότητα την οποία εκτελούν και χαίρονται για αυτήν, και όπου την θέση της χαράς καταλαμβάνει το άγχος, η πίεση και η δυσαρέσκεια. Σύμφωνα με τον Smith (1986)⁵⁰, τα χαρακτηριστικά του συνδρόμου “Burnout” φέρονται να είναι τα ακόλουθα :

- Ø *Εξάντληση*, τόσο φυσική όσο και συναισθηματική. Η εξάντληση λαμβάνει την μορφή του χαμένης αυτοπεποίθησης, ενέργειας, ενδιαφέροντος και εμπιστοσύνης
- Ø *Αποπροσωποποίηση*, η οποία λαμβάνεται ως η αναίσθητη και απρόσωπη συμπεριφορά των ατόμων εργαζομένων. Αυτή η αρνητική επιρροή προς τους άλλους μπορεί να οφείλεται κατά μεγάλο ποσοστό στην σωματική και ψυχολογική εξάντληση
- Ø *Συναισθήματα χαμηλής προσωπικής εκπλήρωσης*, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αποτυχία και κατάθλιψη. Το γεγονός αυτό είναι πολλές φορές ορατό σε περιπτώσεις εργασιών χαμηλής παραγωγικότητας ή μειωμένου δείκτη απόδοσης

Διαφορετικά με ότι συμβαίνει σε άλλες φάσεις ή εργασίες σχετικά με το συγκεκριμένο σύνδρομο που αναλύουμε, όταν ένας εργάτης – μετανάστης καταληφθεί από το σύνδρομο αυτό τότε το γεγονός αυτό στις 80% των περιπτώσεων συνεπάγεται και την εγκατάλειψη του εαυτού του αλλά και της συγκεκριμένης εργασίας με την οποία ασχολείται. Σε κάποιες πιο απαιτητικές εργασίες, το σύνδρομο αυτό διαφέρει από μια απλή παραίτηση του οργανισμού, καθώς αυτό συμπεριλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως την ψυχολογική και συναισθηματική έννοια, αρνητικές συμπεριφορές προς τρίτους, χαμηλή αυτοεκτίμηση και κατάπτωση. Για τους λόγους αυτούς πολλοί μετανάστες καταλήγουν να έχουν προβλήματα με την ψυχική τους υγεία και να προκαλούνται ψυχικές ασθένειες όπως κατάθλιψη και συνεπώς να τα παρατούν εντελώς και αποσύρονται από τις όποιες εργασίες, επιστρέφοντας πίσω στο τόπο καταγωγής τους.

Βέβαια υπάρχει και η αντίθετη περίπτωση όπου εργοδότες και μετανάστες παρά το γεγονός πως εμφανίζουν τα συμπτώματα του συγκεκριμένου συνδρόμου, δεν τα παρατούν τόσο εύκολα και έχουν αναφερθεί και περιπτώσεις όπου κάποιοι καταφέρνουν να ξεπεράσουν το σύνδρομο αυτό και να διεξάγουν κανονικά τις εργασιακές τους υποχρεώσεις, ξεπερνώντας αντίστοιχα και τα προβλήματα ψυχικών ασθενειών που προκαλούνται.

⁵⁰ Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

Λόγοι οι οποίοι συνδέονται με την επιμονή αυτή είναι κυρίως οικονομικοί ή οικογενειακοί, αφού πολλοί δεν θέλουν να απογοητεύσουν τις προσδοκίες των γονέων τους και των συγγενών τους στο τόπο της μετανάστευσης τους και κυρίως των λόγων για τους οποίους πραγματοποίησαν τη συγκεκριμένη μετανάστευση. Ως εκ τούτου, οι μετανάστες που συνήθως που ασχολούνται με την πολύωρη εργασία και διακατέχονται από το σύνδρομο “Burnout”, αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την εργασία τους στην περίπτωση όπου τα προσωπικά κίνητρα και η ψυχολογική κατάσταση υπερτερεί εκείνων των οικονομικών και γενικότερα άλλων προσωπικών λόγων. Κάποια από τα χαρακτηριστικά του burnout που εμφανίζεται στους μετανάστες και τους προκαλεί κάποια ψυχική ασθένεια, είναι και οι προσωπικοί παράγοντες που «παίζουν» καθοριστικό ρόλο⁵¹.

Οι προσωπικοί παράγοντες που καθιστούν κάποιους μετανάστες “ιδανικούς υποψήφιους” για εργασιακή εξουθένωση με συνεπακόλουθα τα χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυξημένο επίπεδο άγχους. Το φαινόμενο αυτό συνήθως ‘χτυπά’ τα άτομα μετανάστες που έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

- Ø *Είναι ιδιαίτερα ευσυνείδητα.*
- Ø *Έχουν υπερβολικές προσδοκίες από τον εαυτό τους, επιδιώκουν την τελειότητα και έχουν την πεποίθηση ότι μπορούν -ή πρέπει- να επιτυγχάνουν σε ό,τι κάνουν.*
- Ø *Θέτουν μη ρεαλιστικούς στόχους και αναλαμβάνουν περισσότερα απ’ όσα θα μπορούσαν να φέρουν σε πέρας χωρίς να φτάσουν στα όριά τους*
- Ø *Δυσκολεύονται ή δεν επιτρέπουν στον εαυτό τους- να λένε “όχι”, θέλουν να ικανοποιούν τους πάντες*
- Ø *Αρνούνται να μοιραστούν τις ευθύνες με άλλους ή να συζητήσουν τις δυσκολίες τους και προτιμούν να εργάζονται μόνοι*
- Ø *Θεωρούν ότι η προσωπική αξία τους είναι στενά συνδεδεμένη με τη δουλειά τους και έχουν έντονη την ανάγκη αποδοχής από τους άλλους μέσα από τα επιτεύγματά τους. Το φαινόμενο της εργασιακής εξουθένωσης “προειδοποιεί” για την εμφάνισή του, καθώς είναι μια συσσωρευτική διαδικασία που οδηγεί σταδιακά σε συναισθηματική εξάντληση και απόσυρση, της οποίας τα πρώτα σημάδια είναι η απώλεια ενεργητικότητας και κινήτρου και μια αίσθηση “παράλυσης” σχετικά με την αντιμετώπισή της – η επαγγελματική εξουθένωση είναι ο “πάτος” μιας αργής και σιωπηλής διαδικασίας.*

⁵¹ Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

Εκτός όμως από τους σωματικούς παράγοντες που προκαλούν προβλήματα στην ψυχική υγεία των μεταναστών και αντίστοιχα τους οδηγούν στο φαινόμενο του Burn Out, υπάρχουν και κάποιοι συναισθηματικοί παράγοντες που επιδρούν αρνητικά σε αυτούς. Ένας αντίστοιχος συναισθηματικός παράγοντας, μπορεί να είναι και ο άσχημος εργασιακός χώρος όπου βρίσκονται εκείνοι καθημερινά και όπου είναι ίσως η σημαντικότερη αιτία, που ευθύνεται για την μη σωστή και αποτελεσματική αντιμετώπιση μιας ψυχικής ασθένειας που θα προκύψει.

Για τους μετανάστες, τα πράγματα είναι ιδιαίτερα δύσκολα καθώς έχουν να κάνουν καθημερινά με τη διαχείριση της αγωνίας τους, την ασθένεια και την ψυχική ηρεμία των εαυτών τους όσο και των συγγενών τους. Συμπτώματα από συναισθηματικούς παράγοντες που συχνά αντιμετωπίζουν και υποφέρουν από αυτά οι εργαζόμενοι μετανάστες, είναι τα ακόλουθα :

- Ø *ανυπομονησία*
- Ø *αρνητισμός*
- Ø *αδυναμία αντίδρασης*
- Ø *σύγχυση*
- Ø *έλλειψη ελπίδας*
- Ø *θυμός, αίσθημα "ματαίωσης" και απογοήτευσης*
- Ø *συναισθηματική απομάκρυνση και απομόνωση από τους οικείους του και από τους συναδέλφους*
- Ø *έλλειψη ικανοποίησης από την εργασία*
- Ø *ανία, αδιαφορία, αποτυχία*
- Ø *'εγκλωβισμός' σε μια κατάσταση από την οποία δεν υπάρχει διαφυγή*
- Ø *υπερβολική πίεση από τα καθήκοντα*
- Ø *αβεβαιότητα για τις ικανότητες και την επαγγελματική επάρκεια*
- Ø *έντονο άγχος, αναποφασιστικότητα.*
- Ø *κυνισμός, ευερεθιστότητα*

Επίσης, μπορεί να παρουσιαστούν και σωματικές ενοχλήσεις από συναισθηματικούς παράγοντες και οι οποίοι μπορούν να προκαλέσουν ψυχική ασθένεια, όπως :

- Ø *πονοκέφαλοι, πόνοι σε διάφορα σημεία του σώματος*
- Ø *προβλήματα στον ύπνο (αϋπνία ή υπνηλία)*
- Ø *αλλαγές στην όρεξη (μείωση ή αύξηση)*
- Ø *αυξημένη αρτηριακή πίεση*
- Ø *τρίξιμο δοντιών στον ύπνο*
- Ø *έντονη, παρατεταμένη κόπωση*

Αυτό που μπορεί κάποιος μετανάστης να προσφέρει στον εαυτό του και ο οποίος εργάζεται σε μια πολύωρη εργασία, όταν συνειδητοποιήσει ότι είναι σωματικά και ψυχικά εξαντλημένος από την εργασία του, είναι τα ακόλουθα. Το πρώτο βήμα είναι να αναγνωρίσει τις αιτίες που τον κάνουν να νιώθει τόση πίεση. Οι εργασιακές συνθήκες, ο τρόπος με τον οποίο σκέφτονται για τη δουλειά τους, οι στόχοι που έχουν θέσει και η υπόλοιπη ζωή τους. Επίσης να επιτελούν τα ακόλουθα⁵² :

- Ø *Να αναγνωρίσουν τα όριά τους και τον περιορισμένο έλεγχο που εκ των πραγμάτων έχουν σε κάποιες καταστάσεις και να διακρίνουν αυτά που μπορούν αν αλλάξουν από εκείνα που πρέπει να αποδεχτούν ως έχουν.*
- Ø *Να φροντίζουν τον εαυτό τους τόσο συναισθηματικά όσο και σωματικά για αντοχή εντός των εργασιακών χώρων. Πιο ισορροπημένη διατροφή, καλύτερος ύπνος, σωματική άσκηση και ξεκούραση είναι μερικές τετριμμένες αλλά απαραίτητες συμβουλές*
- Ø *Να μάθουν να χειρίζονται το στρες με διαφορετικούς τρόπους*
- Ø *Να οργανώνουν καλύτερα το χρόνο τους, ώστε να υπάρχει και χώρος για απραξία*
- Ø *Να μάθουν να λέμε "όχι" χωρίς φόβο και ενοχές και να δίνουν προτεραιότητα στον εαυτό τους και στις ανάγκες τους*
- Ø *Να θέτουν ρεαλιστικούς και εφικτούς στόχους*
- Ø *Να μοιράζονται με άλλους τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις τους όταν είναι εφικτό, αρκεί πρώτα να επιτρέψουν στον εαυτό τους να ζητήσει βοήθεια, να δεχτούν ότι και οι άλλοι μπορούν να τις φέρουν σε πέρας εξίσου καλά*
- Ø *Να 'τροφοδοτήσουν' και να φροντίσουν τις εργασιακές αλλά και τις προσωπικές σχέσεις τους και γενικότερα τη ζωή μας έξω και πέρα απ' τη δουλειά*
- Ø *Να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους, στο μέτρο του δυνατού, στα κατάλληλα πρόσωπα που θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν (προϊσταμένους, συναδέλφους κ.λπ.)*
- Ø *Να εξετάσουν την πιθανότητα να αναζητήσουν άλλη εργασία εφόσον οι συνθήκες δεν αλλάζουν.*

⁵² Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

1.4.2 Κοινωνικοί Παράγοντες

1.4.2.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός για Μετανάστες και πως Δημιουργείται

Τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού για τους μετανάστες σε μια χώρα και τα οποία μπορούν να τους οδηγήσουν σε μια ψυχική ασθένεια είναι πολλαπλά: η μόνιμη ανεργία και, ιδίως, η μακροχρόνια ανεργία, ο αντίκτυπος της βιομηχανικής αλλαγής σε μη ειδικευμένους εργαζόμενους, η εξέλιξη των οικογενειακών δομών και η παρακμή των παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης, η αύξηση του ατομικισμού και η παρακμή των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών, τέλος, οι νέες μορφές μετανάστευσης, ιδιαίτερα η παράνομη μετανάστευση και οι μετακινήσεις του πληθυσμού. Όλα αυτά τα φαινόμενα συνδέονται μερικές φορές με παραδοσιακές μορφές φτώχειας που συγκεντρώνονται σε παρακμάζουσες αστικές περιοχές ή σε αγροτικές περιοχές οι οποίες υπολείπονται της γενικής προόδου στην κοινωνία⁵³.

Βεβαίως υπάρχει μια σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με αυτό που παρατηρείται στον καθημερινό λόγο, εδώ υπεισέρχεται η έννοια της “διαδικασίας”. Όμως, κρίνοντας την παρουσίαση τόσο του ίδιου του φαινομένου όσο και των αιτίων που φέρονται να το προκαλούν, διαπιστώνουμε ότι για την περιγραφή τους παρατίθενται, το ένα δίπλα στο άλλο, πολύ διαφορετικά μεταξύ τους φαινόμενα, για τα οποία δεν δίνεται, ούτε ως υπόθεση εργασίας, ένα ενοποιητικό στοιχείο⁵⁴.

Επιπλέον, αν και τονίζεται στην αρχή ότι η ιδιαιτερότητα του κοινωνικού αποκλεισμού συνίσταται στο γεγονός ότι αποτελεί διαδικασία που οδηγεί στη φτώχεια και στην περιθωριοποίηση, το κείμενο καταλήγει σε μία ταύτιση αιτίων και όψεων του φαινομένου. Δηλαδή, τελικά, ο ορισμός του κοινωνικού αποκλεισμού για τους μετανάστες αποτελεί τη βάση επάνω στην οποία οικοδομείται η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμησή του κοινωνικού αποκλεισμού δεν διαφέρει αισθητά από τον προεπιστημονικό ορισμό που δίνεται στο πλαίσιο του καθημερινού λόγου⁵⁵.

⁵³ Τσιάκαλος Γ., (1998), “Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία”, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

⁵⁴ Τσιάκαλος Γ., (1998), “Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία”, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

⁵⁵ Τσιάκαλος Γ., (1998), “Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία”, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

1.5 : Αντιμετώπιση

1.5.1 Πρόληψη από Μέρους του Δημοσίου Τομέα για τις Σχετικές Ενέργειες που Εξασφαλίζουν την Ψυχική Υγεία των Μεταναστών

Αναφορικά με το τομέα της πρόληψης των μεταναστών σε ένα τόπο που διαμένουν και προκειμένου εκείνοι να αντιμετωπίσουν ή να προλάβουν καταστάσεις οι οποίες μπορούν να τους δημιουργήσουν κάποια ψυχική ασθένεια, θα πρέπει να επιτυγχάνεται μια σωστή διαδικασία ένταξης μεταναστών στη κοινωνία. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί πως η ένταξη δε των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής και στο σύστημα υγείας της χώρας που κατοικούν, αφορά ένα σύνολο διαδικασιών οι οποίες διαφοροποιούνται όταν πρόκειται για τη δεύτερη γενιά μεταναστών.

Η κάθε γενιά μεταναστών μπορεί να βρίσκεται σε μια διαδικασία βαθμιαίας οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης και η πρόοδος της να εξαρτάται από πολλούς παράγοντες⁵⁶. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα για παράδειγμα, μπορεί να εισέρχεται μέσα από τις εξής διαδικασίες :

- Ø *τη νομιμοποίηση της μετανάστευσής τους στην Ελλάδα*
- Ø *την ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας, οπότε αποκτούν εκείνα τα οικονομικά μέσα που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τους λόγους της μετανάστευσής τους*

Βέβαια, η έλλειψη νομικής και πολιτικής προστασίας προς τους μετανάστες «αφήνει εκτεθειμένους τους μετανάστες στην ατομική και συλλογική αυθαιρεσία». Οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις διαδικασίες ένταξης των μεταναστών και προσδιορίζουν τη διαμονή τους στην ελληνική κοινωνία είναι οι εξής⁵⁷ :

- Ø *Νομιμοποίηση*
- Ø *Γλώσσα*
- Ø *Απασχόληση*
- Ø *Κατοικία*
- Ø *Οικογένεια*
- Ø *Η πολιτισμική και θρησκευτική ιδιαιτερότητα*
- Ø *Άτυπες κοινωνικές σχέσεις*

⁵⁶ Συλλογικό Έργο, 2002, «Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

⁵⁷ Ψημμένος Ι., 2000, «Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ένταξης μεταναστών και την ψυχική υγεία αυτών, θα πρέπει να προτείνεται μια «νέα προσέγγιση» στηριζόμενη στα εξής βασικά σημεία⁵⁸:

- Ø *Ενεργητικές (pro-active) πολιτικές*
- Ø *Έμφαση στις διμερείς σχέσεις με τις χώρες προέλευσης μεταναστών*
- Ø *Περιορισμό της εποχιακής μετανάστευσης.*
- Ø *Αναδιοργάνωση των μέτρων ελέγχου της παράνομης μετανάστευσης*
- Ø *Σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όλων των πολιτών*

Στην περίπτωση ωστόσο της «πλήρους ένταξης» των μεταναστών και της σωστής ψυχικής υγείας αυτών, θα πρέπει να θεωρείται απαραίτητη η επιμόρφωση. Η κοινωνική αλλαγή λόγω της μετανάστευσης απαιτεί αλληλεγγύη, συνεργασία και εξάλειψη στερεοτύπων, εχθρικών παραστάσεων και ρατσιστικών φαινομένων. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί πως το 10% και πλέον των μαθητών που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία όλων των βαθμίδων έχει διαφορετική πολιτισμική καταγωγή και άλλη μητρική γλώσσα από την ελληνική. Το ελληνικό σχολείο εμμένει σε μεγάλο βαθμό στο μονοπολιτισμικό προσανατολισμό του και κάθε παιδαγωγική δράση πρέπει να ακολουθεί δύο θεμελιώδεις αρχές⁵⁹:

- Ø *«Ίση μεταχείριση» ως αξίωση της κοινωνικής δικαιοσύνης*
- Ø *«σύνδεση με το βιόκοσμο»*

Δύο αρχές, οι οποίες είναι αλληλένδετες, πρέπει να καθοδηγούν τις εκτιμήσεις και τις προτάσεις ως εξής :

- Ø *η εκπαίδευση είναι δικαίωμα και όχι «προϊόν»*
- Ø *η εκπαίδευση πρέπει μέσω της ανάπτυξης προγραμμάτων να στοχεύει σε έναν αλληλέγγυο κόσμο, στον αγώνα για την ειρήνη, ενάντια σε όλες τις μορφές βίας, διάκριση, εκμετάλλευση, υποτίμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.*

Θα πρέπει να αναφερθεί πως η παρούσα ενότητα επικεντρώνει στο ακανθώδες θέμα της σχέσης των μεταναστών με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και συγκεκριμένα το τομέα υγείας και πως η ένταξη αυτή μπορεί να επιτευχθεί με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο χωρίς να δημιουργήσει προβλήματα στη ψυχική υγεία αυτών. Στην περίπτωση αυτή αναζητούνται πολλές φορές από τους ειδικούς να μάθουν από τους εκπροσώπους των μεταναστών πως βλέπουν, πως περιγράφουν και αξιολογούν τη σχέση τους με τις δημόσιες υπηρεσίες στην

⁵⁸ Συλλογικό Έργο, 2002, «Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

⁵⁹ Συλλογικό Έργο, 2008. «Είμαστε Όλοι Μετανάστες». Εκδόσεις: Πατάκης

Ελλάδα όπως είναι το κράτος, τα σώματα ασφαλείας, οι νομαρχίες και οι δήμοι, οι κοινωνικές υπηρεσίες, τα νοσοκομεία, τα ασφαλιστικά ταμεία, και λοιποί οργανισμοί.

Όπως αποδεικνύεται η σχέση αυτή «παίζει» καθοριστικό ρόλο στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών και η αρνητική αποτίμηση, αυτής της σχέσης είναι εξαιρετικά σημαντική. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η πρώτη και η κύρια επαφή με το ελληνικό στοιχείο για ένα μετανάστη εισέρχεται κατ' αρχήν μέσα από τη σχέση του με ελληνικό κράτος, αφού πρωταρχικός παράγοντας της εγκατάστασής του στη Ελλάδα είναι η νομιμοποίηση. Έχει αποδειχτεί σε σχετική έρευνα⁶⁰, ότι η νομιμοποίηση αποδεικνύεται διαδικασία επίπονη και εξαιρετικά περιπετειώδης για πολλούς διαφορετικούς λόγους.

Πρώτον γιατί ο ίδιος ο νόμος χαρακτηρίζεται από πολλά κενά και δεν διευκολύνει την περάτωση της διαδικασίας. Δεύτερον, γιατί οι ίδιες οι υπηρεσίες νομιμοποίησης αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή του νόμου και εμποδίζονται ή προκαλούν οι ίδιες μία σειρά προβλήματα που αναδεικνύονται μέσα από αυτή τη μελέτη. Τρίτον, γιατί ολόκληρη η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει το ζήτημα της νομιμοποίησης με έκδηλη δυσπιστία έως και ρατσιστικές εκδηλώσεις⁶¹.

Η γενική αυτή κατηγοριοποίηση των προβλημάτων που συνοδεύουν τη νομιμοποίηση και συνάμα ένταξη των μεταναστών στις υπηρεσίες του κράτους, παραπέμπει άμεσα στο πρόβλημα που έχουν οι μετανάστες όταν συναλλάσσονται με τις επίσημες αρχές γενικότερα. Η σχέση που αναπτύσσουν οι εκπρόσωποι ή οι ίδιοι οι μετανάστες με τις επίσημες αρχές στη Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από ένα αρνητικό κατά κύριο λόγο περιεχόμενο, εάν και σχεδόν το σύνολό τους δηλώνει ότι έχει επαφή με τους δημόσιους φορείς.

Η επαφή αυτή καταγράφεται κυρίως με τον ΟΑΕΔ, με τις αστυνομικές αρχές, με τις τοπικές αρχές, αλλά και σε μεγάλο βαθμό με το ΙΚΑ και τα δημόσια νοσοκομεία. Η περιγραφή της εμπειρίας και του βιώματος των μεταναστών με αυτούς τους φορείς πολλές φορές αναφέρεται ως αρνητική, όπως αρνητική είναι και η γνώμη τους για τις κρατικές υπηρεσίες ως προς τους μετανάστες.

Επίσης, οι περισσότεροι δεν πιστεύουν ότι οι επίσημες υπηρεσίες βοηθούν τους μετανάστες να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία και όταν το πετυχαίνουν αυτό το κάνουν για λόγους καλής θέλησης ή για να βοηθήσουν στη νομιμοποίησή τους και να διατηρούν μια καλή ψυχική υγεία. Οι λόγοι που τους

⁶⁰ Συλλογικό Έργο, 2008. «Είμαστε Όλοι Μετανάστες». Εκδόσεις: Πατάκης

⁶¹ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα 2007

απαγορεύουν να το κάνουν είναι κυρίως η έλλειψη οργάνωσης, γνώσης και εμπειρίας και η νοοτροπία δυσπιστίας απέναντι στους μετανάστες.

Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί πως η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πρώτους προορισμούς των μεταναστών κυρίως από τον Τρίτο Κόσμο στην Ευρώπη. Το έτος 2007, μάλιστα, βρέθηκε στην πέμπτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης των χωρών που αποτελούν τις κύριες πύλες του μεταναστευτικού κύματος, ακολουθώντας τις ΗΠΑ, Σουηδία, Γαλλία και Αγγλία⁶². Ταυτόχρονα, θεωρείται η ευρωπαϊκή χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών ανά 1.000 κατοίκους και το εκρηκτικό αυτό μείγμα εντείνεται όσο περνάει ο καιρός.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, το 2008 καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των μεταναστών που εισήλθαν στην Ελλάδα. Η αύξηση ανέρχεται σε 75,4% σε σχέση με το 2007 και οι νέοι μετανάστες πλησίασαν τις 150.000. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι μετανάστες αποτελούν το 7% του πληθυσμού που κατοικεί στην Ελλάδα, είναι όμως απόλυτα σίγουρο ότι το ποσοστό αυτό έχει ξεπεράσει σήμερα το 10% - κάποιοι υποστηρίζουν ότι αγγίζει πλέον το 15%⁶³.

Η επίλυση διοικητικών και γραφειοκρατικών προβλημάτων είναι η μία σημαντική «πλευρά» του νομίσματος, καθώς το ζητούμενο είναι η όσο το γρηγορότερο ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Δυστυχώς σε καμία χώρα ανά την Ευρώπη δεν υπάρχουν συγκεκριμένες λύσεις και έτοιμα σχέδια αφού οι αρμόδιοι φορείς παρακολουθούν τις εξελίξεις στην Ευρώπη και «υιοθετούν» μια σειρά από μέτρα που θα διευκολύνουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και συγχρόνως θα διατηρήσουν την κοινωνική συνοχή στη πολιτεία.

Ωστόσο, ο Νόμος 3386/05 εισήγαγε τη μέριμνα για την κοινωνική ένταξη ως υποχρέωση του κράτους όπου με το ολοκληρωμένο πρόγραμμα «Εστία» συστηματοποιεί τις δράσεις και τα μέτρα που λαμβάνονται από όλα τα υπουργεία στην Ελλάδα και ως προς τη κοινωνική ένταξη των μεταναστών, ενώ από το 2003 ως το 2007, 26 εκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν από το Ευρωπαϊκό

⁶² Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

⁶³ Κογκίδου, Δ., Α. Μαρβάκης, Ε. Τρέσσου, Γ. Τσιάκαλος, 2007: Φτώχεια -Κοινωνικός αποκλεισμός. Βιβλιογραφικός Οδηγός 1970-2005. Θεσσαλονίκη.

Ταμείο Ένταξης με σκοπό να χρηματοδοτήσουν δράσεις για την ενσωμάτωση των μεταναστών που ζούσαν και συνεχίζουν να ζουν στην Ελλάδα⁶⁴.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως στο ζήτημα της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών σε μια κοινωνία και όπως η Ελληνική και με σκοπό την ψυχική τους υγεία, δεν θα πρέπει να εφησυχάζει ποτέ. Απαιτείται διαρκής προσπάθεια γιατί πάντα θα υπάρχει κάτι καλύτερο που μπορεί και πρέπει να επιτευχθεί. Βέβαια στις προσπάθειες αυτές συγκαταλέγονται και οι πραγματοποιήσεις και συνεδριάσεις Παγκόσμιου Φόρουμ για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη, τα οποία κατά καιρούς φιλοξενούνται στην Ελλάδα. Οι ειδικοί τα θεωρούν ως εξαιρετικά σημαντικές διοργανώσεις διότι οι πολιτικές και περιφερειακές διαμάχες και η οικονομική κρίση καθιστούν τη μετανάστευση μια από τις κυριότερες εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως στα αντίστοιχα Παγκόσμια Φόρουμ συμμετέχουν περίπου 170 χώρες μέλη του ΟΗΕ και 250 εκπρόσωποι της Κοινωνίας των Πολιτών από όλον τον κόσμο, όπου θεωρούνται οι καταλληλότεροι τρόποι για να ανταλλαχθούν ιδέες, πολιτικές και δράσεις που θα «λειάνουν» τις αντιθέσεις και θα ‘γεννήσουν’ μέτρα που θα βοηθήσουν στη κοινωνική ένταξη των μεταναστών και αυτομάτως θα μετατρέψουν σε ευκολότερη την εξυπηρέτησή τους από τις δημόσιες υπηρεσίες και κυρίως της υγείας.

1.5.1.1 Κοινωνική Ενσωμάτωση Μεταναστών στο Κράτος και στο Σύστημα Υγείας της Χώρας με Σκοπό την Σωστή Αντιμετώπιση της Ψυχικής Ασθένειας Αυτών

Εν’ όψει όμως επανασχεδιασμού της πολιτικής της χώρας για τη μετανάστευση και τη κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών καθώς και την ψυχική υγεία αυτών αλλά και την αποτελεσματική αντιμετώπιση τυχόν ψυχικής ασθένειας που θα προκύψει, το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, που ουσιαστικά αποτελεί τον «τεχνικό σύμβουλο» της κυβέρνησης, βρίσκεται στο τελικό στάδιο μιας πλήρους καταγραφής όλων των ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων του συγκεκριμένου προβλήματος, μέσα από τη διεξαγωγή πέντε σημαντικών ερευνών από ισάριθμα Πανεπιστημιακά και Ερευνητικά Ιδρύματα⁶⁵.

⁶⁴ Κασιμάτη Κ., 2007, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Εισαγωγή- Επιμέλεια: Κούλα Κασιμάτη, εκδότης Gutenberg, Αθήνα

⁶⁵ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

Τα στοιχεία που προκύπτουν, εντυπωσιάζουν, καθώς 15 χρόνια μετά την εμφάνιση του φαινομένου, ο περίπου μισός μεταναστευτικός πληθυσμός εργάζεται και διαμένει παράνομα στη χώρα με πολλαπλές συνέπειες, και παρά το γεγονός ότι οι ρυθμοί αύξησής τους παραμένουν υψηλοί, τόσο που υπάρχουν περιοχές της χώρας όπου το 1/4 του πληθυσμού είναι μετανάστες⁶⁶.

Έτσι, ένας 40χρονος, οικογενειάρχης, ενεργός επαγγελματικά, μεσαίου έως χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, προερχόμενος κυρίως από την Αλβανία και δευτερευόντως από πρώην ανατολικές χώρες, ο οποίος ζει κυρίως στα αστικά κέντρα, που αποτελεί τον μέσο τύπο μετανάστη στην Ελλάδα, κινδυνεύει να περιθωριοποιηθεί και να μην επιτευχθεί αποτελεσματική κοινωνική ενσωμάτωση για αυτόν και την οικογένειά τους, αν άμεσα δεν ληφθούν μέτρα και συνεπώς να προκύψουν προβλήματα ψυχικής ασθένειας.

Οι δηλωμένοι μετανάστες βέβαια προσπαθούν να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους στα ασφαλιστικά ταμεία, γνωρίζοντας πως ίσως να μπορούν να αντιμετωπίσουν τυχόν ψυχικά προβλήματα από σχετικές ασθένειες. Στις μέρες μας τους βρίσκει κανείς ως εργαζόμενους σε οικοδομές, ξενοδοχεία, εστιατόρια και έχουν «καταλάβει» επίσης το χώρο των οικιακών εργασιών. Στην πλειοψηφία τους είναι νέοι, με μέσο όρο ηλικίας κάτω των 40 χρόνων, με χαμηλό επίπεδο σπουδών και οι περισσότεροι διάγουν έγγαμο βίο.

Τα παιδιά τους φοιτούν στα ελληνικά σχολεία, υπό ημιπαράνομο καθεστώς, αλλά δεν έχουν καμία δυνατότητα να γνωριστούν με τη γλώσσα και την κουλτούρα της χώρας καταγωγής τους, καθώς δεν προβλέπεται η λειτουργία δικών τους σχολείων. Απολαμβάνουν των υπηρεσιών του Εθνικού Συστήματος Υγείας, αλλά διατρέχουν τον κίνδυνο αν ο γιατρός δεν διαθέτει κάποιες ιδιαίτερες «ευαισθησίες» να μην γίνουν αποδέκτες των απαιτούμενων υπηρεσιών.

Θα πρέπει δε να σημειωθεί πως το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών ζει για πάνω από μια πενταετία στην Ελλάδα και έχουν εισρεύσει από 27 διαφορετικές χώρες, με την Αλβανία να κατέχει τη «μερίδα του λέοντος», καθώς το 55,6% του μεταναστευτικού πληθυσμού προέρχεται από τη γειτονική χώρα, ενώ το 17% προέρχεται από πρώην ανατολικές χώρες. Παρ' ότι αρχικά εγκαταστάθηκαν σε αγροτικές περιοχές, τα τελευταία χρόνια συγκεντρώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα ή μεγάλα νησιά, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες εργασίας και ανατρέποντας τη σύνθεση της τοπικής κοινωνίας αλλά προσβλέποντας συγχρόνως σε μια σωστή κοινωνική ενσωμάτωση, καθώς σε

⁶⁶ Συλλογικό Έργο, 2008. «Είμαστε Όλοι Μετανάστες». Εκδόσεις: Πατάκης

πολλές περιοχές το ποσοστό του μεταναστευτικού πληθυσμού αποτελεί το 17% - 25% των κατοίκων⁶⁷.

Όλα τα παραπάνω προκύπτουν από σχετικές έρευνες πέντε Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και Ερευνητικών Κέντρων, οι οποίες διεξάγονται για λογαριασμό του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής και με απώτερο στόχο την μελέτη της ψυχικής υγείας αυτών. Επιχειρούν να καταγράψουν το μεταναστευτικό πληθυσμό που βρίσκεται στη χώρα μας, τις συνθήκες διαμονής τους, τα κοινωνικά, οικονομικά, επαγγελματικά χαρακτηριστικά τους, την αστική τους κατάσταση καθώς και τους τρόπους κοινωνικής τους ενσωμάτωσης και παροχή δημοσίων υπηρεσιών όπως στο χώρο της υγείας και της αντιμετώπισης ψυχικών ασθενειών αυτών.

Για να επιτευχθεί όμως κάτι τέτοιο θα πρέπει να συγκεντρωθούν στοιχεία από έξι υπουργεία, ασφαλιστικούς οργανισμούς, φορείς της εκπαίδευσης, της υγείας και σχετικών άλλων. Καθώς όμως οι πρώτες μελέτες έχουν ήδη παραδοθεί, έχει αρχίσει να διακρίνεται το τοπίο τουλάχιστον όσον αφορά βασικές παραμέτρους κοινωνικής ενσωμάτωσης. Τα περισσότερα στοιχεία συγκλίνουν σε έναν αριθμό μεταναστών περί τα 2.000.000, ωστόσο υπάρχουν και έρευνες που «ανεβάζουν» τον ίδιο αριθμό περίπου σε 2.200.000 μετανάστες. Αδιευκρίνιστος παραμένει ακόμη ο αριθμός των παράνομων μεταναστών, καθώς οι πρώτες εκτιμήσεις από την επεξεργασία των στοιχείων κατατείνουν στο ότι περίπου σε ένα νόμιμο μετανάστη αναλογεί ένας παράνομος⁶⁸.

Ταυτόχρονα όμως, με την καταγραφή των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα και ως προς τη κοινωνική τους ενσωμάτωση, οι έρευνες που ανέθεσε το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής καταγράφουν και το απόλυτο χάος που επικρατεί κατ' αρχήν στο σύστημα νομιμοποίησης των μεταναστών και δευτερευόντως σε ένα εξαιρετικά αδύναμο σύστημα ένταξης των μεταναστών⁶⁹.

Εκτός όμως των μεγάλων αριθμών λαθρομεταναστών που κατά καιρούς δέχεται η Ελλάδα, υπάρχουν και χιλιάδες μετανάστες που εισέρχονται νομίμως στη χώρα, αλλά παραμένουν παρανόμως και οι οποίοι μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα ψυχικών ασθενειών. Πρόκειται για τους οικονομικούς μετανάστες που προέρχονται από χώρες με τις οποίες οι ελληνικές

⁶⁷ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2007

⁶⁸ Δουλκερή Τ., 2007, «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα

⁶⁹ Ψημμένος Ι., 2000, «Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα». Εκδόσεις: Παπαζήσης

αρχές έχουν συνυπογράψει διακρατικές συμφωνίες για την απασχόληση εποχικού εργατικού δυναμικού.

Η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Αίγυπτος και η FYROM, είναι οι χώρες από τις οποίες κάθε χρόνο η Ελλάδα δέχεται αρκετές χιλιάδες μεταναστών για εποχική εργασία, αλλά με καθορισμένο χρόνο παραμονής και εργασίας στη χώρα μας. Ωστόσο, θεωρείται βέβαιο ότι οι περισσότεροι παραμένουν και μετά το πέρας του προβλεπόμενου χρόνου, καθώς δεν προβλέπεται καμία διαδικασία ελέγχου, για το αν επιστρέφουν στη χώρα τους⁷⁰.

Την εικόνα αυτή βέβαια επιβαρύνει το ασαφές θεσμικό τοπίο το οποίο επικρατεί στα θέματα χορήγησης αδειών παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Σύμφωνα με τα στοιχεία, την τελευταία διετία, προ του τρέχοντος έτους, πάνω από 50.000 μετανάστες υπέβαλαν αίτηση παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Η συντριπτική πλειονότητα των αιτήσεων αυτών απορρίφθηκε, χωρίς όμως οι αιτούντες να αποχωρήσουν από τη χώρα. Αυτή η εικόνα εκτός του ότι δεν επιτρέπει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, δημιουργεί σοβαρότατα προβλήματα στους ίδιους τους μετανάστες αλλά και στην κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Χαρακτηριστικό βέβαια της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών και το οποίο μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στην ψυχική τους υγεία, είναι και το καθεστώς που ισχύει για τα παιδιά τους στα σχολεία της χώρας. Σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο, παιδιά με γονείς παράνομους μετανάστες δεν έχουν δικαίωμα εγγραφής στα σχολεία. Ωστόσο, το υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με το υπουργείο Εσωτερικών, στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς με εγκύκλιό τους ελαστικοποιούν το νόμο και επιτρέπουν στα παιδιά να γραφτούν στα σχολεία.

Την ίδια στιγμή, με άλλη, ερμηνευτική εγκύκλιό του, το υπουργείο Εσωτερικών επισημαίνει τους λόγους για τους οποίους οι διευθύνσεις των σχολείων πρέπει να είναι προσεκτικές στις σχετικές εγγραφές και αφού οι παράνομοι μετανάστες είναι πιθανό να χρησιμοποιήσουν την εγγραφή των παιδιών για να παρατείνουν την παράνομη διαμονή τους στη χώρα επιδιώκοντας έτσι την άμεση κοινωνική τους ενσωμάτωση στο κράτος και τις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας⁷¹.

⁷⁰ Κογκίδου, Δ., Α. Μαρβάκης, Ε. Τρέσσου, Γ. Τσιάκαλος, 2007: Φτώχεια -Κοινωνικός αποκλεισμός. Βιβλιογραφικός Οδηγός 1970-2005. Θεσσαλονίκη.

⁷¹ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2007

Όσο για την κατάσταση που επικρατεί ακόμη και μεταξύ των μεταναστών που νομίμως και εγκαίρως έχουν κινήσει τις διαδικασίες για να παραμείνουν στη χώρα, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Αττικής, όπου συγκεντρώνεται η πλειονότητα των μεταναστών. Σε εκκρεμότητα είναι 105.000 ληξιπρόθεσμα αιτήματα αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης αδειών παραμονής, 75.000 απρωτοκόλλητα αιτήματα αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης αδειών παραμονής, ενώ 10.000 αιτήματα αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης αδειών παραμονής από τον Δήμο Αθηναίων, δεν μπορεί να τα παραλάβει η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας λόγω έλλειψης χώρου⁷²

Σε σχέση με μια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης βέβαια και ως προς τη κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών και την αποτελεσματική αντιμετώπιση τυχόν ψυχικών ασθενειών σε αυτούς στην Ελλάδα, θα πρέπει να σημειωθεί πως δώδεκα νομοθετικά οργανωμένες προσπάθειες νομιμοποίησης μεταναστών έχει επιχειρήσει η γειτονική χώρα της Ιταλίας, ενώ τρεις αντίστοιχες προσπάθειες έχουν οργανωθεί από την Ισπανία, προκειμένου να καταγράψουν τον μεταναστευτικό πληθυσμό που βρίσκεται στις χώρες τους. Σ' αυτές τις χώρες, όπως και στο σύνολο των χωρών που έχουν δεχθεί μεταναστευτικά ρεύματα, το 90% της αρχικής μετανάστευσης ήταν παράνομο με το πέρασμα του χρόνου όμως μετατράπηκε σε νόμιμο και εντάχθηκε σχεδόν πλήρως στις συγκεκριμένες κοινωνίες.

Με δεδομένη την εμπειρία αυτή, αλλά κυρίως εξαιτίας του γεγονότος ότι η Ελλάδα, 15 χρόνια μετά το πρώτο κύμα μεταναστών και έπειτα από δύο προσπάθειες νομιμοποίησής τους, εξακολουθεί να διαθέτει περίπου 600.000 παράνομους μετανάστες, όλα δείχνουν ότι οι αρμόδιοι οδηγούνται σε μια τρίτη επιχείρηση νομιμοποίησης μεταναστών στη χώρα μας. Την προοπτική αυτή εξετάζει το υπουργείο Εσωτερικών, ωστόσο κεντρικό του μέλημα αποτελεί, κατ' αρχάς, η όσο το δυνατόν πληρέστερη καταγραφή των μεταναστών στη χώρα μας και δεύτερον ο τρόπος που θα επιχειρηθεί η πιθανή νομιμοποίησή τους ώστε να μην «πυροδοτήσει» νέα κύματα μεταναστών.

Στον αντίποδα όμως και ως προς την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα καθώς και των υπηρεσιών γενικότερης αλλά και ψυχικής υγείας που παρέχονται, θα πρέπει να σημειωθεί πως ελάχιστα είναι τα παραδείγματα εξειδικευμένων υπηρεσιών που απευθύνονται σε μετανάστες και πρόσφυγες. Στο Εθνικό Σύστημα Υγείας δεν έχουν ενταχθεί ακόμη πρακτικές διαπολιτισμικής προσέγγισης και δεν παρέχονται πληροφορίες σε άλλες γλώσσες εκτός της Ελληνικής αλλά ούτε και η δυνατότητα διερμηνείας.

⁷² Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.

Κάποια μεμονωμένα παραδείγματα αφορούν κυρίως τις πρακτικές και συγκεκριμένα προγράμματα μη κυβερνητικών οργανώσεων που παρέχουν περίθαλψη και υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε μετανάστες «χωρίς έγγραφα», πρόσφυγες και μειονότητες οι οποίοι δεν έχουν πετύχει την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Οργανώσεις όπως οι Γιατροί του Κόσμου, η PRAKSIS, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, και οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα παρέχουν υπηρεσίες υγείας, συμβουλευτικής για ζητήματα υγείας και πρόνοιας και υπηρεσίες ψυχολογικής στήριξης. Οι Γιατροί του Κόσμου και η PRAKSIS λειτουργούν πολύ-ιατρεία στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Κρήτη προσφέροντας ιατρικές υπηρεσίες, φάρμακα και συμβουλευτική για θέματα πρόνοιας και ένταξης, σε μετανάστες «χωρίς έγγραφα» και αιτούντες άσυλο οι οποίοι τελούν υπό καθεστώς απέλασης.

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε καταυλισμούς προσφύγων. Ορισμένες οργανώσεις χρησιμοποιούν διερμηνείς αν και αυτό δεν αντιπροσωπεύει καθολική πρακτική. Κάποιες άλλες πρωτοβουλίες κοινωνικής ενσωμάτωσης στις υπηρεσίες υγείας και κυρίως μετά το έτος 2002 αφορούν προγράμματα ψυχικής υγείας. Τα προγράμματα «Ψυχαδέλφεια» και «Ψυχαργός», υπό την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας, προβλέπουν την ίδρυση και υποστήριξη δομών παροχής υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ευπαθείς ομάδες⁷³.

Ειδικότερα δε στα πλαίσια του προγράμματος λειτουργούν Κέντρα Ημέρας όπου παρέχονται ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες σε μετανάστες και πρόσφυγες, Ρομά και Έλληνες της μουσουλμανικής κοινότητας. Η μη κυβερνητική οργάνωση Κλίμακα λειτουργεί από το έτος 2005, Κέντρα Ημέρας προσφέροντας υπηρεσίες στις παραπάνω ομάδες. Από το έτος 2007, η οργάνωση «Συνειρμός», στα πλαίσια του προγράμματος «Ψυχαργός» λειτουργεί το Κέντρο Ημέρας Βαβέλ, στο κέντρο της Αθήνας, το οποίο απευθύνεται αποκλειστικά σε μετανάστες και έχει ως στόχο την ενεργητική προσέγγιση των μεταναστών, είτε αυτοί αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας είτε βιώνουν συνθήκες που ευνοούν την εμφάνιση-εκδήλωση αυτών των προβλημάτων. Επίσης, στην Ψυχιατρική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου λειτουργεί ειδική διαπολιτισμική μονάδα υγείας για μετανάστες, δύο φορές την εβδομάδα⁷⁴.

⁷³ Κογκίδου, Δ., Α. Μαρβάκης, Ε. Τρέσσου, Γ. Τσιάκαλος, 2007: Φτώχεια -Κοινωνικός αποκλεισμός. Βιβλιογραφικός Οδηγός 1970-2005. Θεσσαλονίκη.

⁷⁴ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2007

Δυστυχώς όμως η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών δεν μπορεί όμως να εξυπηρετηθεί από τις προαναφερθείσες δομές και προγράμματα καθώς οι δυνατότητες αυτών των πρωτοβουλιών δεν είναι ικανές να αντεπεξέλθουν σε μεγάλους αριθμούς μεταναστών. Για αυτό το λόγο, ενώ τέτοιες προσπάθειες, εναλλακτικές του ΕΣΥ, πρέπει βεβαίως, να εμψυχωθούν και να στηριχθούν, δεν μπορούν ωστόσο σε καμία περίπτωση να το υποκαταστήσουν και συνεπώς καθυστερεί η όποια κοινωνική τους ενσωμάτωση στους τομείς υγείας.

Υπάρχει λοιπόν άμεση ανάγκη για συντονισμένα μέτρα ώστε να καταπολεμηθεί η γραφειοκρατία, να διαχυθεί η πολιτισμική ευαισθησία στους λειτουργούς υγείας, να εκπαιδευτεί ένα πληροφορημένο και με γλωσσικές δεξιότητες προσωπικό και να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα της ενημέρωσης γύρω από ζητήματα υγείας, και κυρίως να επιτευχτεί άμεσα η όποια κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών. Πολύ πρόσφατα βέβαια και εντός του έτους 2008, η ηγεσία του Υπουργείου Υγείας αναφέρθηκε στη δημιουργία ενός παρατηρητηρίου για την υγεία των μεταναστών στα Ευρωπαϊκά πρότυπα⁷⁵.

1.5.2 Θεραπεία

Αναφορικά με την θεραπεία που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι σχετικές αρχές του τόπου και εκείνες ουσιαστικά που είναι υπεύθυνες για την ψυχική υγεία και ευημερία των μεταναστών σε ένα τόπο και σε συνεργασία με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, εκείνη έγκειται στις διάφορες μορφές ψυχαναλυτικής προσέγγισης και τρόπους αντιμετώπισης της ψυχικής ασθένειας των μεταναστών ως εξής.

1.5.2.1 Ψυχαναλυτική Προσέγγιση

Η ψυχαναλυτική προσέγγιση στην θεραπεία, στοχεύει στην επίτευξη μιας ωρίμανσης στην προσωπικότητα και στη λειτουργικότητα του ατόμου και μετανάστη. Η ανακούφιση των συμπτωμάτων προκύπτει από την απόκτηση ευαισθησίας εκ μέρους του ασθενούς ως προς τους ασυνείδητους παράγοντες που καθοδηγούν τη συμπεριφορά του και ευθύνονται για τα προβλήματά του⁷⁶.

Η παραδοσιακή ψυχανάλυση για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, μπορεί να ασκείται σε 4-5 συνεδρίες

⁷⁵ Συλλογικό Έργο, 2008. «Είμαστε Όλοι Μετανάστες». Εκδόσεις: Πατάκης

⁷⁶ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

την εβδομάδα. Ο θεραπευόμενος είναι ξαπλωμένος και λαμβάνει την οδηγία να κάνει «ελεύθερο συνειρμό». Ο ψυχαναλυτής χρησιμοποιεί αρκετές τεχνικές σε όλη την διάρκεια της θεραπείας. Η πιο σημαντική θεραπευτική στρατηγική είναι η «μεταβίβαση» και είναι η διαδικασία κατά την οποία ο ασθενής αποδίδει στο θεραπευτή χαρακτηριστικά σημαντικών προσώπων της παιδικής του ηλικίας. Άλλες τεχνικές, είναι η ενσυναίσθηση όπου ταυτίζεται με τον ασθενή ώστε να κατανοήσει τα άγχη του χωρίς όμως να χάσει τη θεραπευτική του αντικειμενικότητα.

Η διευκρίνιση, είναι και αυτός ένας τρόπος όπου με ερωτήσεις και σχόλια προσπαθεί να διαλευκάνει την καθημερινότητα του ασθενούς ώστε να φανεί η σχέση του με την ψυχική του ζωή. Άλλοι δύο τρόποι είναι η ερμηνεία όπου ο αναλυτής συνδέει σκέψεις και συναισθήματα με το ασυνείδητο ψυχικό υλικό του ασθενούς και τέλος η αντιπαράθεση όπου ο αναλυτής εναντιώνεται στην αντίσταση του ασθενούς να αντιμετωπίσει ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

Συμπερασματικά, ο σκοπός της ψυχανάλυσης για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι να εξερευνήσει το ασυνείδητο και να τον βοηθήσει να καθοδηγείται όχι από τις ασυνείδητες ενορμήσεις αλλά από την ενσυνείδητη βούλησή του. Ο ασθενής με την βοήθεια του ψυχαναλυτή ενισχύει την ικανότητα του «ΕΓΩ» να χειρίζεται τις απαιτήσεις της καθημερινότητας και να μπορέσει να κοντρολάρει τις υποσυνείδητες συγκρούσεις οι οποίες είναι κατάλοιπα της ατελούς ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης. Οι ψυχαναλύσεις διαρκούν για περισσότερο από δύο χρόνια.

1.5.2.2 Βραχεία Δυναμική Ψυχοθεραπεία

Οι βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την βραχεία ψυχοθεραπεία αφορούν την κατανόηση της προσωπικότητας. Αναλυτικά όταν λέμε βραχεία ψυχοθεραπεία εννοούμε μια ειδική μορφή ψυχοθεραπείας ή ψυχοδυναμικής παρέμβασης η οποία βασίζεται στις αρχές της ψυχανάλυσης και η οποία συνδέετε άρρηκτα με τις μακρόχρονες ψυχαναλύσεις⁷⁷.

Οι επιστήμονες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της είναι οι D. Malen, P.Sifneos και H.Davanloo. Οι συσχετισμοί τους σχετικά με το μακρόχρονο της διάρκειας της ψυχανάλυσης και της ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας

⁷⁷ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

είναι και οι πιο σημαντικοί. Από την άλλη πλευρά πολλοί πρακτικοί και θεωρητικοί λόγοι έπαιξαν και αυτοί τον ρόλο τους στην ανάπτυξή της.

Η σκέψη ότι μια χρονικά περιορισμένη ψυχοθεραπεία θα ήταν πιο σωστή, υπήρχε ταυτόχρονα με τον ισχυρισμό πως μια μακρόχρονη θα αποτελούσε εξάρτηση για τον ασθενή. Δηλαδή μια βραχεία θεραπεία θα μπορούσε για κάποιους να είναι οικονομικά αποδοτικότερη. Και πραγματικά η ανταπόκριση ήταν μεγάλη. Αναλύοντας τα χαρακτηριστικά της παραπάνω ψυχοθεραπείας παρατηρούμε ότι μεγάλη έμφαση δίνεται στην επιλογή των ασθενών, αφού η σωστή επιλογή τους θα έχει και καλύτερα αποτελέσματα. Η θεραπευτική συμμαχία και ο τερματισμός της σχέσης αυτής μπορεί να επιτευχθεί μόνο από τον ασθενή, και είναι αυτός που θα πρέπει να αντέξει την έντονη θεραπευτική σχέση⁷⁸.

Άρα θα πρέπει για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια να είναι ώριμος με νευρωτικό επίπεδο εξέλιξης και να μπορεί να δουλέψει μέσω της μεταβίβασης και της μεταφορικής επικοινωνίας. Ακόμα στην βραχεία ψυχοθεραπεία, ο ψυχαναλυτής αναλαμβάνει δραστήριο ρόλο ενώ ο κάθε μετανάστης και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια έχει πιο παθητική στάση, αλλά και οι δυο συμφωνούν ως προς το επίκεντρο της θεραπείας. Η θεραπευτική συμφωνία γίνεται με την έναρξη της θεραπείας και η ανάλυση της αντίστασης γίνεται επίμονα συνεχώς. Τα μεταβιβαστικά συναισθήματα του ασθενή χρησιμοποιούνται από τον αναλυτή με το που αρχίζει η θεραπεία και δίνεται έμφαση στην διάρκεια του χρόνου και στην διαδικασία τερματισμού της θεραπείας.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί το μοντέλο του Malen όπου σύμφωνα με αυτό συμπεριλαμβάνει όλες τις τεχνικές ανάλυσης εκτός από τον παθητικό ρόλο του ψυχοθεραπευτή. Ονομάζεται επικεντρωμένη ψυχοθεραπεία ή εντατική ψυχοθεραπεία. Διαμόρφωσε μια τεχνική κατά την οποία η ψυχολογική αλλαγή αρχίζει σε λιγότερο χρόνο από αυτόν της κλασικής ψυχανάλυσης. Η επιλογή του ασθενή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Οι ασθενείς αξιολογούνται με μια ψυχοδυναμική αξιολόγηση η οποία έχει το ιστορικό τους και με μια αξιολόγηση της επαφής του με τον

⁷⁸ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμεντζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλίκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα

θεραπευτή, από την ικανότητά του να μιλήσει ειλικρινά με τον θεραπευτή του.

Τέλος, τα δεδομένα εξετάζονται με κριτήρια τις μελλοντικές θεραπευτικές επαφές με τον κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, το επίκεντρο της ψυχοθεραπείας στο οποίο πρέπει να συμφωνούν και οι δυο για καλύτερη ανταπόκριση και αποτελέσματα. Ακόμα, οι δοκιμαστικές ερμηνείες που δίνει ο θεραπευτής σε σχέση με το επιλεγθέν επίκεντρο και τέλος το κίνητρο του ασθενή για αλλαγή. Οι συναντήσεις μπορεί να είναι από 20 έως 40 λεπτά.

1.5.2.3 Η Αναλυτική Προσέγγιση

Κύριος ιδρυτής της αναλυτικής ψυχολογίας είναι ο Carl Jung ο οποίος αποχώρησε το 1911 από την ομάδα του Freud για τον λόγο ότι ο τελευταίος έδινε έμφαση στην σεξουαλικότητα. Το 1912 ίδρυσε την δική του σχολή Αναλυτικής Ψυχολογίας και η θεωρία του ονομάστηκε Αναλυτική ή Ψυχολογία του Βάθους. Η θεωρία του επικεντρώνεται στην «*πορεία προς την εξατομίκευση*» και εννοεί μια ψυχολογική διεργασία η οποία μεταβάλλει τον άνθρωπο σε άτομο.

Κατά την άποψή του το εγώ είναι το κέντρο της συνείδησης και ο «συνειδητός νους» έχει την βάση του και την καταγωγή του σε μια ασυνείδητη ψυχή η οποία υπήρχε πριν από το συνειδητό νου. Σύμφωνα με αυτόν σκοπός του ανθρώπου είναι να βρει μια ισορροπία ανάμεσα στις δυο αντίθετες όψεις που χαρακτηρίζουν την φύση του, τη θηλυκή και την αρσενική. Και τελικά η εξατομίκευση είναι η πάλη ανάμεσα σε δυο ασυνείδητο και συνειδητό⁷⁹

Τα κριτήρια της ψυχικής υγείας κατά αυτόν είναι η αυτοδιερεύνηση, η συνείδηση της περσόνα και η σωστή λειτουργία της, η διάκριση του Εαυτού από την Σκιά, η αντίληψη του αντίθετου φύλλου του Εαυτού και η ολοκλήρωση της προσωπικότητας. Το ασυνείδητο για αυτόν αποτελείται

⁷⁹ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμεντζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλάκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα

από δυο περιοχές, μια προσωπική και μια συλλογική. Το προσωπικό ασυνείδητο περιέχει εμπειρίες που κάποτε ήταν συνειδητές και ίσως οδυνηρές και το συλλογικό ασυνείδητο κατέχει το πιο βαθύ στρώμα της ψυχής και σε αυτό βρίσκονται οι μνήμες.

Αποτελείται επίσης και από μνήμες που ονόμασε αρχέτυπα, τα οποία αφορούν την συλλογική μνήμη του ανθρώπινου νου και αποτελούν στοιχεία του ασυνείδητου. Ακόμα υποστήριξε πως ο άνθρωπος διακρίνεται σε επιφανειακή εικόνα που την παρουσιάζει στους άλλους και μια ιδιωτική που την κρατά για τον εαυτό του. Η *persona* είναι ένας συμβιβασμός ανάμεσα στο άτομο και στη κοινωνία για το πως θα πρέπει να φαίνεται ο άνθρωπος. Και μια σωστή *persona* είναι ουσιαστική για την ψυχική υγεία⁸⁰.

Η εικόνα της ψυχής βρίσκεται σε άμεση σχέση με την *persona*, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί και σαν μεσολαβητική λειτουργία μεταξύ του εγώ και του εσωτερικού κόσμου. Επίσης, θεωρεί πως εσωστρέφεια και η εξωστρέφεια υπάρχουν σε όλους τους ανθρώπους αλλά μια είναι η επικρατέστερη.

Σκοπός λοιπόν για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι μια τέλεια ενότητα στην προσωπικότητα του ατόμου. Μια διαδικασία η οποία αποκαλείται εξατομίκευση. Οι ειδικοί που την επιτελούν δεν πιστεύουν πως κάποιος μπορεί να φτάσει στο σημείο αυτό αλλά ότι αυτό αποτελεί μια από τις κινητήριες δυνάμεις όλης της ανθρώπινης συμπεριφοράς και τον κινητήριο μοχλό για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια να γνωρίσει τον εαυτό του.

Αν η διαδικασία της εξατομίκευσης δεν παραμορφωθεί από κάποια διαταραχή για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, είναι από μόνη της μια διαδικασία ωρίμανσης ή αποκάλυψης. Οι προϋποθέσεις για μια σωστή *persona* είναι το ιδανικό εγώ ή η σωστή εικόνα που φέρει κάθε άνθρωπος, η άποψη που κρύβει μέσα του για το περιβάλλον και οι φυσικές και ψυχικές περιπλοκές που περιορίζουν την πραγμάτωση των ιδανικών. Και οι τρεις παράγοντες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την σωστή λειτουργία της *persona* για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια.

⁸⁰ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

1.5.2.4 Η Ατομική Ψυχολογία

Κύριος εκπρόσωπος της ατομικής ψυχολογίας είναι ο Alfred Adler ο οποίος διαφοροποίησε την θέση του από τον Freud πιστεύοντας ότι η κινητήρια δύναμη στον άνθρωπο είναι οι κοινωνικές του ορμές και πως αυτός είναι ένα κοινωνικό δημιούργημα και όχι σεξουαλικό. Κινητοποιείται από κοινωνικά κίνητρα και όχι από σεξουαλικά. Η συνείδηση αποτέλεσε το κέντρο της προσωπικότητας και ανέπτυξε μια σχολή ψυχολογίας στο εγώ του ατόμου πιστεύοντας πως ο άνθρωπος γνωρίζει τις ατέλειές του αλλά και τους στόχους του⁸¹.

Σημασία για αυτόν έχει η μοναδικότητα της προσωπικότητας και κάθε πράξη του φέρει την προσωπική του σφραγίδα. Το κοινωνικό αίσθημα αποτελεί έμφυτη ικανότητα του ατόμου αλλά και το αίσθημα κατωτερότητας από το οποίο διακατέχεται συνεχώς. Το «σχέδιο της ζωής» αποτελεί βασικό στοιχείο για την Ατομική ψυχολογία, αφού ο άνθρωπος ζει για έναν σκοπό που ορίζει ο ίδιος.

Τα κριτήρια για την ψυχική υγεία είναι η ανθρωπογνωσία, το ανεπτυγμένο κοινωνικό συναίσθημα, η ικανότητα συνεργασίας, η ικανότητα εκπλήρωσης κοινωνικών καθηκόντων και προσωπικών σχέσεων, η αντικειμενικότητα, τα θετικά συναισθήματα και η ικανότητα για αγάπη. Η ανάπτυξη της ψυχικής υγείας συνδέεται με τις δυσκολίες αλλαγής και προορίζεται να προβλέπει και να συλλέγει εμπειρίες αλλά και να αναπτύσσει μνήμες.

Σκοπός λοιπόν βάση της συγκεκριμένου μεθόδου και για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, είναι να ερμηνεύσει την ανθρώπινη συμπεριφορά. Εμπειρίες και τραύματα στην ανάπτυξη της σεξουαλικότητας δεν παίζουν ρόλο. Ο σκοπός όμως συνδέει το κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια με την κοινωνία, αφού η έννοια του φτάνει μέχρι την τελειώσή της μόνο αν αποκτήσει κοινωνική σημασία και ενωθεί η κίνηση με το περιβάλλον. Δέχεται πως ο άνθρωπος γεννιέται με έμφυτο το κοινωνικό συναίσθημα όπου σύμφωνα με το οποίο διαμορφώνει και την ζωή του όλη. Συναίσθημα

⁸¹ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμεντζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλίκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα

το οποίο σε κάθε άτομο υπάρχει σε διαφορετικό βαθμό και παρατηρείται από την παιδική ηλικία.

Η σπουδαιότητα λοιπόν της έννοιας «κοινωνικό συναίσθημα» δηλώνει ότι η ανθρωπότητα έχει άρρηκτη πνευματική εξάρτηση από αυτό. Αλλά και το στοιχείο της κατωτερότητας υπάρχει σε κάποιους ανθρώπους ή και σε όλους. Και κυρίως σε καταστάσεις αδυναμίας ή ανασφάλειας χωρίς όμως να αποτελεί μια παθολογική εξέλιξη. Αυτό έρχεται σε ισορροπία με την προσπάθεια του ατόμου για εξέλιξη και ανωτερότητα και με την αυτοεπιβεβαίωση για ζωή.

Τέλος, όλες οι έμφυτες λοιπόν τάσεις του ατόμου θα λειτουργήσουν συνειδητά ή όχι και εξαρτάται από το άτομο και μόνο και για αυτόν τον λόγο δεν δέχεται πως η κληρονομικότητα παίζει σημαντικό ρόλο, σε αντίθεση με τα πάθη. Πάθη όπως ο θυμός, η αγωνία, η ματαιοδοξία και πάθη που ενώνουν όπως η χαρά, η συμπόνια. Αληθινός σκοπός για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι να εξασφαλίσει την υπεροχή σε συνδυασμό με το κοινωνικό του συναίσθημα.

1.5.2.5 Η Προσωποκεντρική Προσέγγιση

Αποτελεί μια προσέγγιση την οποία εισήγαγε ο Αμερικανός ψυχολόγος Carl Rogers και με τον παραπάνω όρο επισημαίνει την αναγνώριση του προσώπου στις ανθρώπινες σχέσεις. Όλα τα άτομα αλλάζουν τις συμπεριφορές τους όταν τους δοθεί σεβασμός και αποδοχή και λειτουργούν καλύτερα. Ο παραπάνω όρος δεν διαφέρει σε τίποτα από τη θεραπεία την επικεντρωμένη στον πελάτη όπου αναφέρεται και η θεραπεία⁸².

Η προσωποκεντρική προσέγγιση είναι ο κύριος εκπρόσωπος της ανθρωπιστικής ψυχολογίας και το θεωρητικό της πρότυπο για την δόμηση της ανθρώπινης προσωπικότητας είναι τελείως διαφορετικό από άλλες προσεγγίσεις. Βασίζεται στην αληθινή και ασφαλή σχέση που δημιουργεί ο θεραπευτής με τον πελάτη του. Υπάρχουν τρεις συνθήκες οι οποίες του είναι απαραίτητες για αυτήν την σχέση και είναι οι εξής:

∅ η άνευ όρων αποδοχή της ανθρώπινης οντότητας του πελάτη,

⁸² Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

- Ø η γνησιότητα, η διαφάνεια και αυθεντικότητα του θεραπευτή, και η ενσυναισθητική αναγνώριση της υπαρξιακής και συναισθηματικής κατάστασης του πελάτη.
- Ø Πρωταγωνιστής είναι ο πελάτης και ο θεραπευτής αποτελεί τον καταλυτικό συνοδοιπόρο που διατηρεί τις απαραίτητες θεραπευτικές συνθήκες. Αναλυτικότερα η άνευ όρων αποδοχή σημαίνει ότι περιγράφει ο όρος. Ο θεραπευτής βλέπει τον πελάτη και τον αποδέχεται ως είναι, με τις δικές του συμπεριφορές και αντιλήψεις. Ο πελάτης το αντιλαμβάνεται και αντιδρά ανάλογα, όπως είναι εκείνος. Νιώθει πως δεν κρίνεται και ότι γίνεται αποδεκτός και αισθάνεται ασφαλής. Με αυτόν τον τρόπο η συγκεκριμένη αποδοχή μετατρέπεται σε τεχνική.

Η αυθεντικότητα αναφέρεται σε μια άλλη προσπάθεια για την δημιουργία θεραπευτικής σχέσης και για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, η οποία σημαίνει πως ο θεραπευτής δεν κυριαρχείται από συναισθήματα που τον εμποδίζουν να είναι προσιτός και αντικειμενικός. Οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις δεν έχουν καμία θέση ή ακόμα και κρυμμένα συναισθήματα μη επεξεργασμένα. Αποτελεί μια από τις πιο δύσκολες θεραπευτικές συνθήκες γιατί ο θεραπευτής είναι υποχρεωμένος να γνωρίζει τα συναισθήματα που του γεννιούνται κάθε στιγμή.

Επίσης προϋπόθεση για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι η ενσυναίσθηση, όρος παλιός που χρησιμοποιήθηκε από Γερμανούς αισθητικούς της τέχνης, και που σημαίνει να υπεισέρχεται κάποιος με τα αισθήματά του μέσα στην δυναμική ενός αντικειμένου ή ενός ανθρώπου σαν να το ανιχνεύει στο εσωτερικό του. Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί και σε πολλές άλλες προσεγγίσεις με κοινό τους χαρακτηριστικό ότι αναφέρονται στο βάθος και την έκταση της επικοινωνίας με τον πελάτη. Επιπρόσθετα, η ικανότητα του θεραπευτή να καταλαβαίνει τον πελάτη του και να επικοινωνεί μαζί του, και να μην χάνει τον εαυτό του, είναι τα δυο κύρια σημεία της προσωποκεντρικής ενσυναίσθησης⁸³.

⁸³ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμεντζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλίκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα

Πρέπει να αναφέρουμε ότι αμφισβητήθηκαν οι παραδοσιακές μέθοδοι θεραπείας οι οποίες στηριζόντουσαν στην διάγνωση, τις γνώσεις του ψυχοθεραπευτή. Προτάθηκε λοιπόν μια νέα προσέγγιση όπου ο θεραπευτής δεν επιχειρεί να λύσει τα προβλήματα του πελάτη του, να αλλάξει την συμπεριφορά του, αλλά εστιάζει την προσοχή του και στα συναισθήματα και όχι αποκλειστικά στις γνωστικές διαδικασίες. Ακόμα υποστηρίχθηκε ότι υπάρχει μια διαμορφωτική τάση σε κάθε μορφή ζωής οργανικής που αναφέρεται στην εγγενή διάθεση προς ολοκλήρωση και ανάπτυξη.

1.5.2.6 Μέθοδος Γκέσταλτ

Ο Frederick Perls είναι ο ιδρυτής της θεραπείας Γκεστάλτ, δίνοντας μέσα από αυτήν έμφαση στην ακεραιότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς και την τάση για αυτοπραγμάτωση. Η προσέγγιση της θεραπείας έχει ρίζες στην υπαρξιακή και ανθρωπιστική παράδοση της ψυχολογίας. Οι αρχές της θεραπείας είναι βασισμένες σε πειράματα σχετικά με την αντίληψη και δίνουν έμφαση στην δυναμική φύση του ανθρώπου⁸⁴.

Ο άνθρωπος αποτελεί κομμάτι του περιβάλλοντος του και δεν μπορεί να κατανοηθεί εκτός αυτού. Έχει την ικανότητα να συνειδητοποιεί τις αισθήσεις του και τις σκέψεις του αλλά και τις αντιλήψεις του. Μέσω της αυτογνωσίας, έχει την δυνατότητα της επιλογής και είναι και υπεύθυνος για την συμπεριφορά του. Είναι ικανός να καθορίζει τις αντιδράσεις του στο περιβάλλον και διαθέτει την ικανότητα να ικανοποιεί τις ανάγκες του. Βιώνει τον εαυτό του στο παρόν.

Σκοπός της θεραπείας για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάπτυξη και ευχαρίστηση. Όλα όσα έχουν συμβεί στον άνθρωπο από την μέρα που γεννήθηκε μέχρι αυτήν την στιγμή αποτελούν το φόντο της θεραπείας. Έτσι λοιπόν η θεραπεία προσπαθεί να βοηθήσει τον ασθενή να εξερευνησει και να ανακαλύψει την δική του ολότητα. Η ενσωμάτωση όλων των διαφορετικών πτυχών του ατόμου είναι ο κύριος σκοπός της. Με αυτόν τον

⁸⁴ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμενετζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλίκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα

τρόπο οι άνθρωποι μπορούν να βοηθηθούν και να γίνουν αυτό που είναι και που θα μπορούσαν δυνητικά να είναι.

Κάθε υπαρξιακή θεραπεία όπως και αυτή και για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, δίνει έμφαση στην παρουσία του θεραπευτή ως ολοκληρωμένου ατόμου το οποίο μπορεί να εκφράσει τις παρατηρήσεις του και τα συναισθήματα του. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως του δίνει και το δικαίωμα να παραμορφώνει τον πελάτη του χωρίς να λαμβάνει υπόψη το υπαρξιακό του στάδιο. Η συγκεκριμένη προσέγγιση απαιτεί πειραματισμό, ρίσκο και δημιουργικότητα, και από τον πελάτη και από τον θεραπευτή. Η αναδιοργάνωση της προσωπικότητας είναι μια επίπονη διαδικασία που γίνεται με ισορροπημένα βήματα, και ο θεραπευτής πρέπει να προσέχει ο πελάτης του να απαλλαγεί από τόσα στοιχεία που μπορεί να αφομοιώσει⁸⁵.

Ακόμα ο θεραπευτής πρέπει να βλέπει τον κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια ως άνθρωπο, σαν ένα έξυπνο ον, υπεύθυνο και με δυνατότητα επιλογών. Η παραπάνω τεχνική εκφράζεται σε δωμάτιο συμβουλευτικής και είναι ανοιχτή σε μια ποικιλία τεχνικών, όπως η «άδεια καρέκλα», η «καυτή καρέκλα» ή το «παίξιμο των ρόλων». Σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορούν να βοηθήσουν αν δεν υπάρχει καλή σχέση ανάμεσα στον πελάτη και τον θεραπευτή. Πράγμα που απαιτεί αυτεπίγνωση και υπευθυνότητα από τον θεραπευτή. Κάθε θεραπευτής μπορεί να σταματήσει οποιαδήποτε τεχνική και να συνεχίσει την συγκεκριμένη θεραπεία. Αν δεν μπορεί να το κάνει σημαίνει πως απλά κορόιδευε ή ότι δεν έκανε την παραπάνω θεραπεία. Η δυνατότητα του θεραπευτή να εισέλθει στην θεραπευτική διαδικασία με τις οποιεσδήποτε μεθόδους απαιτεί επαγγελματικές δεξιότητες και εμπειρία ζωής.

Η θεραπευτική συμμαχία είναι το πρώτο στάδιο της συγκεκριμένης θεραπείας, στο οποίο δαπανάται η συναισθηματική ενέργεια απέναντι στον θεραπευτή. Έχοντας σαν γνώμονα την κρίση του προσπαθεί να αποφασίσει πόσο έμπιστος είναι ο θεραπευτής του και σιγά-σιγά αρχίζει να εκφράζεται ελεύθερα. Μαθαίνει να πειραματίζεται και να εξερευνά τις ανάγκες του στα πλαίσια της θεραπείας και ότι του παρέχει υποστήριξη στην προσπάθειά του.

Αρχίζει να βλέπει τον εαυτό του σαν ένα άτομο διαφοροποιημένο από τους άλλους, με μεγάλη επίγνωση των αισθήσεων του και που βρίσκεται αντιμέτωπος με μηνύματα που είχε κρύψει. Στο σημείο αυτό είναι έτοιμος να έρχεται σε επαφή με όλα τα συναισθήματα που ως τώρα φοβόταν, και

⁸⁵ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

επιλύει την διαμάχη μεταξύ αυτού που θέλει να κάνει και σε αυτό που συνήθιζε να κάνει. Έτσι το άτομο αρχίζει να μπαίνει σε μια διαδικασία αποχωρισμού και μπορεί να εφαρμόσει τις δεξιότητες που απέκτησε από την θεραπεία.

1.5.2.7 Η Ομαδική Ανάλυση

Με τον παραπάνω όρο δεν εννοούμε την ψυχοθεραπεία μιας ομάδας αλλά την ομαδικό-αναλυτική ψυχοθεραπεία, θεραπεία η οποία δεν θεμελιώνεται σε καμία γενική θεωρία παρόλο που περιέχει αρκετά στοιχεία της ψυχαναλυτικής θεωρίας. Περιέχει πλούσια θεωρητικά και κλινικά αποτελέσματα και καταστάσεις και τα οποία συνθέτουν την θεωρία της.

Η συγκεκριμένη θεραπεία αποτελείται από 7 - 8 άτομα τα οποία συναντιούνται σε συγκεκριμένο χώρο, μια ή δύο φορές την εβδομάδα για μιάμιση τουλάχιστον ώρα σε μια διαδικασία η οποία μπορεί να είναι ανοιχτή και να εναλλάσσεται με νέα μέλη. Επινοήθηκε στην Αγγλία το 1940 αποτελεί προϊόν και έμπνευση εμπειριών του ψυχαναλυτή αλλά δεν αποτελεί μια ψυχανάλυση ατόμων αλλά μια μορφή ψυχοθεραπείας της ομάδας.

Η ομαδική ανάλυση για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια δίνει κύριο λόγο στην κοινωνική αλληλεπίδραση στο αέναο κοινωνείν ανεξάρτητα από την ηλικία, και πιστεύει ότι η διαμόρφωση του ψυχισμού επιτελείται κατά τα πρώτα στάδια της ζωής μέσω εξαρτησιακών και συγκρουσιακών σχέσεων. Το άτομο γεννιέται και σχετίζεται με μια ομάδα και διαμορφώνεται από αυτήν αλλά και μέσω των δικτύων επικοινωνίας όλων των μετέπειτα ομάδων. Το άρρωστο άτομο είναι σχετικά απομονωμένο τμήμα ενός οργανισμού. Ο ασθενής δεν θα απαλλαγεί από τα συμπτώματα του αν δεν καταφέρει να εκφραστεί με έναν άλλο τρόπο πιο κατανοητό στο περιβάλλον του.

Η θεραπευτική ομάδα αποσκοπεί σε μια ολοκληρωμένη μορφή επικοινωνίας η οποία μπορεί να επιτευχθεί σε μια μικρή ομάδα. Η επικοινωνία αυτή συντελείται με πολλούς τρόπου όπως με πρόσωπα, καταστάσεις, οντότητες ή και με την σχέση του συντονιστή ο οποίος έχει μια ισότιμη σχέση με την ομάδα του αλλά και με την ευθύνη να διαφυλάξει τους όρους διεξαγωγής της διαδικασίας.

Έτσι λοιπόν μιλάμε για μια νοοτροπία ψυχοθεραπευτική και για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια η οποία δεν παραδέχεται πως υπάρχουν πανάκειες και αποσκοπεί στο να είναι χρήσιμη

σε αυτούς που την πληρώνουν. Δανείζεται και χρησιμοποιεί τις άλλες επιστήμες και από την ενάσκηση της προκύπτουν χρήσιμα αποτελέσματα και για άλλους τομείς. Πρωταρχικά όμως είναι μια τέχνη θεραπευτική που βασίζεται στην ολόπλευρη επικοινωνία .

Διαφέρει από την κλασική ψυχανάλυση, αν και δανείζεται στοιχεία από αυτήν, σε θέματα πρακτικά και θεωρητικά. Κυρίως όμως αποστρέφεται τις μεγαλομανίες της πρώτης. Αυτές που έχουν να κάνουν με θέματα εμπιστοσύνης και πως ο θεραπευτής αποτελεί το κέντρο της ψυχανάλυσης. Η ομαδικά ανάλυση έχει σαν κέντρο την ομάδα από την οποία βγαίνουν αλήθειες και χρήσιμα συμπεράσματα για όλη την συνεδρία. Η αλήθεια δεν είναι απόλυτη ούτε και ολοκληρωτική, για την ομαδική ανάλυση, η αλήθεια προσδοκάται να έλθει από την εμπειρία της ομάδας, στην οποία το κοινό λόγο έχει η ομάδα ο θεραπευτής για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια .

5.2.8. Γνωσιακή – Συμπεριφοριστική Θεραπεία

Καθιερώθηκε σαν κλάδος της ψυχολογίας το 1970 και έχει τις ρίζες της στις επικρίσεις και νέες θεωρήσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν σαν αντιστάθμισμα του συμπεριφορισμού και της τεχνολογικής επανάστασης που συνέβη σε χώρους εκτός της ψυχολογίας. Το μοντέλο που πρότεινε η Γνωστική Ψυχολογία για τον άνθρωπο ήταν εκείνο του πολύπλοκου αλλά όχι αλάνθαστου ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Η γνωστική διαδικασία είναι ένα φαινόμενο το οποίο εντοπίζεται στον νου και στην συνείδηση του ανθρώπου και αποτελεί προϊόν επεξεργασίας εσωτερικών και εξωτερικών ερεθισμάτων. Έχει λοιπόν έχει σαν στόχο την μελέτη των τρόπων αυτών της απόκτησης, του σχηματισμού και της χρήσης της γνώσης. Ο μηχανισμός της γνώσης παίζει τον μεγαλύτερο ρόλο.

Η αντίληψη ορίζεται σαν η γνωστική λειτουργία, με την βοήθεια της οποίας επιλέγουμε και οργανώνουμε ερεθίσματα του περιβάλλοντος, τα οποία διεγείρουν τα αισθητήρια και τα μεταβιβάζουν στο κεντρικό νευρικό σύστημα για επεξεργασία. Η μάθηση χαρακτηρίζεται σαν μια σειρά νοητικών λειτουργιών και ενεργοποιείται από ερεθίσματα που δέχεται το άτομο και ολοκληρώνεται με την συγκράτηση και χρησιμοποίηση των πληροφοριών. Η σκέψη αποτελεί την ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί αποθηκευμένες πληροφορίες, οι οποίες δημιουργήθηκαν μέσα από τις αισθήσεις. Η μνήμη είναι η διαδικασία μέσα από την οποία οι

διάφορες εμπειρίες αποθηκεύονται ξανά επηρεάζοντας την μελλοντική συμπεριφορά του ατόμου.

Η Γνωστική Ψυχολογία εστιάζει το ενδιαφέρον της στα γνωστικά σχήματα που κατασκευάζει το κάθε άτομο μέσω των νοητικών λειτουργιών του και δίνει έμφαση στο συνειδητό κομμάτι και στις πρόσφατες εμπειρίες αυτού. Τα κριτήρια για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι τα εξής⁸⁶:

- Ø *Λειτουργικό Γνωστικό Σύστημα*
- Ø *Αντικειμενικά - Ρεαλιστικά Γνωστικά Σχήματα*
- Ø *Ικανότητα Εναρμόνισης Σκέψης και Δράσης*
- Ø *Προσαρμοστικότητα*

Στην Γνωστική Ψυχολογία η συμπεριφορά διαμορφώνεται από τα σενάρια και διαχωρίζεται από την δράση. Σενάρια που διαθέτουν οι άνθρωποι και την δράση που καθοδηγείται από τους δικούς της νόμους. Κατά του Γνωστικού Ψυχολόγου, η τελική συμπεριφορά του ατόμου, διαμορφώνεται από την ενεργοποίηση του συνειδητού μέρους, ενώ το ασυνείδητο επηρεάζει μόνο σε καταστάσεις μειωμένου ελέγχου από την προσοχή. Κομμάτι της συνείδησης είναι η μεταγνώση που αποτελεί τον μηχανισμό που πληροφορεί το άτομο για την γνωστική του κατάσταση. Ακόμα διακρίνουμε και την μεταμνήμη που αφορά την μνήμη και τα περιεχόμενα της. Κατά την Γνωστική Ψυχολογία, κάθε συνειδητή διαδικασία του ανθρώπινου συστήματος, αποτελεί την υψηλότερη έκφανση της συνολικής λειτουργία του ψυχισμού και η φυσιολογικότητα συνιστάται στην σωστή χρήση των γνωστικών ικανοτήτων

Αποτελεί γεγονός ότι όλο και πιο πολύ η λέξη ψυχοθεραπεία εμφανίζεται σε βιβλιογραφίες, στα διάφορα μέσα μαζικής ενημέρωσης και γενικά στην καθημερινή ζωή. Ο ορισμός της λέξης είναι «η επέμβαση με ψυχολογικά μέσα σε κάποιο πρόβλημα συγκινησιακής φύσης, όπου ένα άτομο που έχει εκπαιδευτεί σκόπιμα δημιουργεί μια επαγγελματική σχέση με τον ασθενή του». Σκοπός της λοιπόν για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια είναι :

- ο *Να τροποποιήσει και να αφαιρέσει τα υπάρχοντα συμπτώματα.*
- ο *Να μεσολαβήσει σε διαταραγμένους τρόπους συμπεριφοράς.*
- ο *Να προάγει θετική εξέλιξη στην προσωπικότητα.*

⁸⁶ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος

Τα συμπτώματα μπορεί να είναι χρόνια ή οξύ. Η επαγγελματική σχέση είναι τυπική και χαρακτηρίζεται από μία θεωρία ή κάποιο μοντέλο της ανθρώπινης φύσης και εφαρμόζει τρόπους με τους οποίους μπορεί να βοηθήσει ή να βελτιώσει. Πολλοί όμως άνθρωποι προτιμούν να μιλήσουν σε κάποιον δικό τους και όχι σε έναν ψυχοθεραπευτή για τα προβλήματά τους. Οι λόγοι είναι διάφοροι, είτε οικονομικοί ή η έλλειψη κάποιου σωστού επαγγελματία στον τόπο που ζει ο ασθενής και η άγνοια σε σχέση με την ύπαρξη ειδικών σε αυτόν τον τομέα.

Ακόμα και η αδυναμία να συνειδητοποιήσει ή και να παραδεχτεί πως χρειάζεται κάποιον ειδικό και τα ιδεολογικά σχήματα και πιστεύω του κάθε ένα τον εμποδίζουν σε αυτήν την απόφαση. Το στίγμα της ψυχιατρικής είναι ακόμα μεγάλο στην χώρα μας. Υπάρχουν πολλά άσχετα επαγγέλματα που ακούν τον ρόλο του ψυχοθεραπευτή όπως αυτό του κομμωτή ή του μάρμαν για λόγους καθαρά προκατάληψης. Οι παραπάνω γίνονται δέκτες οικογενειακών ή και οικονομικών προβλημάτων. Οι δικηγόροι αποτελούν μια κλασική περίπτωση ψυχαναλυτή ακούγοντας τα προβλήματα των πελατών τους. Η τεχνική του να ακούει κάποιος είναι πολύ σημαντική και φυσικά ισχύει και στην ψυχιατρική, όπου προσφέρεται και υποστήριξη. Με το να μιλάνε οι άνθρωποι εκφράζουν και τα προβλήματά τους και ανακουφίζονται αν και όταν μιλάνε με κάποιον μη ειδικό υπάρχουν κίνδυνοι από τις συμβουλές τους στα προβλήματά τους.

Οι πιο γνωστές θεωρίες ψυχοθεραπείας είναι αυτές του Φρόντ. Ακολουθούν η Σχολή της Κλάϊν, του Γιούνγκ και πολλές άλλες θεραπείες οι οποίες με τον καιρό αναπτύχθηκαν. Η ψυχοθεραπεία πάντως δεν μπορεί να ορισθεί με ακρίβεια. Όπως και η συμβουλευτική αν και παρόμοιες διαδικασίες διαφέρουν ποσοτικά. Η συμβουλευτική προσανατολίζεται στο άτομο. Στην Ελλάδα εφαρμόζονται η θεραπεία Γκέσταλ, η εκλεκτική, η συνθετική, μέσω παιχνιδιού, η ψυχανάλυση, το ψυχόδραμα, ή η χοροθεραπεία.

Πολλοί ερευνητές περιορίζουν το αντικείμενο της ψυχοθεραπείας ως προς την μέθοδο ή τις μεθόδους της και κάποιοι άλλοι επιμένουν να το περιορίζουν στις πνευματικές δυνάμεις ή τα βιώματα του ατόμου και να χρησιμοποιούν την παρατήρηση. Η Εξελικτική ψυχολογία έχει αναπτυχθεί και μελετά τις μεταβολές που συμβαίνουν στην ψυχική ζωή του ατόμου και από την σύλληψη ως τον θάνατο.

Το ενδιαφέρον λοιπόν για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια, επικεντρώνεται στην περιγραφή της φύσης των μεταβολών αυτών στις διάφορες περιόδους της ζωής τους και στον εντοπισμό των παραγόντων που δημιουργούν τις μεταβολές αυτές. Η δομή της προσωπικότητας του ατόμου εστιάζεται από την Ψυχαναλυτική άποψη

και η δομή της προσωπικότητας χωρίζεται σε τρία κομμάτια, του εγώ, του Υπερεγώ και του Εκείνου. Έτσι λοιπόν οι δημιουργήθηκαν οι αποσχίσεις της θεωρίας του Φρόυντ για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια οι οποίες είναι οι εξής:

- Ø Ο Συμπεριφορισμός που μελετά τον άνθρωπο χωρίς να ενδιαφέρεται για τους εσωτερικούς μηχανισμούς αλλά μόνο για την συμπεριφορά του.
- Ø Οι Γνωστικές θεωρίες οι οποίες επικεντρώνονται στην μελέτη των γνωστικών παραγόντων όπως η αντίληψη, η μνήμη, η σκέψη ή το συναίσθημα .
- Ø Η ποιμαντική θεωρία η οποία έχει ολοκληρωμένες προτάσεις για την φυσιολογικότητα, την ασθένεια ή την θεραπεία του ατόμου μέσα από μια θεανθρωποκεντρική προσέγγιση.
- Ø Η Ανθρωπιστική άποψη η οποία τονίζει την υποκειμενική εμπειρία του ατόμου και την υποκειμενική αντίληψη για τον εαυτό του αλλά και για τον κόσμο γύρω του.

Επομένως η διαφορετικότητα των θεωριών είναι εμφανής και αποτελούν ένα μικρό δείγμα της πληθώρας των θεωριών της προσωπικότητας που έχουν αναπτυχθεί. Η ύπαρξη όλων αυτών αποδεικνύει την ανεπάρκεια της κάθε μιας ξεχωριστά να προβλέψει και να ερμηνεύσει τις πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς για κάθε μετανάστη και ο οποίος αντιμετωπίζει κάποια ψυχική ασθένεια. Η ψυχολογία καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της ανθρώπινης εμπειρίας και κινείται σε πολλά επίπεδα ερμηνείας αλλά κανένα από αυτά δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκή απλά όλα μαζί αποτελούν μια σύνθεση και δίνουν ξεχωριστές απαντήσεις.

1.6 : Κοινωνική Εργασία και Μετανάστης με Ψυχική Υγεία

1. 6.1 Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

Θα πρέπει να αναφερθεί πως ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι ένας μεσολαβητής, μεταξύ του ατόμου ή της ευπαθούς ομάδας στην οποία ανήκει και του εξωτερικού του περιβάλλοντος με σκοπό την προστασία του και την επανένταξή του στο κοινωνικό σύνολο. Ο κοινωνικός λειτουργός είναι κάτοχος αντίστοιχου τίτλου και συνήθως κάποιου μεταπτυχιακού τίτλου. Εκτός των άλλων μπορεί να δώσει συμβουλές για πρακτικά θέματα όπως ασφαλιστικά ζητήματα, εργασιακά κ.τ.λ. Ένας κοινωνικός λειτουργός μπορεί να εργαστεί σε ίδρυμα κοινωνικών υπηρεσιών, ιδιωτικά,, ως μέλος μιας νοσοκομειακής

θεραπευτικής ομάδας που περιλαμβάνει ψυχίατρο,, ψυχολόγο,, νοσηλευτές καθώς και θεραπευτές⁸⁷.

Ο κοινωνικός Λειτουργός, ασκεί την κοινωνική Εργασία, σε υποστηρικτικό - συμβουλευτικό - θεραπευτικό επίπεδο. Ο κοινωνικός λειτουργός μέσω της υποστηρικτικής εργασίας και στοχεύει στην συναισθηματική εκφόρτιση του ασθενή και στην κατανόηση και επεξεργασία των συναισθημάτων αυτών.

Αποτελεί πλεονέκτημα της κοινωνικής πρόνοιας στη δεκαετία του 1990 και συγκεκριμένα στους τρόπους προσαρμογής των μεταναστών στην Ελλάδα, πως η χρήση του Κοινωνικού Λειτουργού αναφέρεται και στην ψυχοκοινωνική φροντίδα του πολίτη όπου μπορεί να ενισχύσει τις εσωτερικές του δυνάμεις και να τον βοηθήσει στην πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων του. Παραδοσιακά ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σε επικοινωνία με τον εισερχόμενο μετανάστη και με τους συγγενείς του (εάν υπάρχουν). Ο κοινωνικός λειτουργός, προσεγγίζει και βοηθά τον μετανάστη και το περιβάλλον του με διάλογο, με παρεμβάσεις ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης και γενικότερης ψυχοκοινωνικής στήριξης. Γενικά, αντιμετωπίζει τον ασθενή σαν βιοψυχοκοινωνική οντότητα υπό το πρίσμα της ολιστικής προσέγγισης. Τα σημεία αυτά είναι χαρακτηριστικά δεδομένα και συμβάντα εκείνης της εποχής⁸⁸.

Το σημαντικό είναι πως ο Κοινωνικός Λειτουργός με τη βοήθεια της Κοινωνικής Πρόνοιας στη δεκαετία του 1990 και το 2000 μπορεί και συλλέγει στοιχεία κοινωνικού ιστορικού για τον μετανάστη των Ποντίων και την οικογένεια του. Η συναισθηματική στήριξη των μεταναστών είναι πολυδιάστατη και πρέπει να ξεκινά πρώτα απ' όλα από μια σωστή εκτίμηση. Γίνεται αξιολόγηση των κοινωνικών προβλημάτων των μεταναστών που συνυπάρχουν με τη ταυτότητα του καθενός.

Σημαντικό βήμα για την προσέγγιση των μεταναστών είναι η καλή επικοινωνία η οποία εξασφαλίζεται μέσω διαλόγου κυρίως εκείνη την εποχή. Ενός διαλόγου που αποπνέει σεβασμό στον πολίτη -μετανάστη και να του παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και υποστήριξη. Ο κοινωνικός λειτουργός μέσω της Κοινωνικής Πρόνοιας φροντίζει και παρέχει στήριξη των πολιτών των μεταναστών στις εξής περιπτώσεις⁸⁹ :

⁸⁷ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

⁸⁸ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

⁸⁹ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

Στην οικογένεια του μετανάστη

Δεν νοείται κοινωνική εργασία των μεταναστών χωρίς την προσέγγιση της οικογένειας. Με την έννοια της ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης, για την ουσιαστική αντιμετώπιση των ποικίλων προβλημάτων που απορρέουν από την ταυτότητα του μετανάστη. Πρώτος στόχος, ειδικά όταν ο πολίτης αντιμετωπίζει πολύ σοβαρό πρόβλημα υγείας, είναι η ανακούφιση της οικογένειας από όλα εκείνα τα συναισθήματα που έχουν δημιουργηθεί στα μέλη από την εμφάνιση της νόσου (σοκ - άγχος - φόβος - πανικός - θυμός - ενοχές - απογοήτευση). Βοηθά την οικογένεια να ανασυντάξει τις δυνάμεις της γύρω από την πραγματικότητα, ώστε να είναι σε θέση να την αντιμετωπίσει.

Η Κοινωνική Πρόνοια σε συνεργασία με τον Κοινωνικό Λειτουργό των μεταναστών, διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ της οικογένειας των Ποντίων και του μετανάστη. Επίσης στηρίζει την οικογένεια και την παροτρύνει να μην εγκαταλείψει τον μετανάστη αλλά να σταθεί δίπλα του, βοηθώντας στην δυνατότητα ανοιχτής επικοινωνίας μεταξύ των μελών της, με ενθαρρυντική στάση προς τα μέλη να εκφράσουν ανοιχτά τα συναισθήματά τους. Θα πρέπει ο Κοινωνικός Λειτουργός να αναγνωρίσει τα υποστηρικτικά συστήματα του ασθενή, τα οποία θα πρέπει να ενισχύονται και να δραστηριοποιούνται προς την καλύτερη αντιμετώπιση του ασθενούς⁹⁰.

Η Κοινωνική Εργασία ανήκει στις Κοινωνικές επιστήμες και πρόκειται για μια κατ' εξοχήν εφαρμοσμένη επιστήμη. Το θεωρητικό της υπόβαθρο βρίσκεται στην φιλοσοφία, την ιατρική, την ψυχολογία, την κοινωνιολογία, την κοινωνική ανθρωπολογία, την κοινωνική πολιτική, το δίκαιο και την οικονομία. Η Κοινωνική Εργασία πρωτοεμφανίστηκε εξαιτίας της ανάγκης αντιμετώπισης των προβλημάτων επιβίωσης που αντιμετώπιζαν άτομα και ομάδες εξαιτίας πολέμων, οικολογικών καταστροφών, αστικοποίησης και εκβιομηχάνισης. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ασχολούνται με τα κοινωνικά προβλήματα, τις αιτίες τους, τις λύσεις τους καθώς και με τις επιδράσεις τους στους ανθρώπους. Εργάζονται με ατομικές περιπτώσεις, με οικογένειες, με ομάδες, με οργανισμούς και με κοινότητες⁹¹.

Η Κοινωνική Εργασία είναι το επάγγελμα που επιφορτίζεται με την εξασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης, την βελτίωση της ποιότητας ζωής, καθώς και στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων του κάθε ατόμου της κάθε ομάδας και της κάθε κοινότητας στην κοινωνία ξεχωριστά και προσεγγίζει το άτομο

⁹⁰ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

⁹¹ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

μέσα στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον μέσω της αλληλεπίδρασης που υπάρχει μεταξύ τους και αναπτύσσει παρεμβάσεις για την πρόληψη και την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργούνται εξαιτίας αυτής ακριβώς της αλληλεπίδρασης.

1.6.2 Η Σημασία της Ανάπτυξης Σχέσης Κοινωνικού Λειτουργού και Μετανάστη

Η πραγματική έννοια της κοινωνικής εργασίας εστιάζεται στην αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον, στην υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και στην υποστήριξη των μειονεκτούντων, καταπιεσμένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Στις σύγχρονες όμως πολυπολιτισμικές ευρωπαϊκές κοινωνίες, η κοινωνική εργασία θέτει στο επίκεντρο την ανάδειξη ευκαιριών και την προώθηση δράσεων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του ευ ζην⁹².

Στόχοι των παρεμβάσεων της κοινωνικής εργασίας εντός μιας κοινωνίας και ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1990 με τη παλιννόστηση των διαφόρων μεταναστών είναι η πρόληψη και αντιμετώπιση των διακρίσεων, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού, η κοινωνική ένταξη των πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων, με έμφαση στη σύνδεση των μαθητών με την εκπαίδευση και των ενηλίκων με την απασχόληση, και η προώθηση της κοινωνικής συνοχής⁹³.

Αποτελεί γεγονός πως κάθε άτομο ή και οικογένεια των μεταναστών μπορεί να ζητήσει με αίτηση του συμπαράσταση από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας και το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, αν εμφανίζει τα παρακάτω στοιχεία :

- Ø *Αν έχει δυσκολίες στις σχέσεις του με τον ή τη σύζυγο ή τα παιδιά του*
- Ø *Ανησυχεί για τη συμπεριφορά του παιδιού του μέσα ή έξω από το σπίτι ή την πρόοδό του στο σχολείο*
- Ø *Υπάρχουν άλλες δυσκολίες ή προβλήματα που απασχολούν τον ίδιο ή την οικογένειά του*
- Ø *Αναζήτηση ριζών όποτε αυτό τεθεί ως αίτημα από υιοθετημένα παιδιά μετά την ενηλικίωση τους*

⁹² Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

⁹³ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

Τότε, οι ίδιοι μπορούν να απευθυνθούν στους κοινωνικούς λειτουργούς της υπηρεσίας, που είναι έτοιμοι να επιτελέσουν τα ακόλουθα :

- Ø *Να συζητήσουν μαζί τους τα προβλήματα αυτά, με κατανόηση για τις δυσκολίες που περνούν οι ίδιοι και οι οικείοι τους*
- Ø *Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις και την επαγγελματική τους πείρα, να τους δώσουν την απαραίτητη συμβουλευτική βοήθεια για μια καλύτερη, κατά το δυνατό, αντιμετώπιση των προβλημάτων τους*
- Ø *Να τους ενημερώσουν, τέλος, για τη βοήθεια που μπορούν να τους προσφέρουν άλλες Κοινωνικές Υπηρεσίες ή και να τους συνδέσουν με αυτές*

Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο η σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ κοινωνικών λειτουργών και των εξυπηρετούμενων μεταναστών ενώ τηρούνται από τον επαγγελματία Κοινωνικό Λειτουργό, οι βασικές αρχές του σεβασμού και της μοναδικότητας της κάθε ανθρώπινης προσωπικότητας.

Αρκετές φορές βέβαια, ο Κοινωνικός Λειτουργός μέσα από αυτή την επαγγελματική σχέση λαμβάνει πληροφόρηση που έχει την υποχρέωση να τηρήσει με απόλυτη εχεμύθεια ενώ έχει την υποχρέωση να αναζητήσει τη συνεργασία οικείων προσώπων της οικογένειας όσο και των αρμόδιων φορέων που με σχετική ευαισθητοποίηση αξιοποιούνται προς όφελος του εξυπηρετούμενου πολίτη και ιδιαίτερα των μεταναστών. Γίνεται λοιπόν κατανοητό πως η σχέση αυτή είναι μακρόχρονη και δυναμική, πολύτιμη και αναγκαία για την εξέλιξη του ατόμου αλλά και για την πρόληψη και την αποτροπή των κοινωνικών προβλημάτων όσο και των επιπτώσεων που αυτά φέρουν στο άτομο και στο περιβάλλον τους⁹⁴.

Στην Κοινωνική εργασία βέβαια με Κοινότητα των μεταναστών, ο Κοινωνικός Λειτουργός συνεργάζεται με φορείς της κοινότητας όπως την αστυνομία, την εισαγγελία, τα νοσοκομεία, τα ιδρύματα, τα σχολεία, τα προγράμματα «βοήθεια στο σπίτι», τους δήμους, την εκκλησία, τους συλλόγους και διάφορα άλλα, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει μέλη αλλά και φορείς της ίδιας, προς όφελος των αδύναμων μελών της που χρήζουν στήριξη.

Η Κοινωνική Εργασία είναι απαραίτητη για την εισαγωγή των μεταναστών σε ιδρύματα, υιοθεσία, αναδοχή, για τη χορήγηση επιδόματος παιδικής προστασίας και εφάπαξ βοηθήματος. Οι κοινωνικοί λειτουργοί της κάθε υπηρεσίας καλούνται να ανταποκριθούν επίσης είτε σε καταγγελίες

⁹⁴ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

πολιτών ή της αστυνομικής ή της εισαγγελικής αρχής όποτε αυτό κριθεί σκόπιμο⁹⁵.

Παράλληλα όμως ο Κοινωνικός Λειτουργός έχει το ρόλο του Κοινωνικού Συμβούλου των μεταναστών, ο οποίος αφορά τον έλεγχο επίβλεψη και παρακολούθηση των ιδιωτικών βρεφονηπιακών σταθμών και Μονάδων Φροντίδας ατόμων που χρήζουν σχετικής ανάγκης. Έτσι λοιπόν ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού ποικίλει και εναλλάσσεται ως υποστηρικτικός, μεσολαβητικός καθοδηγητικός ή άλλου τύπου.

1.6.3 Υποστηρικτική Συμβουλευτική

1.6.3.1 Ποια τα Προβλήματα που Αντιμετωπίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στην Συγκεκριμένη Προσπάθεια για Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινότητα και Προγράμματα Στήριξης με Σκοπό την Ψυχική Υγεία Αυτών

Η παροχή κοινωνικής πρόνοιας και η επικοινωνία είναι τόσο παλιές όσο και ο πολιτισμός και χρησιμοποιούνται ως μέσο βοήθειας αλλά και ως μέσο σε συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες αλλά και σε κάθε άτομο που διαμένει σε ένα κράτος και την έχει ανάγκη. Πρόκειται για μια διαρκώς μεταβαλλόμενη διεργασία που αντιπροσωπεύει νέες ανάγκες σε συνδυασμό πάντα με τα νέα μέσα και τις τεχνικές επικοινωνίας που υποβοηθούν τις δραστηριότητες της παροχής βοήθειας και κάλυψης κοινωνικών αναγκών σε άτομα με διαφόρων ειδών προβλήματα.

Η ανάγκη της επικοινωνίας και η παροχή βοήθειας άρχισε να γίνεται όλο και πιο πιεστική με την αύξηση του πληθυσμού και την ανάπτυξη των πόλεων με τα μικρά και τα μεγάλα τους καταστήματα, με τη μαζική βιομηχανική παραγωγή, την αύξηση δηλαδή της ποσότητας των παραγόμενων αγαθών, την ελεύθερη αγορά και την ανάπτυξη του ανταγωνισμού, με την επέκταση των δρόμων και των σιδηροδρόμων για την μεταφορά των αγαθών και με την εμφάνιση των εφημερίδων στις οποίες μπορούσαν να διαφημιστούν οι ενδιαφερόμενοι.

Πολλοί βέβαια στις μέρες μας τείνουν να περιφρονούν την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και την ύπαρξη της κοινωνικής πρόνοιας εντός των κοινωνιών. Σε αντίθεση με αυτό το γεγονός όμως, όλοι μας καθημερινά προσπαθούν να διαπιστώσουν το βαθμό φροντίδας και κοινωνικής πρόνοιας που

⁹⁵ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

μπορούν να έχουν από το κράτος που ζουν σχετικά με μικρά ή μεγάλα προβλήματα εντός της κοινωνίας τους.

Η Κοινωνική Εργασία ανήκει στη κατηγορία των κοινωνικών επιστημών και πρόκειται ουσιαστικά για μια κατ' εξοχήν εφαρμοσμένη επιστήμη στις μέρες μας. Το θεωρητικό της υπόβαθρο βρίσκεται στην φιλοσοφία, την ιατρική, την ψυχολογία, την κοινωνιολογία, την κοινωνική ανθρωπολογία, την κοινωνική πολιτική, το δίκαιο και την οικονομία αντίστοιχα. Η Κοινωνική Εργασία πρωτοεμφανίστηκε εξαιτίας της ανάγκης αντιμετώπισης των προβλημάτων επιβίωσης που αντιμετώπιζαν άτομα και ομάδες εξαιτίας πολέμων, οικολογικών καταστροφών, αστικοποίησης και της μεγάλης εκβιομηχάνισης που συντελέστηκε τα τελευταία χρόνια.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι οποίοι αποτελούν σημαντικό «εργαλείο» άσκησης κοινωνικής εργασίας των μεταναστών καθώς ασχολούνται με τα κοινωνικά τους προβλήματα, τις αιτίες τους, τις λύσεις τους καθώς και με τις επιδράσεις τους στους ανθρώπους και στην ψυχική υγεία αυτών. Εργάζονται με ατομικές περιπτώσεις, με οικογένειες, με ομάδες, με οργανισμούς και με κοινότητες. Η Κοινωνική Εργασία στο τομέα αυτό και συγκεκριμένα για εκείνη τη περίοδο, είναι το επάγγελμα που επιφορτίζεται με την εξασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης, την βελτίωση της ποιότητας ζωής, καθώς και στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων του κάθε ατόμου των μεταναστών, της κάθε ομάδας και της κάθε κοινότητας στην κοινωνία ξεχωριστά και προσεγγίζει το άτομο μέσα στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον μέσω της αλληλεπίδρασης που υπάρχει μεταξύ τους και αναπτύσσει παρεμβάσεις για την πρόληψη και την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργούνται εξαιτίας αυτής ακριβώς της αλληλεπίδρασης των διαφόρων παραγόντων προς τους παλινοστούντες.

Στο τομέα της κοινωνικής εργασίας των μεταναστών με σκοπό την ψυχική τους υγεία, ανήκουν επίσης τα παρακάτω και τα οποία εφαρμόζονται μέσω ειδικών προγραμμάτων στήριξης :

- ⊗ *Η μέριμνα ανάπτυξης θεσμών προστασίας και συμπαράστασης (όπως οι ανάδοχοι οικογένειες) και η μέριμνα για την υιοθεσία των ανηλίκων.*
- ⊗ *Η εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, η δημιουργία θεσμών συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης των μελών τους, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η επαγγελματική κατάρτιση και η τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας των ατόμων που αποκλείονται κοινωνικά και από την αγορά εργασίας.*
- ⊗ *Η προστασία των αποφυλακισμένων που έχουν άμεση ανάγκη βοήθειας για την οικονομική και κοινωνική τους επανένταξη και η δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης/επανακατάρτισής τους.*
- ⊗ *Η χορήγηση αδείας άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού.*

- ⊗ *Η άσκηση κοινωνικής εργασίας και ανάπτυξης του θεσμού του Κοινωνικού Συμβούλου*
- ⊗ *Η εφαρμογή προγραμμάτων προστατευόμενων εργαστηρίων και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης για τα ΑΜΕΑ και η οργάνωση θεσμών επαγγελματικού προσανατολισμού και επαγγελματικής τοποθέτησή τους.*
- ⊗ *Η διενέργεια κοινωνικών ερευνών για την στεγαστική κατάσταση του πληθυσμού, για την κατάσταση της οικογένειας και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και η συνεργασία με την Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης για την εξασφάλιση της χρηματοδότησης των κοινωνικών προγραμμάτων αυτών.*
- ⊗ *Η εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης κάθε ηλικίας και ευπαθών ομάδων καθώς και η δημιουργία θεσμών συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης των μελών της.*

Αποτελεί επίσης γεγονός πως ένα μεγάλο μέρος των δαπανών των Ιδρυμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας με σκοπό την εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης ψυχικής υγείας των μεταναστών, καλύπτεται από την κρατική επιχορήγηση η οποία προσφέρεται τότε όπως και σήμερα σε ετήσια βάση. Η επιχορήγηση από τον Τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό για την Πρόνοια διοχετεύεται μέσω των Ιδρυμάτων Προστασίας Ηλικιωμένων και Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, των Ιδρυμάτων Προστασίας και Αγωγής Οικογένειας και Παιδιού, και των Ιδρυμάτων Κοινωνικής Εργασίας και Πρόνοιας τα οποία διέπονται υπό καθεστώς είτε Δημοσίου (ΝΠΔΔ), είτε Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ)⁹⁶.

Αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας ως προς τους μετανάστες και την ψυχική τους υγεία, είναι επίσης η προστασία και αγωγή της οικογένειας και του παιδιού, η προστασία των ηλικιωμένων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οικονομικά αδυνάτων, η κοινωνική κατοικία, η χορήγηση αδείας λειτουργίας ιδρυμάτων, επιχειρήσεων και κοινωφελούς χαρακτήρα σωματείων, η εποπτεία τους και η χορήγηση αδειών άσκησης επαγγελμάτων του τομέα κοινωνικής πρόνοιας. Ο σκοπός της κοινωνικής εργασίας προς τους μετανάστες και της ψυχικής υγείας αυτών, επιτυγχάνεται μέσω της λειτουργίας των παρακάτω αναφερόμενων τμημάτων και τα οποία έχουν ως στόχο να εξυπηρετούν και να βοηθούν τους μετανάστες αλλά και πολίτες της χώρας στα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά.

Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής όπου στις αρμοδιότητες του Τμήματος ανήκουν:

- ⊗ *Η εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας των οικονομικά αδυνάτων, των προσφύγων και των επαναπατριζόμενων και η παροχή οικονομικής ενίσχυσης ή επείγουσας περίθαλψης σε άτομα, οικογένειες ή κοινωνικές*

⁹⁶ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

ομάδες που περιέρχονται σε κατάσταση ανάγκης εξαιτίας κοινωνικών γεγονότων ή φυσικών καταστροφών.

- ⊗ Η διαχείριση του Μητρώου Ανασφαλιστών και Οικονομικά Αδυνάτων και η έκδοση βιβλιαρίου ανασφαλιστών και οικονομικά αδυνάτων.
- ⊗ Η αγορά η απαλλοτρίωση εκτάσεων για την κατασκευή κατοικιών και η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής (αστέγων από θεομηνίες ή ατυχήματα, προσφύγων, στεγαζομένων σε δυσμενείς συνθήκες κ.λ.π.).
- ⊗ Ο καθορισμός των όρων και της διαδικασίας παραχώρησης ακινήτων σε δικαιούχους, η έκδοση και ανάκληση παραχωρητηρίων, η ρύθμιση των δόσεων και η βεβαίωση των χρεών παλαιών και νέων προσφύγων, η νομιμοποίηση ανωμάλων αγοραπωλησιών και τα σχετικά με την ανταλλαγή και μεταβίβαση παραχωρηθέντων ακινήτων.
- ⊗ Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ή δωρεάν παραχώρηση ακινήτων κατά χρήση ή κυριότητα, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της νομοθεσίας.
- ⊗ Η ανάληψη χορηγουμένων οικονομικών ενισχύσεων σε φορείς κοινωνικής αντίληψης από το προϊόν των Ειδικών Κρατικών Λαχείων.
- ⊗ Η χορήγηση αδειών διενέργειας εράνων, λαχειοφόρων και φιλανθρωπικών αγορών.
- ⊗ Η χορήγηση κάρτας αναπηρίας σε Άτομα με Αναπηρίες (ΑΜεΑ).

Τμήμα Οικονομικής Στήριξης Μεταναστών ΑΜεΑ, Παιδιών και Προσφύγων
όπου στις αρμοδιότητες του Τμήματος ανήκουν :

- ⊗ Η εφαρμογή προγραμμάτων οικονομικής προστασίας της μητέρας και των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας.
- ⊗ Η εφαρμογή προγραμμάτων για την οικονομική επανένταξη των μονογονεϊκών οικογενειών.
- ⊗ Η προστασία των ΑΜεΑ μέσω της οικονομικής τους στήριξης.
- ⊗ Η στεγαστική συνδρομή σε υπερήλικα – ανασφάλιστα άτομα.
- ⊗ Η παροχή κοινωνικής προστασίας σε πρόσφυγες, οικονομικά αδυνάτους αρμοδιότητας Υπατου Αρμοστή ΟΗΕ

1.6.3.2 Λειτουργία Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα με Σκοπό τη Βοήθεια σε Μετανάστες και την Επίτευξη της Ψυχικής τους Υγείας

Ως επί των πλείστων η κοινωνική εργασία εντός της Ελλάδας προς τους μετανάστες, παρέχεται μέσω της εργασίας των κοινωνικών λειτουργών. Καθήκον του κοινωνικού λειτουργού είναι να βοηθάει ανθρώπους ή ομάδες ατόμων των μεταναστών στην αντιμετώπιση καταστάσεων που δημιουργούνται

από την Ελληνική κοινωνία, την οικογένεια ή άλλους λόγους και επιδρούν στην ψυχική τους υγεία⁹⁷.

Τα καθήκοντα του περιλαμβάνουν την έρευνα για την συνολική κοινωνιολογική εικόνα των μεταναστών πολιτών σε μια συγκεκριμένη περιοχή, μελέτη της πραγματικής κατάστασης σε οικογένειες με προβλήματα κατοικίας, με σοβαρά οικονομικά προβλήματα, οικογένειες όπου κάποιο μέλος είναι τοξικομανής ή αλκοολικός, μελέτη της κατάστασης των πολιτών που έχουν χρόνιες παθήσεις ή σοβαρά προβλήματα υγείας, παροχή βοήθειας στο άτομο μέσω συμβουλών ή βοήθεια στην κατάθεση διαφόρων αιτήσεων κλπ., προτάσεις για μεταφορά παιδιών ή νεαρών ατόμων από προβληματικές οικογένειες σε ιδρύματα.

Επίσης παρέχει ενημέρωση και βοήθεια ατόμων - μεταναστών που δυσκολεύονται να προσανατολιστούν επαγγελματικά, προσφορά βοήθειας σε άτομα που επλήγησαν από απρόβλεπτες καταστάσεις, όπως για παράδειγμα από φυσικές καταστροφές, κοινωνική υποστήριξη ομάδων μεταναστών, άστεγων, κλπ., ειδικές εργασίες στα ιδρύματα αποτοξίνωσης, συνεργασία με άλλους ειδικούς κοινωνικών επαγγελμάτων, προσπάθεια κινητοποίησης των αρμοδίων κοινωνικών φορέων, δημοσίων υπηρεσιών, κλπ. για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ατόμων, συμμετοχή σε δικαστικές ακροάσεις.

Η εργασία του κοινωνικού λειτουργού προς τους μετανάστες και με σκοπό την ψυχική τους υγεία, εκτελείται σε γραφεία, σπίτια ή ιδρύματα. Αναμένεται να έχει επαφή με διάφορους τύπους ανθρώπων και μπορεί να αντιμετωπίσει τη βίαιη συμπεριφορά. Χρησιμοποιεί γραφική ύλη και φυσικά τον προφορικό λόγο. Ο κοινωνικός λειτουργός προσφέρει υποστηρικτικές υπηρεσίες με σκοπό την πρόληψη ή την αντιμετώπιση ανθρώπινων αναγκών και κοινωνικών προβλημάτων των μεταναστών. Οι υπηρεσίες του προσφέρονται κυρίως στα μέλη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως των μεταναστών. Το κύριο έργο του κοινωνικού λειτουργού προς τους μετανάστες και με σκοπό τη παροχή προστασία προς την ψυχική υγεία αυτών, αφορά τα εξής :

- Ø στη συμβουλευτική υποστήριξη κυρίως ατόμων μεταναστών που ανήκαν στα "ευπαθή" κοινωνικά στρώματα και βίωναν ή απειλούνταν από κοινωνικό αποκλεισμό
- Ø στη συνεργασία με δημόσιους φορείς κοινωνικής πρόνοιας και οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης με σκοπό την ενημέρωση και υποστήριξη σε ζητήματα περίθαλψης ή χορήγησης επιδομάτων για άπορους, άτομα με αναπηρίες ή άλλες ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένους, παλιννοστούντες, αποφυλακισμένους, ανέργους μετανάστες

⁹⁷ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα

- Ø *στη συνεργασία με ιδρύματα κοινωνικής φροντίδας, νοσοκομεία, κέντρα αποτοξίνωσης και σωφρονιστικά καταστήματα, με σκοπό την κοινωνικοποίηση και την απο-ιδρυματοποίηση των ατόμων που βρίσκονταν σε αυτά*
- Ø *Ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σε άμεση επαφή με τον άνθρωπο, μελετά το πρόβλημά του, εντοπίζει λύσεις αντιμετώπισης, παρεμβαίνει προς τους αρμόδιους φορείς, τον συμβούλευε και του παρείχε ηθική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια που διεκδικεί την επίλυση του προβλήματός του.*

Ως προς τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά και ικανότητες, ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να διακρίνεται από υπευθυνότητα, ευσυνειδησία και αγάπη για τον άνθρωπο -μετανάστη. Χρειάζεται να μπορεί να κατανοεί το πρόβλημα του ατόμου-πελάτη και να είναι σε θέση να κρίνει και να ενεργεί χωρίς προκατάληψη. Επειδή η εργασία του έχει να κάνει με την εξυπηρέτηση ανθρώπων που συνήθως αντιμετωπίζουν προβλήματα, πρέπει να έχει υπομονή, θέληση και κατανόηση.

Τέλος, η απόκτηση δεξιοτήτων συμβουλευτικής και η διαρκής ενημέρωση σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, όπως και σε νομικά ζητήματα, θεωρούνται απαραίτητα εφόδια για τον επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό. Τέλος, πρέπει να διαθέτει σωματική και ψυχική αντοχή. Ωστόσο τα άτομα με πρόβλημα όρασης που θα αποφάσιζαν να ασχοληθούν με το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού, θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι απαιτούνται αρκετές μετακινήσεις και ίσως αυτό να δημιουργούσε κάποια δυσκολία.

2. Κεφάλαιο Δεύτερο : Μεθοδολογία και Παράθεση Αποτελεσμάτων Έρευνας

2.1.1 Είδος Έρευνας

Χρησιμοποιούμε ποσοτική έρευνα, διότι έχει σταθερή δομή. *«Η φύση του θέματος μας μέσα από το ερωτηματολόγιο, δείχνει αποτελέσματα να είναι μετρήσιμα, γενικεύσιμα και αντιπροσωπευτικά. Επιπλέον, η ποσοτική έρευνα έχει χαμηλότερο κόστος και απαιτεί λιγότερο χρόνο σε σύγκριση με την ποιοτική έρευνα. Ακόμη, δίνει την δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει αρκετά μεγάλο μέρος πληθυσμού. Τέλος, θέλουμε να εξάγουμε ποσοτικά (στατιστικά) αποτελέσματα, με βάση την συχνότητα πληροφοριών που λαμβάνουμε.»* (Κυριαζή, (1999), σελ. 47)

2.1.2^α Ερευνητικές Υποθέσεις

- Ø Η μελέτη των πεποιθήσεων - αντιλήψεων των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι στη παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες.
- Ø Τα συναισθήματα τους απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες.
- Ø Η συμπεριφορά και οι αντιδράσεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας όταν καλούνται να βοηθήσουν έναν οικονομικό μετανάστη ψυχικά πάσχοντα να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του.
- Ø Η επάρκεια ή όχι των υπηρεσιών ψυχικής υγείας που προσφέρονται στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις απόψεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας και τις προτάσεις τους σχετικά με αυτό.

2.1.2^β Ερευνητικές Υποθέσεις

Οι ερευνητικές υποθέσεις στις οποίες βασιστήκαμε για να εξάγουμε τους παραπάνω ειδικούς στόχους της έρευνας είναι οι εξής:

- Ø Η ύπαρξη προκατάληψης απέναντι σε οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες εντοπίζεται στην έλλειψη πολιτισμικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης από πλευράς των επαγγελματιών ψυχικής υγείας (Μαδιανός 2000).
- Ø Η στάση των επαγγελματιών ψυχικής υγείας οι οποίοι εργάζονται είτε σε αστικό κέντρο είτε σε αγροτική περιοχή, απέναντι σε οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες φαίνεται να είναι κοινή ανεξάρτητα από εξωτερικούς παράγοντες και υπάρχουσες δυνατότητες σε καθένα από αυτά (Ζωγράφου 2003).
- Ø Οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας που δεν υλοποιούν - κοινοποιούν δράσεις (σεμινάρια, ανακοινώσεις, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) με σκοπό την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων οικονομικών μεταναστών με ψυχική ασθένεια, έχει σαν αποτέλεσμα την μη απεύθυνση στις υπηρεσίες τους, παρόλο που αποτελούν μια πληθυσμιακή ομάδα με ποικιλόμορφες δυσκολίες και ανάγκες (Μπιλανάκης 2006).

2.1.3 Πληθυσμός/ Δείγμα

Σύμφωνα με τον Cohen-Manion (1994), **πληθυσμός**, είναι ένα – συνήθως μεγάλο – σύνολο ατόμων ή αντικειμένων, του οποίου τα χαρακτηριστικά ενδιαφερόμαστε να μελετήσουμε. Η επιλογή μιας μικρότερης ομάδας ή

υποσυνόλου, με τρόπο ώστε η γνώση που αποκομίζεται να είναι αντιπροσωπευτική ονομάζεται **δείγμα** (Cohen, Manion, 1994, σελ. 127).

Στην έρευνα αυτή, θα μελετηθούν οι στάσεις και οι απόψεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι σε μετανάστες ψυχικά ασθενείς. Ο πληθυσμός μας θα αποτελείται από όλους τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας που εργάζονται για την αποκατάσταση των νοητικά υστερούντων ατόμων, και το δείγμα της έρευνας επιλέχτηκε με βάση τη μέθοδο της απλής τυχαίας δειγματοληψίας, όπου επιλέγεται στην τύχη ο απαιτούμενος αριθμός ατόμων που θα αποτελέσουν το δείγμα.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 2 μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Πάτρα) όπου υπήρχαν οι υπηρεσίες τις οποίες είχαμε επιλέξει.

Οι υπηρεσίες:

- Ø Κέντρα Ψυχικής Υγείας και Υγιεινής
- Ø 2 Ψυχιατρικά Νοσοκομεία
- Ø Ψυχιατρικές Κλινικές Γενικού Νοσοκομείου
- Ø 2 Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμου
- Ø 1 Κέντρο Υγείας

Το δείγμα της έρευνας ως προς τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας περιελάμβανε σαράντα (40) Κοινωνικούς Λειτουργούς, είκοσι δυο (22) Ψυχολόγους, δώδεκα (12) Ψυχιάτρους, έντεκα (11) Νοσηλευτές /τριες ΤΕ, οκτώ (8) Νοσηλευτές /τριες ΔΕ, τέσσερις (4) Επισκέπτες /τριες Υγείας και τρεις (3) Εργοθεραπευτές/ τρεις.

2.1.4 Επιλογή Εργαλείων Έρευνας

Ο λόγος που επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο, ως εργαλείο της έρευνάς μας, είναι ότι συνήθως κεντρίζει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων, ενθαρρύνει τη συνεργασία τους και εκμαιεύει όσο το δυνατόν πλησιέστερες στην αλήθεια, μέσω της ανωνυμίας. Επιπλέον, απαιτεί λίγο χρόνο, και κοστίζει ελάχιστα, ενώ είναι μία σχετικά έγκυρη πηγή, όταν φυσικά είναι προσεκτικά σχεδιασμένο (Cohen, Manion, 1994). Το ερωτηματολόγιο, είναι το κύριο μέσο επικοινωνίας ανάμεσα στον συνεντευκτή και τον ερωτώμενο. Μέσω αυτού, πρέπει να συλλεχθούν οι πληροφορίες για την έρευνα.

Οι ερωτήσεις, πρέπει να απεικονίζουν το αντικείμενο της έρευνας και να προκαλούν απαντήσεις σε σχέση με αυτήν. Οι απαντήσεις πρέπει να είναι ειλικρινείς και να μπορούν να αναλυθούν σε σχέση με το αντικείμενο της

έρευνας. Δηλαδή, η ερώτηση που μπαίνει σε σχέση με έναν συγκεκριμένο σκοπό πρέπει να προκαλεί μια απάντηση που να ανταποκρίνεται στο σκοπό αυτό και να απεικονίζει έγκυρα και αμερόληπτα την συμπεριφορά του ερωτώμενου.

Περιμένουμε από αυτόν να θέλει αλλά και να μπορεί να απαντήσει στις ερωτήσεις με σαφήνεια (Φίλιας, 1996). Το περιεχόμενο ενός ερωτηματολογίου, καθορίζεται περισσότερο από το αντικείμενο της έρευνας παρά από τις ανάγκες του υποκειμένου. Περιμένουμε οι απαντήσεις να εξαρτώνται από τις ερωτήσεις που μπαίνουν και για αυτό διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο. Συνεπώς, πρέπει να ακολουθεί πάντα το αντικείμενο της έρευνας και παράλληλα να συμβαδίζει με τις ανάγκες και τις αντιδράσεις των ερωτώμενων. Να είναι στο επίπεδό τους και να τους ενδιαφέρει χωρίς να τους προσβάλλει (Φίλιας, 1996).

Το ερωτηματολόγιο ήταν ημιδομημένο και περιελάμβανε ερωτήσεις ατομικών χαρακτηριστικών (φύλο, ηλικία, επάγγελμα, κτλ) και ερωτήσεις κλειστού τύπου. Τα είδη των ερωτήσεων που χρησιμοποιήσαμε ήταν άμεσης και έμμεσης μορφής και περιελάμβαναν ερωτήσεις καταλόγου όπου ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει σε μια από τις εναλλακτικές επιλογές που του παρουσιάζονται (Cohen- Manion, 1994).

Επίσης χρησιμοποιήθηκαν και ερωτήσεις διχοτομικού σχήματος, το οποίο παρέχει μόνο δύο δυνατότητες, «Ναι» και «Όχι» (Cohen- Manion, 1994). Οι τύποι των απαντήσεων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι καθορισμένες εναλλακτικές απαντήσεις που επέτρεπαν στον ερωτώμενο να επιλέξει μια ή περισσότερες εναλλακτικές απαντήσεις με επιλογή από έναν κατάλογο. Ο λόγος που χρησιμοποιήθηκε αυτός ο τύπος απαντήσεων είναι επειδή επιτυγχάνουν μεγαλύτερη αξιοπιστία, έβαζαν τον ερωτώμενο να απαντά που ταιριάζει στις κατηγορίες των απαντήσεων και κωδικοποιούνται πιο εύκολα.

Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν και απαντήσεις με τη μορφή συμπλήρωσης όπου συχνά η απάντηση περιορίζεται σε μια λέξη ή φράση (Cohen- Manion, 1994).

2.1.5 Τόπος και χρόνος Έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε ακολουθώντας τα εξής στάδια

- Ø Η συγκεκριμενοποίηση του γενικού στόχου της έρευνας, εκπόνηση των ερευνητικών ερωτημάτων και των ερευνητικών υποθέσεων
- Ø Η επιλογή της μεθόδου διεξαγωγής της έρευνας και ο εντοπισμός του πληθυσμού και του δείγματος

- Ø Ο εντοπισμός και η επιλογή των αντίστοιχων δομών και υπηρεσιών ψυχικής υγείας που αφορούσαν το πληθυσμό και το δείγμα μας
- Ø Η τηλεφωνική επικοινωνία με τους φορείς και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Συγκεκριμένα οι φορείς που επιλέχθηκαν ήταν: πέντε (5) Κέντρα Ψυχικής Υγείας/Υγιεινής, τρεις (3) Ψυχιατρικές Κλινικές Γενικού Νοσοκομείου, δύο (2) Ψυχιατρικά Νοσοκομεία, δυο (2) Κοινωνικές Υπηρεσίες, ένα (1) Κέντρο Υγείας,
- Ø Η ενημέρωση των υπευθύνων των φορέων και των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας σχετικά με το αίτημα της επίσκεψης μας και το γενικό στόχο της ερευνάς μας και το αίτημα για μια συνάντηση μαζί τους. Συγκεκριμένα οι επισκέψεις στις υπηρεσίες αυτές πραγματοποιήθηκαν σε δύο (2) μήνες (Φεβρουάριο και Μάρτιο 2011).
- Ø Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων μας στους αντίστοιχους φορείς προσκομίζαμε μια τυπική συστατική επιστολή της γραμματείας του Τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας, ενημερώνοντας και τυπικά τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας με αυτόν τον τρόπο ως προς το στόχο της ερευνητικής διαδικασίας έτσι ώστε να συνεργαστούν στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Συνάντηση με τα υποκείμενα του δείγματος που εργάζονταν στους αντίστοιχους φορείς και τις αντίστοιχες υπηρεσίες, προκειμένου να ενημερωθούν για το γενικό στόχο της έρευνας και με το αίτημα συμμετάσχουν ως υποκειμενική του δείγματος στην ερευνητική διαδικασία

- Ø η εκπόνηση του ερωτηματολογίου ως εργαλείο της έρευνας
- Ø η διανομή των ερωτηματολογίων στα υποκείμενα του δείγματος που είχαν αποφασίσει να συμμετάσχουν στην ερευνητική διαδικασία
- Ø η συγκέντρωση των απαντημένων ερωτηματολογίων μετά από τη χρονική διάρκεια μιας εβδομάδας μετά τη διανομή τους.
- Ø η κωδικοποίηση και η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας με βάση το στατιστικό πακέτο για κοινωνικές επιστήμες (S.P.P.S)
- Ø η συνέχιση των αποτελεσμάτων της έρευνας με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που αναφέρονται στο περιεχόμενο του θεωρητικού μέρους της μελέτης αυτής
- Ø η διεξαγωγή των συμπερασμάτων και
- Ø οι προτάσεις - εισηγήσεις.

2.1.6 Συλλογή δεδομένων

Στη παρούσα μελέτη η συλλογή δεδομένων έγινε με βιβλιογραφική ανασκόπηση και με τη χρήση ερωτηματολογίων ως εργαλείο.

2.1.7 Κριτήρια εισαγωγής και αποκλεισμού δεδομένων

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συλλέχθηκαν στοιχεία τα οποία βοήθησαν στο να απαντηθούν τα ερωτήματα. Δεν χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες οι οποίες δεν αφορούσαν το θέμα.

2.1.8 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας

Τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας ανακύπτουν σε όλα σχεδόν τα είδη κοινωνικής έρευνας. Στη ποσοτική όμως τα ζητήματα αυτά έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία εξαιτίας της μακρόχρονης εμπλοκής του ερευνητή ή των ερευνητών με πλευρές της ζωής των κοινωνικών υποκειμένων. Τα ζητήματα αυτά θα πρέπει να καταλαμβάνουν κεντρική θέση στην ερευνητική διαδικασία. Ορισμένα από τα πιο συνηθισμένα και πιο σημαντικά ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας που ανακύπτουν στην ποσοτική έρευνα είναι τα ακόλουθα.

Εμπιστευτικότητα και Ανωνυμία. Σε πολλές περιπτώσεις ποσοτικών ερευνών η ανωνυμία των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία θα πρέπει να είναι απόλυτα εγγυημένη. Και αυτό διότι οι συμμετέχοντες μοιράζονται με τον ερευνητή στοιχεία από την προσωπική ή και κοινωνική τους ζωή που δεν θα δημοσιοποιούσαν επώνυμα. (Ιωσηφίδης, 2003) Στη παρούσα έρευνα δεν πραγματοποιήθηκε καταγραφή του ονοματεπώνυμου του πληθυσμού που αποτέλεσε το δείγμα. Τηρήθηκαν όλες οι τυπικές δεσμεύσεις σχετικά με την εμπιστευτικότητα και το απόρρητο, αφού δεν δημοσιεύτηκαν στοιχεία που να παραπέμπουν στην ταυτότητα των ειδικών.

Εντιμότητα και Εμπιστοσύνη. Σε κάθε στάδιο της έρευνας ο ερευνητής θα πρέπει να διατηρεί στο ακέραιο την εντιμότητά του απέναντι στους συμμετέχοντες. Μ' αυτό τον τρόπο αναπτύσσονται σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ του ερευνητή και των συμμετεχόντων οι οποίες είναι προϋπόθεση για τη συλλογή ουσιαστικών ποιοτικών δεδομένων. (Ιωσηφίδης, 2003). Στη συγκεκριμένη έρευνα δε τέθηκε ζήτημα προδοσίας και εξαπάτησης, οι ερωτήσεις που τους υποβλήθηκαν τέθηκαν με σεβασμό και ειλικρίνεια. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με εμπιστευτικότητα και δεν δημοσιεύτηκαν με κανένα

τρόπο που μπορεί να προκαλέσει ενόχληση στο υποκείμενο που έδωσε τις πληροφορίες.

Πληροφορημένη Συναίνεση. Η πληροφορημένη συναίνεση αφορά τη διάθεση του συνόλου των πληροφοριών που σχετίζονται με το ερευνητικό εγχείρημα στους συμμετέχοντες σε αυτό. Με βάση λοιπόν τη πληροφορημένη συναίνεση τα δεδομένα της έρευνας γίνονται γνωστά στους συμμετέχοντες και ζητείται η συναίνεσή τους για τη συμμετοχή τους σε αυτή. (Ιωσιφίδης, 2003) Όλος ο αριθμός των ατόμων που συμμετείχαν στη παρούσα έρευνα ενημερώθηκαν για τους σκοπούς και στόχους της μελέτης, τον τρόπο με τον οποίο θα διεξαχθεί η έρευνα και για τη χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και ευρημάτων.

Προστασία από τυχόν κινδύνους. Η προστασία των συμμετεχόντων από τυχόν κινδύνους κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της ερευνητικής διαδικασίας θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τον ερευνητή. Κίνδυνοι όπως προσβολή της προσωπικότητάς τους, το ήθος τους, της θέσης τους κ.τ.λ. (Ιωσιφίδης, 2003). Κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας δεν υπήρξε κανενός είδους πίεσης ή άλλη ενέργεια που να προκάλεσε στους επαγγελματίες ψυχικής υγείας φυσιολογικό άγχος ή ανησυχία.

Κόστος, Όφελος και Αμοιβαιότητα. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να γνωρίζουν ποια είναι τα πιθανά οφέλη της έρευνας ώστε να υπάρχει κίνητρο για συμμετοχή και άρση των επιφυλάξεων λόγω του κόστους που συνεπάγεται η συμμετοχή αυτή π.χ. απώλεια χρόνου. Τα οφέλη αυτά θα πρέπει να αναφέρονται στη πραγματική τους διάσταση και να αποφεύγονται οι υπερβολές. (Ιωσιφίδης, 2003). Στην έρευνα δε χρησιμοποιήθηκαν κίνητρα συμμετοχής, υλικά αγαθά ούτε υπήρξε κάποιο είδος εξαγοράς των περιπτώσεων για να συμμετέχουν στην έρευνα. Όσο αναφορά τα οφέλη της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας η έρευνα επικεντρώθηκε στην ανάδειξη των στάσεων και απόψεων των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι σε μετανάστες ψυχικά ασθενείς.

Πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας. Ο ερευνητής θα πρέπει να εγγυηθεί στους συμμετέχοντες την πλήρη πρόσβαση στην ερευνητική διαδικασία και στα αποτελέσματα της έρευνας αυτής. (Ιωσιφίδης, 2003).

Χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη προσβάλλει τους συμμετέχοντες της έρευνας. (Ιωσιφίδης, 2003) Στη συγκεκριμένη έρευνα δε παραποιήθηκαν αποτελέσματα ούτε υποκρύφθηκαν στοιχεία που συλλέχθηκαν. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της έρευνας η διατύπωση των ερωτημάτων έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε να μη καθοδηγούν τον ερωτώμενο σε συγκεκριμένες απαντήσεις, αποτρέποντας έτσι την παραγωγή “καθοδηγούμενων” και επιθυμητών αποτελεσμάτων.

2.1.9 Περιορισμοί έρευνας

Στην παρούσα έρευνα δεν παρουσιάστηκαν αξιοσημείωτες δυσκολίες. Αυτό που θα μπορούσε να σημειωθεί είναι η καθυστέρηση της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων από μικρό ποσοστό από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, εξαιτίας φόρτου εργασίας.

2.1.10 Κόστος έρευνας

Στο κόστος της έρευνας εσωκλείονται τα έξοδα αποστολής, το κόστος των φωτοτυπιών και το κόστος ανάλυσης των αποτελεσμάτων.

2.2 : Μέθοδοι της Έρευνας

Η μέθοδος που χρησιμοποιήσαμε για τη διεξαγωγή της μελέτης αυτής ήταν η επισκόπηση. Πρόκειται για την πλέον πιο διαδεδομένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μέθοδο. Ακολουθεί αυστηρούς κανόνες σχεδιασμού και οργάνωσης και κυρίως επιλογής του δείγματος της έρευνας. Προσφέρει μεγάλο βαθμό εγκυρότητας και αξιοπιστίας και διευκολύνει η γενίκευση συμπερασμάτων της έρευνας (Cohen και Manion 1994).

Εφαρμόζεται κυρίως σε έρευνες μεσαίου ή μεγάλου μεγέθους με σχετικά μεγάλο δείγμα. Προσφέρει τη δυνατότητα έγκυρης περιγραφής μιας κατάστασης, αλλά και συσχετισμού μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών που ο ερευνητής εξετάζει. Τα δεδομένα που ο ερευνητής συλλέγει έχουν συχνά ποσοτικό χαρακτήρα ή είναι εύκολο να ποσοτικοποιηθούν προκειμένου να γίνει η επεξεργασία τους. Χρησιμοποιεί ως εργαλείο της κυρίως το ερωτηματολόγιο. Με τη μέθοδο αυτή είναι δύσκολο να αποκτηθεί σε βάθος γνώση για κάποια θέματα κυρίως για αυτά που δεν είναι μετρήσιμα ή δεν είναι εύκολο να κωδικοποιηθούν με τη μορφή αριθμών (Cohen και Manion 1994).

Η επισκόπηση είναι μια περιγραφική μέθοδος. Η συλλογή των δεδομένων γίνεται σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, με σκοπό να περιγράψει τη φύση υπαρχόντων συνθηκών ή να εντοπίσει σταθερές με βάση τις οποίες να συγκριθούν υπάρχουσες συνθήκες ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα. Έχει διάφορους βαθμούς πολυπλοκότητας από απλές μετρήσεις συχνότητας μέχρι ανάλυση σχέσεων, επίσης παίζει ρόλο η έκταση που καλύπτουν δηλαδή μεγάλης ή μικρής κλίμακας (Cohen και Manion 1994).

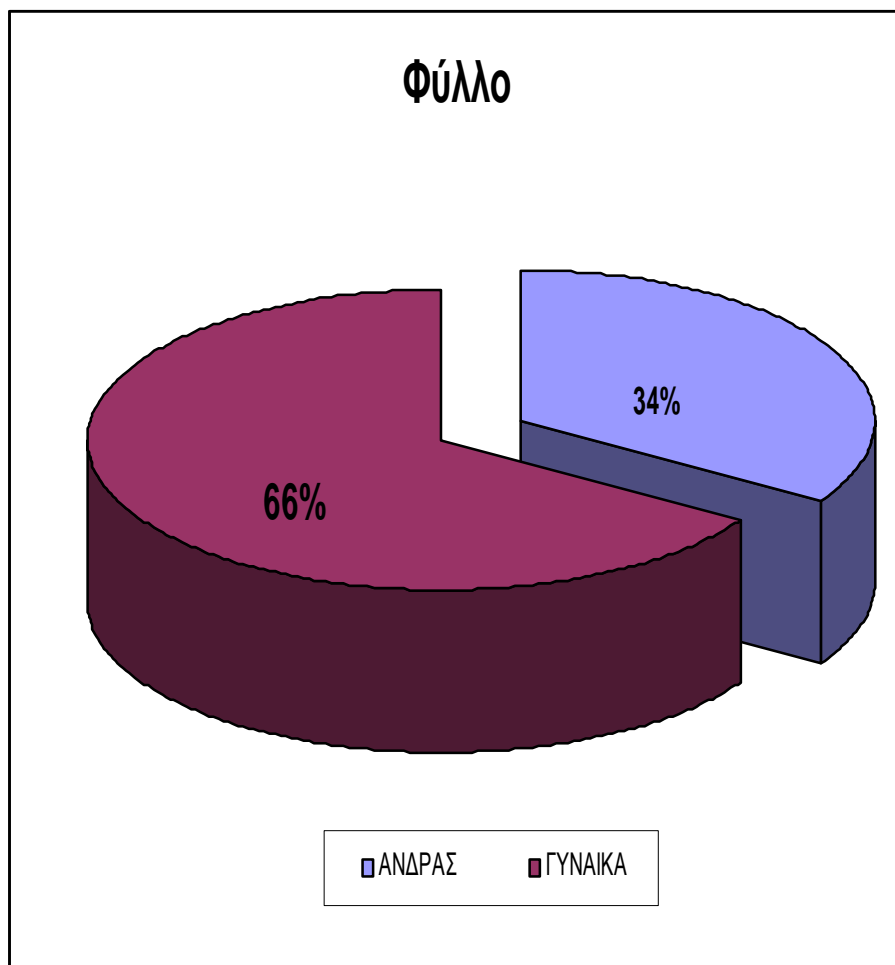
Η συνολική διάρκεια της έρευνας αυτής ήταν περίπου έξι (6) μήνες, δηλαδή από τις αρχές Οκτωβρίου 2010 έως τις αρχές Απριλίου 2011 και διεξήχθη στο Νομό Αχαΐας και το Νομό Αττικής με στόχο τη συγκέντρωση ενός μεγάλου αριθμού υποκειμένων και αντιπροσωπευτικού του δείγματος έτσι ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής να είναι αποτελεσματικά.

2.3 : Παράθεση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου

Ερώτηση 1. Φύλο

Πίνακας 1: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το φύλο.

ΦΥΛΟ	f	fx(%)
ΑΝΔΡΑΣ	34	34,0%
ΓΥΝΑΙΚΑ	66	66,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

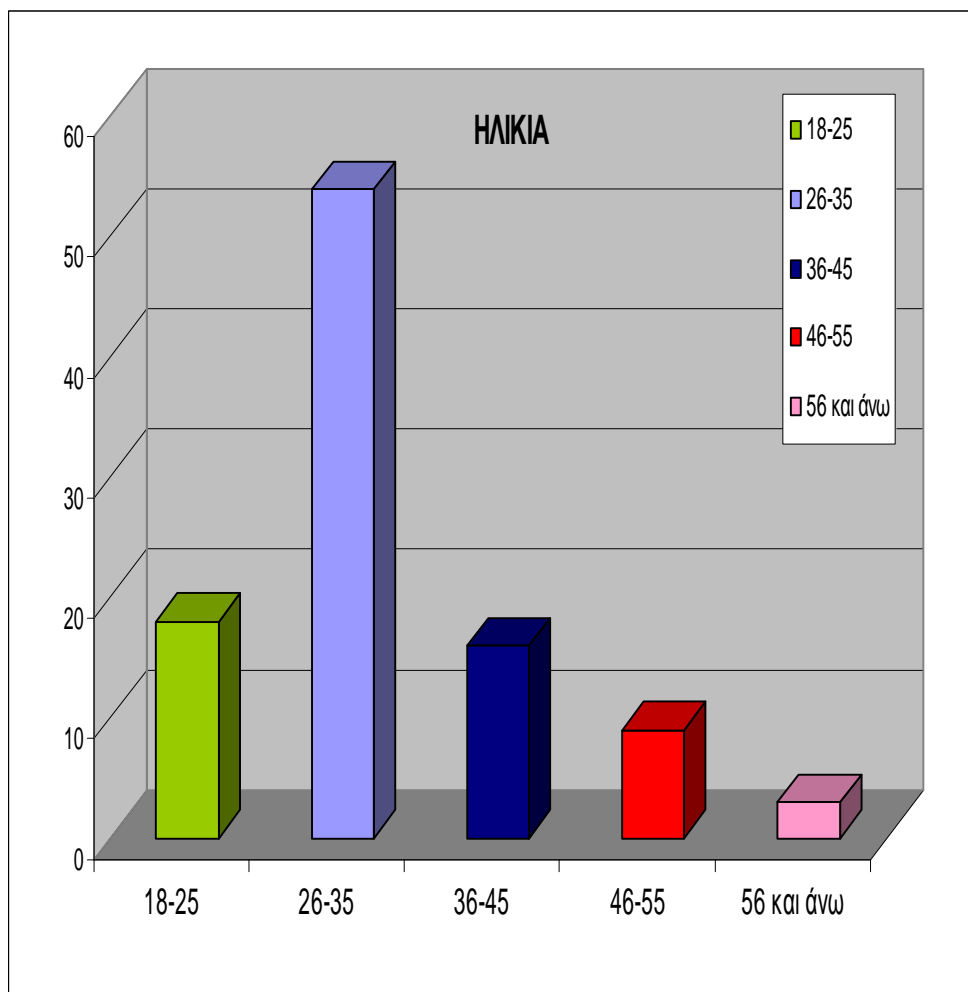

Σχήμα 1: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το φύλο. Το μεγαλύτερο ποσοστό (66%) ήταν γυναίκες, ενώ οι άνδρες ήταν σε ποσοστό 34%

Ερώτηση 2. Ηλικία

Πίνακας 2; Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ηλικία.

ΗΛΙΚΙΑ	f	fx (%)
18-25	18	18,0%
26-35	54	54,0%
36-45	16	16,0%
46-55	9	9,0%
56 και άνω	3	3,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

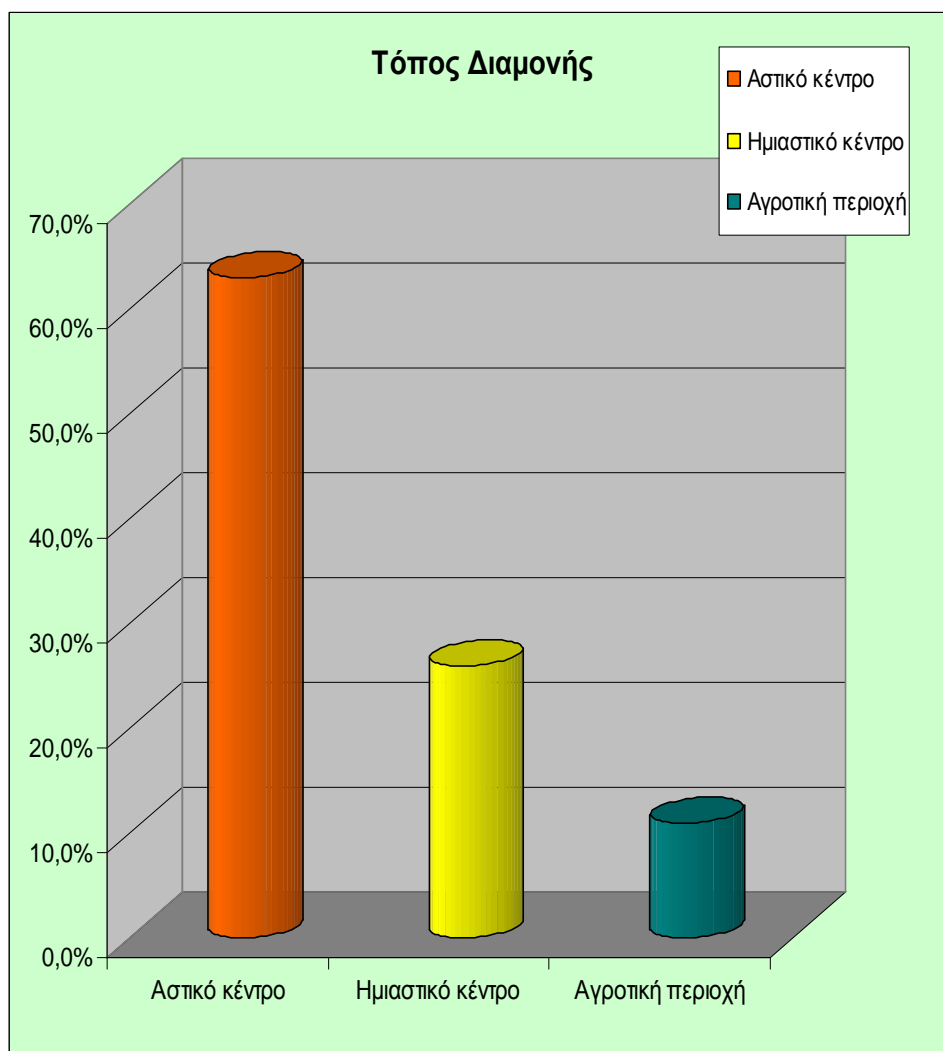

Σχήμα 2: Ιστόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ηλικία. Το μεγαλύτερο ποσοστό (54 %) ήταν 26-35 χρονών. Το 18% ήταν ηλικίας 18-25 χρονών, το 16% ήταν ηλικίας 36-45, το 9% ήταν ηλικίας 46-55 χρονών, και τέλος το 3% ήταν 56 χρονών και πάνω.

Ερώτηση 3. Τόπος διαμονής

Πίνακας 3: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς τον τόπο διαμονής

Τόπος Διαμονής	F	fx (%)
Αστικό κέντρο	63	63,0%
Ημιαστικό κέντρο	26	26,0%
Αγροτική περιοχή	11	11,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

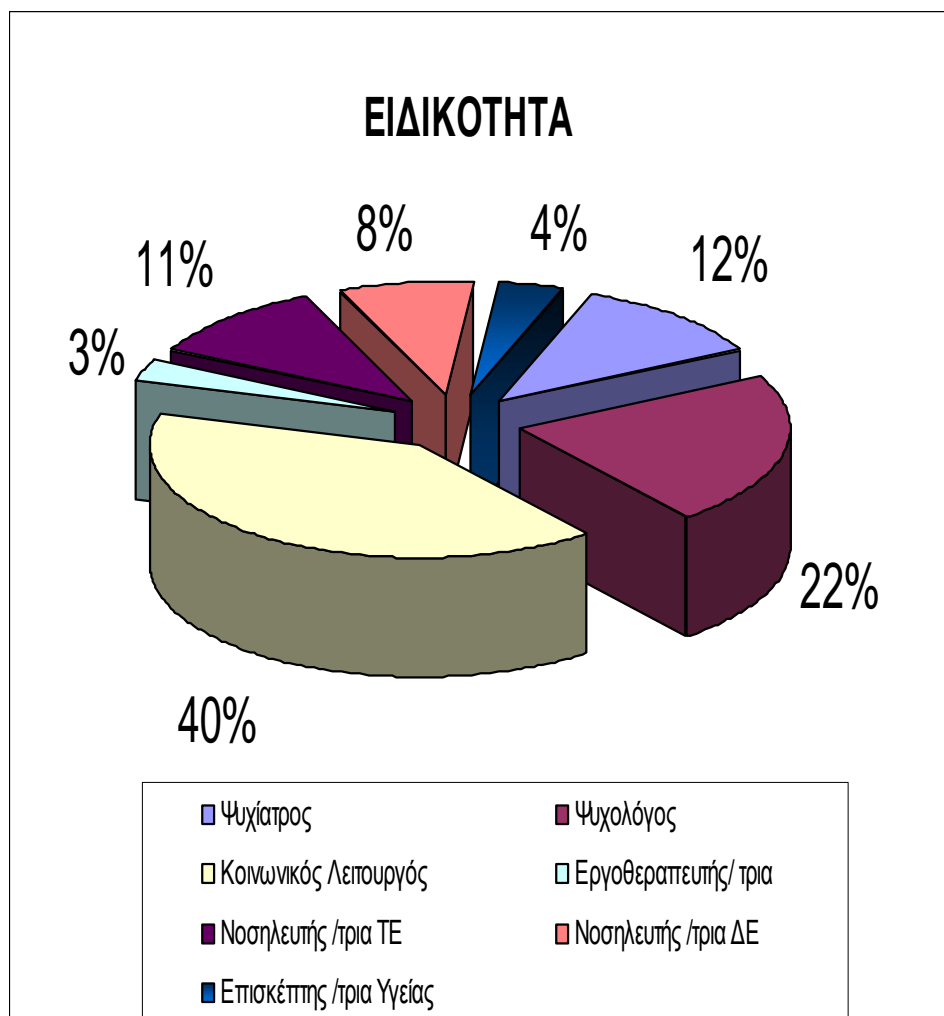

Σχήμα 3: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το Τόπο διαμονής. Το μεγαλύτερο ποσοστό (63%) ήταν από Αστικό κέντρο. Το 26,% ήταν από Ημιαστικό κέντρο, και τέλος το 11% ήταν από Αγροτική περιοχή.

Ερώτηση 4. Ειδικότητα

Πίνακας 4: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ειδικότητα.

Ειδικότητα	f	fx (%)
Ψυχίατρος	12	12,0%
Ψυχολόγος	22	22,0%
Κοινωνικός Λειτουργός	40	40,0%
Εργοθεραπευτής/ τρια	3	3,0%
Νοσηλεύτης /τρια ΤΕ	11	11,0%
Νοσηλεύτης /τρια ΔΕ	8	8,0%
Επισκέπτης /τρια Υγείας	4	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

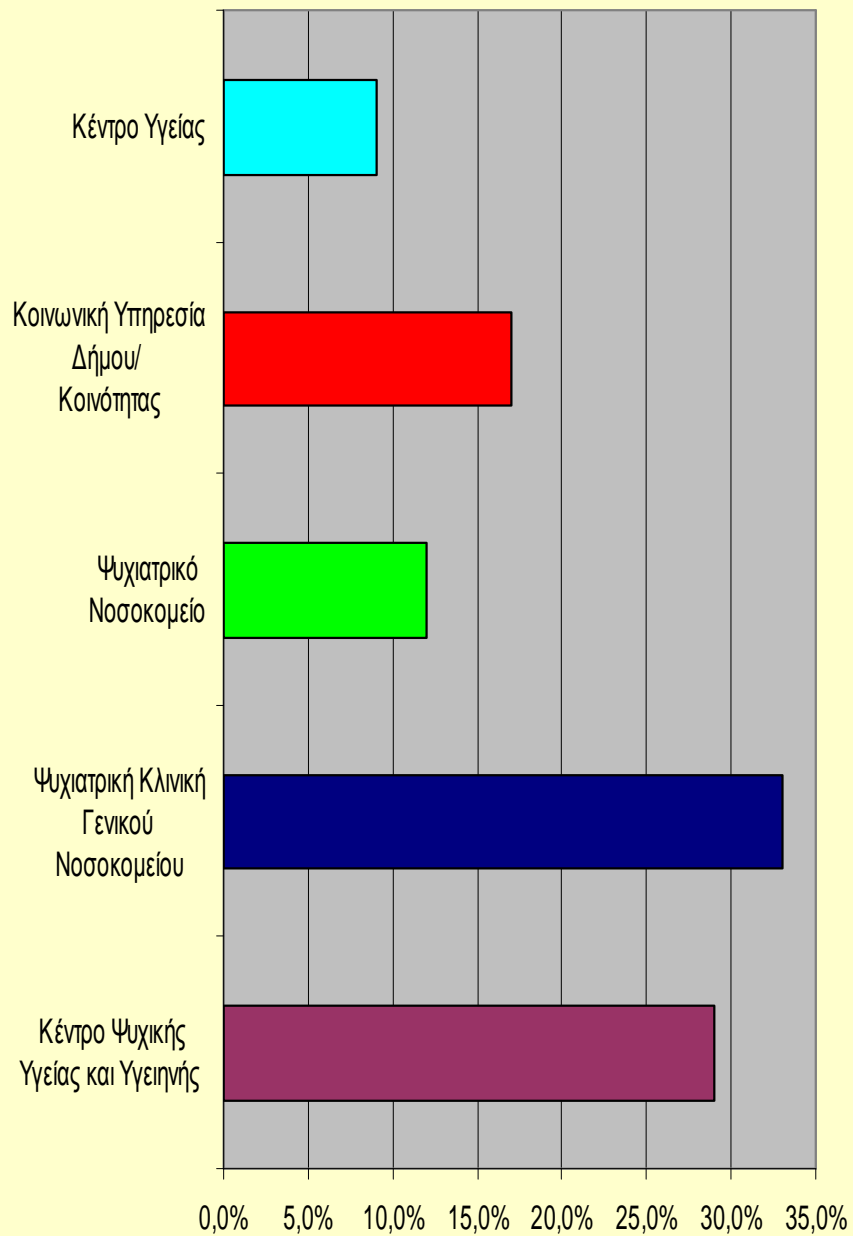
Σχήμα 4: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ειδικότητα. Το μεγαλύτερο ποσοστό (40%) ήταν Κοινωνικός Λειτουργός. Το 22% ήταν Ψυχολόγος, το 12% ήταν Ψυχίατρος, , το 11% ήταν Νοσηλεύτης/ τρια ΤΕ, το 8% ήταν Νοσηλεύτης/ τρια ΔΕ, το 4% ήταν Επισκέπτης/ τρια Υγείας και τέλος 3% ήταν. Εργοθεραπευτής/ τρια .

Ερώτηση 5. Είδος μονάδας που εργάζονται

Πίνακας5: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το είδος μονάδας εργάζονται.

ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	f	fx (%)
Κέντρο Ψυχικής Υγείας και Υγιεινής	29	29,0%
Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου	33	33,0%
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο	12	12,0%
Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου/ Κοινότητας	17	17,0%
Κέντρο Υγείας	9	9,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

Χώρος Εργασίας

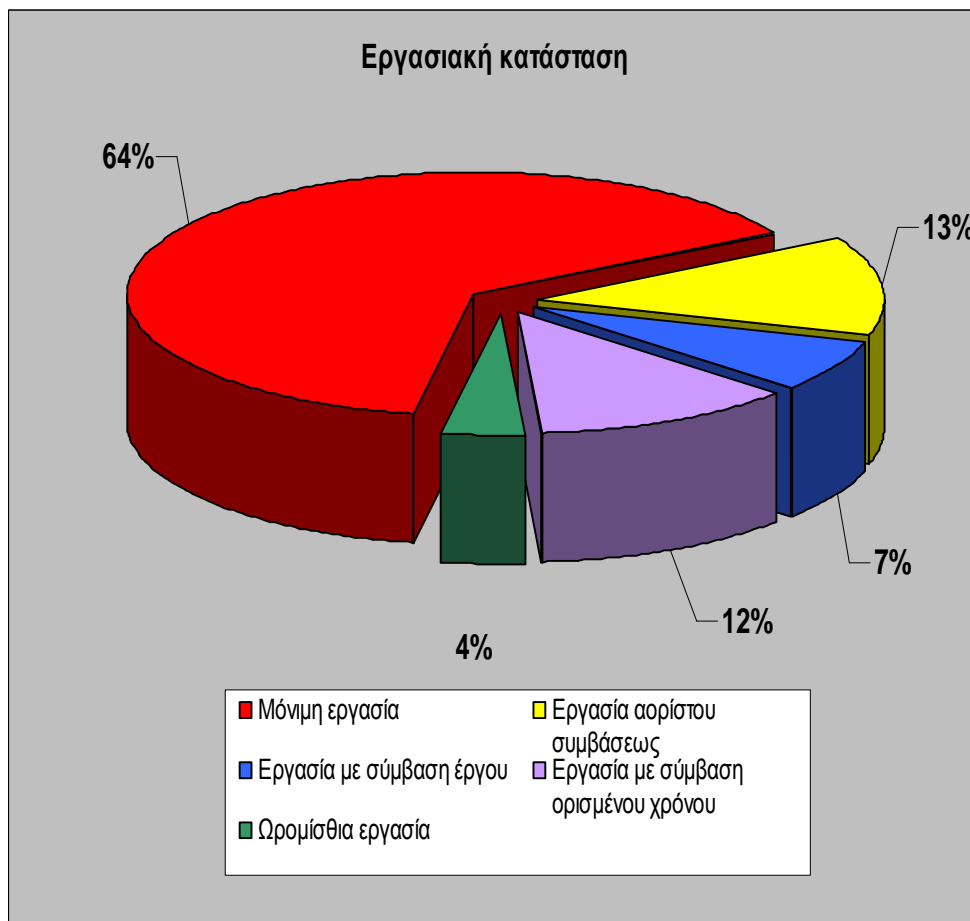

Σχήμα 5: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το είδος μονάδας που εργάζονται. Το μεγαλύτερο ποσοστό (33 %) εργάζονταν σε Κέντρο Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου, το 29% σε Κέντρο Ψυχικής Υγείας και Υγιεινής, το 17% σε Κοινωνική υπηρεσία Δήμου/ Κοινότητας, το 12% σε Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, τέλος το 9% σε Κέντρο Υγείας.

Ερώτηση 6. Εργασιακή κατάσταση

Πίνακας 6: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή κατάσταση.

Εργασιακή κατάσταση	f	fx (%)
Μόνιμη εργασία	64	64,0%
Εργασία αορίστου συμβάσεως	13	13,0%
Εργασία με σύμβαση έργου	7	7,0%
Εργασία με σύμβαση ορισμένου χρόνου	12	12,0%
Ωρομίσθια εργασία	4	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

Σχήμα 6: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής 100 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή κατάσταση. Το μεγαλύτερο ποσοστό (64%) είχαν Μόνιμη εργασία. Το 13% είχαν Εργασία αορίστου συμβάσεως, το 12% είχαν Εργασία με σύμβαση ορισμένου χρόνου, το 7% είχαν Εργασία με σύμβαση έργου και το 4% είχαν Ωρομίσθια εργασία.

Ερώτηση 7. Εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών?

Πίνακας 7: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών?

Ερώτηση 7	f	fx (%)
ΌΧΙ	92	92,0%
ΝΑΙ	8	8,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

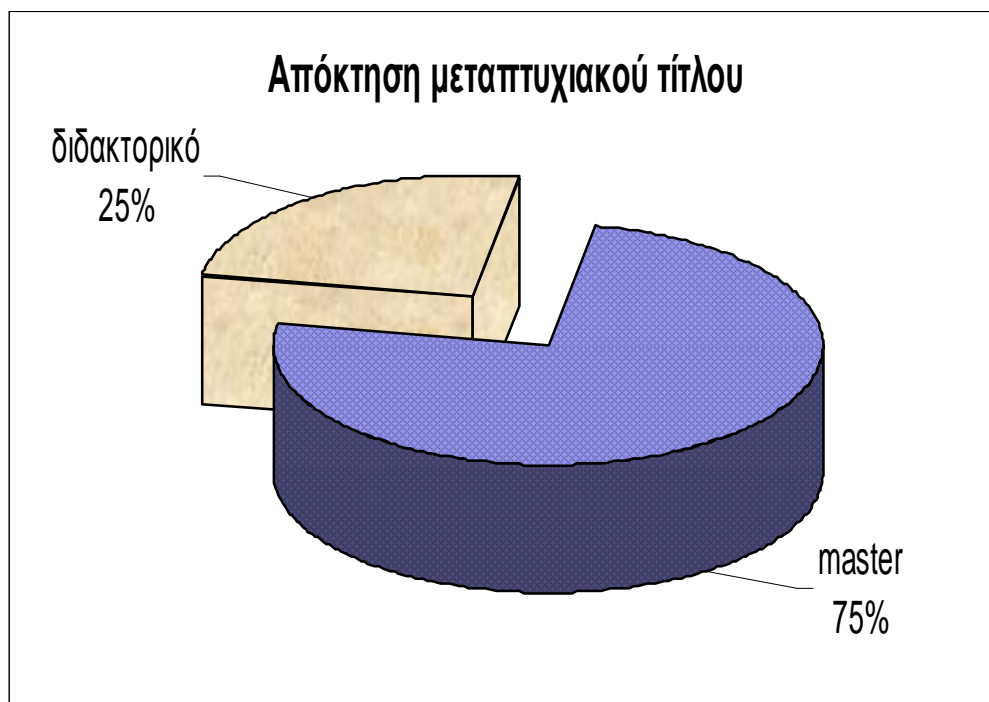

Σχήμα 7: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής 100 ατόμων του δείγματος ως εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών? Το 92 % απάντησαν ΟΧΙ, ενώ το 8 % απάντησαν ΝΑΙ.

Ερώτηση 7α. Αν ΝΑΙ, ποιον?

Πίνακας 7α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών

Ερωτηση 7α	f	fx (%)
master	6	75,0%
διδακτορικό	2	25,0%
ΣΥΝΟΛΟ	8	100,0%

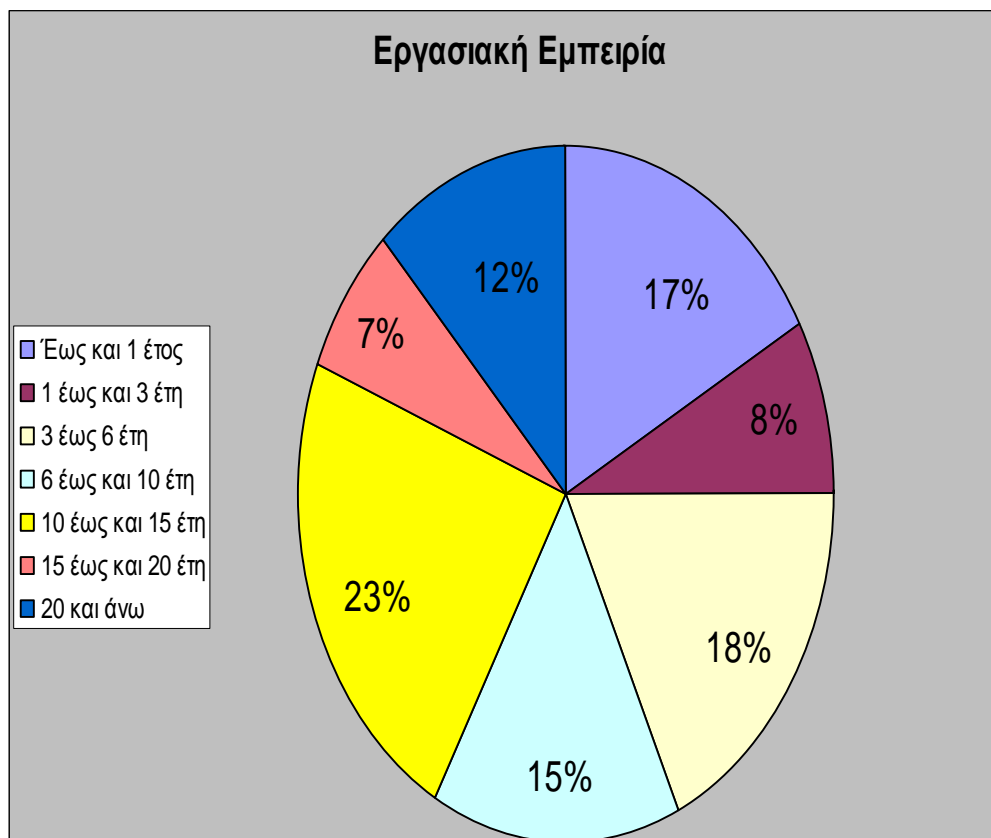

Σχήμα 7α: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 8 ατόμων του δείγματος ως προς την εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών. Το μεγαλύτερο ποσοστό (75%) είχαν Master, ενώ το 25% είχαν διδακτορικό.

Ερώτηση 8. Εργασιακή εμπειρία

Πίνακας 8: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την εργασιακή εμπειρία.

Εργασιακή εμπειρία	f	fx (%)
Έως και 1 έτος	17	17,0%
1 έως και 3 έτη	8	8,0%
3 έως 6 έτη	18	18,0%
6 έως και 10 έτη	15	15,0%
10 έως και 15 έτη	23	23,0%
15 έως και 20 έτη	7	7,0%
20 και άνω	12	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

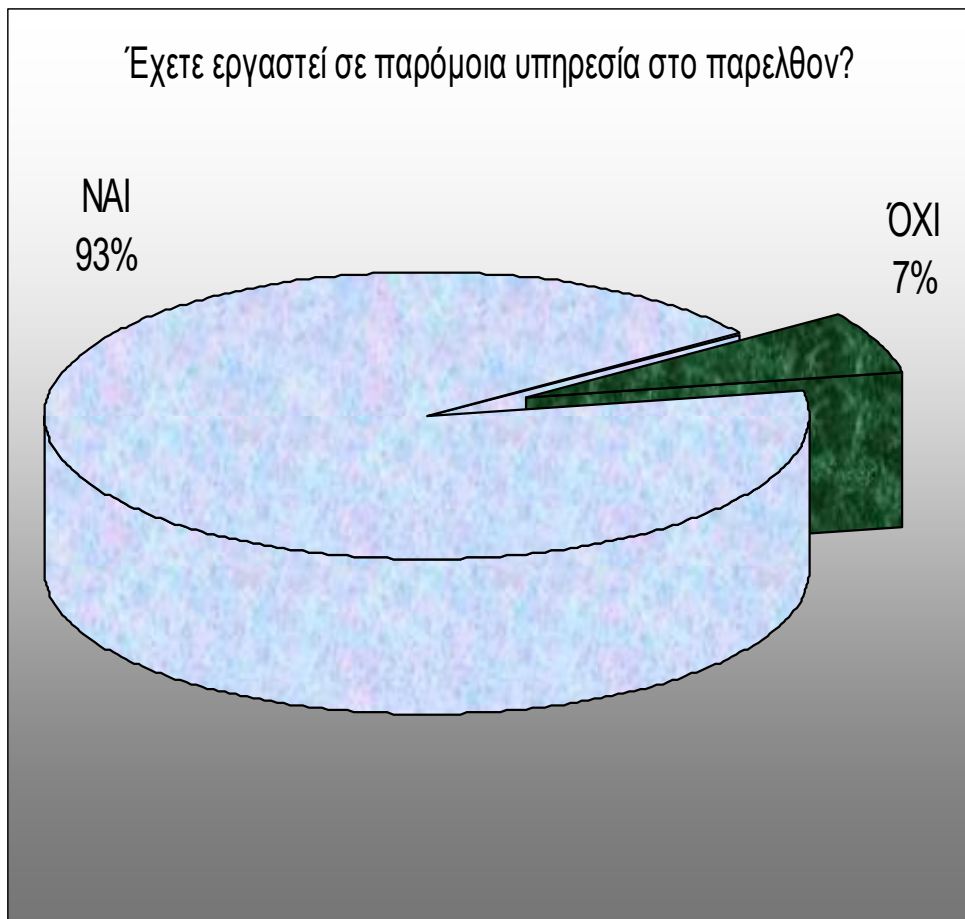

Σχήμα 8: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής 100 ατόμων του δείγματος ως εργασιακή εμπειρία. Το μεγαλύτερο ποσοστό με 23% έχει 10 έως και 15 έτη, το 18% έχει εργασιακή εμπειρία 3 έως 6 έτη, το 17% έχει έως και 1 έτος, το 15% έχει 6 έως και 10 έτη εργασιακή εμπειρία, τα 20 και άνω έτη κατέχουν 12%, το 8% του δείγματος έχει 1 έως και 3 έτη και τέλος τα 15 έως και 20 έτη κατέχουν 7%.

Ερώτηση 9. Έχετε εργαστεί ξανά σε παρόμοια Υπηρεσία στο παρελθόν;

Πίνακας 9: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος αν έχουν εργαστεί ξανά σε παρόμοια Υπηρεσία στο παρελθόν.

Ερώτηση 9	f	fx (%)
ΝΑΙ	93	93,0%
ΟΧΙ	7	7,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

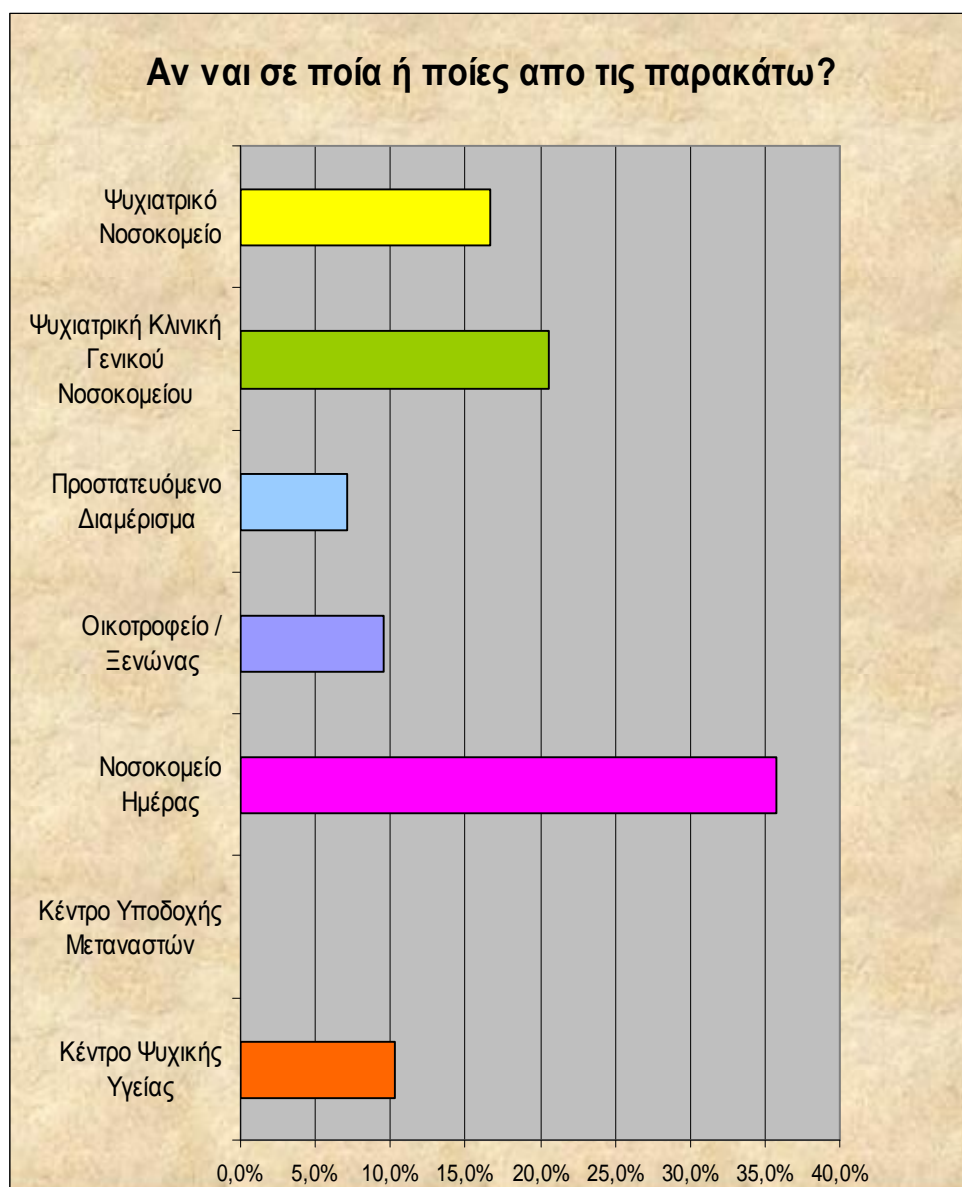

Σχήμα 9: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος αν έχουν εργαστεί σε παρόμοια υπηρεσία στο παρελθόν.. Το μεγαλύτερο ποσοστό (93%) απάντησαν ΝΑΙ, ενώ μόλις το 7% απάντησε ΟΧΙ.

Ερώτηση 9 α) Αν ναι, σε ποια ή ποιες από τις παρακάτω;

Πίνακας 9α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 93 ατόμων του δείγματος που απάντησαν πως έχουν εργαστεί ξανά σε παρόμοια Υπηρεσία στο παρελθόν. (δόθηκαν περισσότερες από μια απαντήσεις)

Ερώτηση 9^α	f	fx (%)
Κέντρο Ψυχικής Υγείας	13	10,3%
Κέντρο Υποδοχής Μεταναστών	0	0,0%
Νοσοκομείο Ημέρας	45	35,7%
Οικοτροφείο / Ξενώνας	12	9,5%
Προστατευόμενο Διαμέρισμα	9	7,1%
Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου	26	20,6%
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο	21	16,7%
ΣΥΝΟΛΟ	126	100,0%

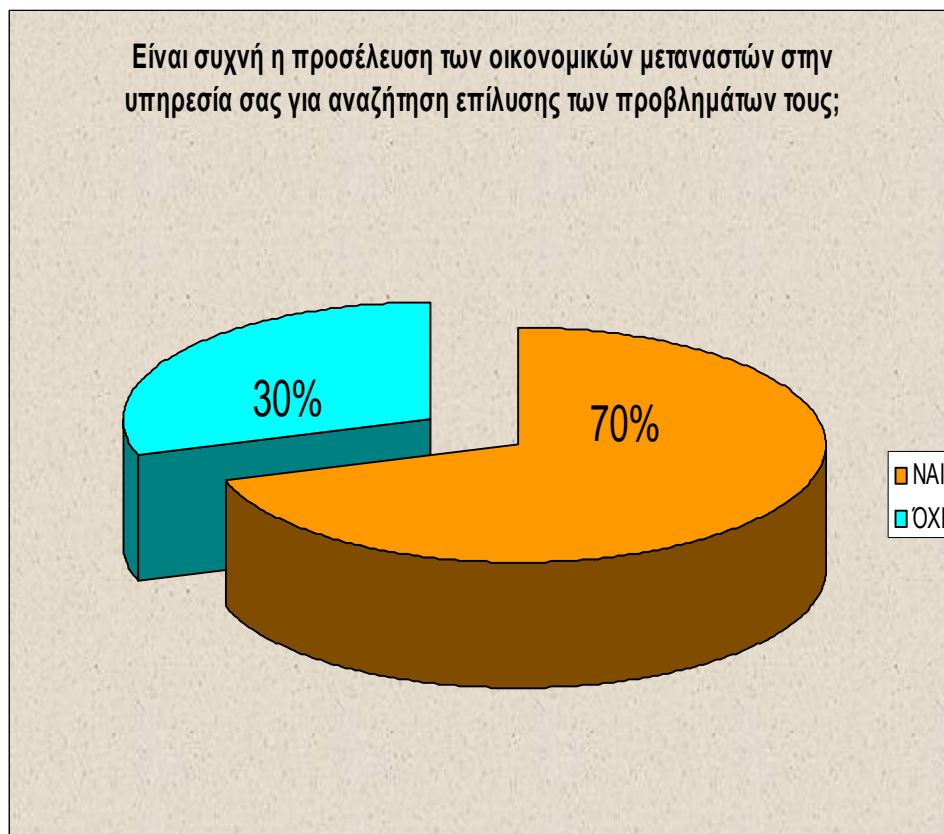

Σχήμα 9α: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 93 ατόμων του δείγματος πως έχουν εργαστεί ξανά σε παρόμοια Υπηρεσία στο παρελθόν. Το μεγαλύτερο ποσοστό (35,7 %) έχει εργαστεί σε Νοσοκομείο Ημέρας, το 20,6% σε Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου, το 16,7% σε Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, το 10,3% σε Κέντρο ψυχικής Υγείας, το 9,5% σε Οικοτροφείο/ Ξενώνες, το 7,1% σε Προστατευμένο Διαμέρισμα και τέλος κανένας δεν είχε εργαστεί σε Κέντρο Υποδοχής Μεταναστών.

Ερώτηση 10. Είναι συχνή η προσέλευση των οικονομικών μεταναστών στην υπηρεσία σας για αναζήτηση επίλυσης των προβλημάτων τους?

Πίνακας 11: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς ερώτηση 10.

Ερώτηση 10	f	fx (%)
ΝΑΙ	70	70,0%
ΟΧΙ	30	30,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

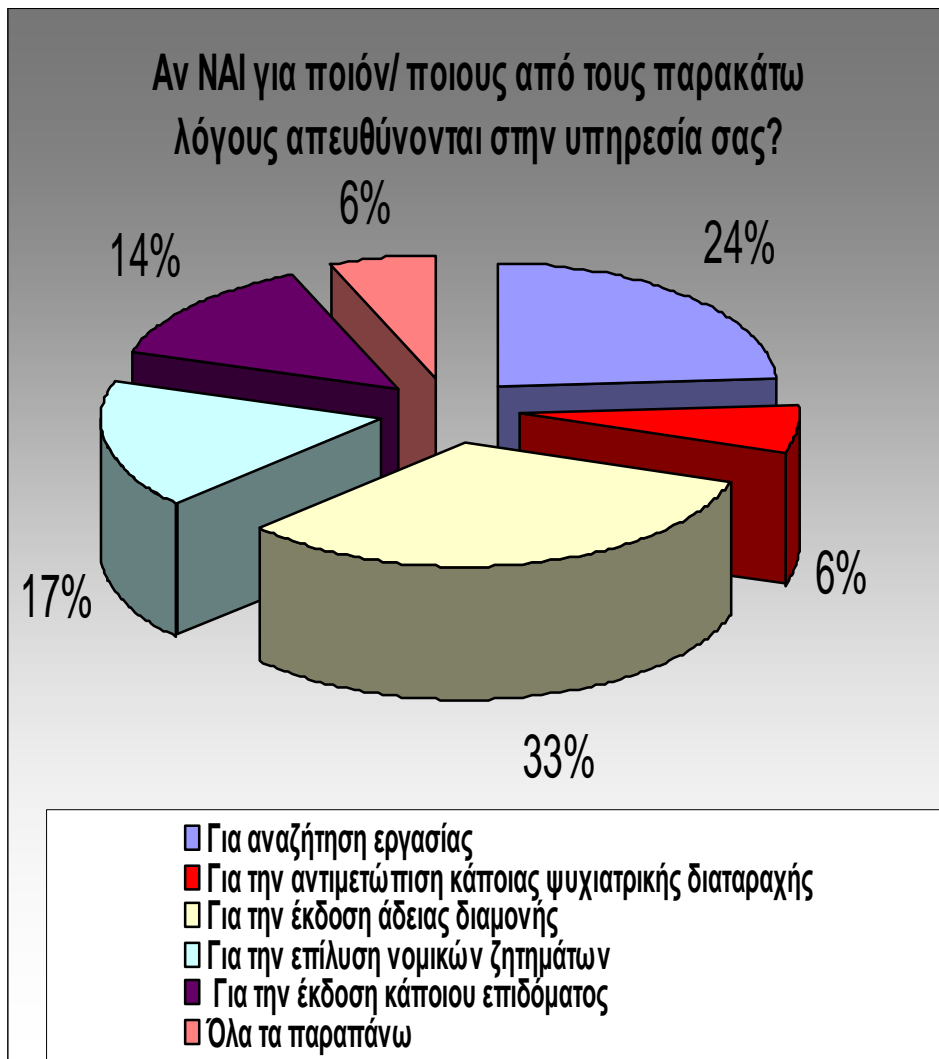

Σχήμα 10: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 161 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 10. Το μεγαλύτερο ποσοστό (70%) απάντησαν ΝΑΙ, ενώ το 30% απάντησαν ΟΧΙ.

Ερώτηση 10α. Αν ΝΑΙ για ποιόν / ποιους από τους παρακάτω λόγους απευθύνονται κυρίως στην υπηρεσία σας?

Πίνακας 10α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς ερώτηση 10α.

Ερώτηση 10^α	f	fx (%)
Για αναζήτηση εργασίας	24	24,0%
Για την αντιμετώπιση κάποιας ψυχιατρικής διαταραχής	6	6,0%
Για την έκδοση άδειας διαμονής	33	33,0%
Για την επίλυση νομικών ζητημάτων	17	17,0%
Για την έκδοση κάποιου επιδόματος	14	14,0%
Όλα τα παραπάνω	6	6,0%
Σύνολο	100	100,0%

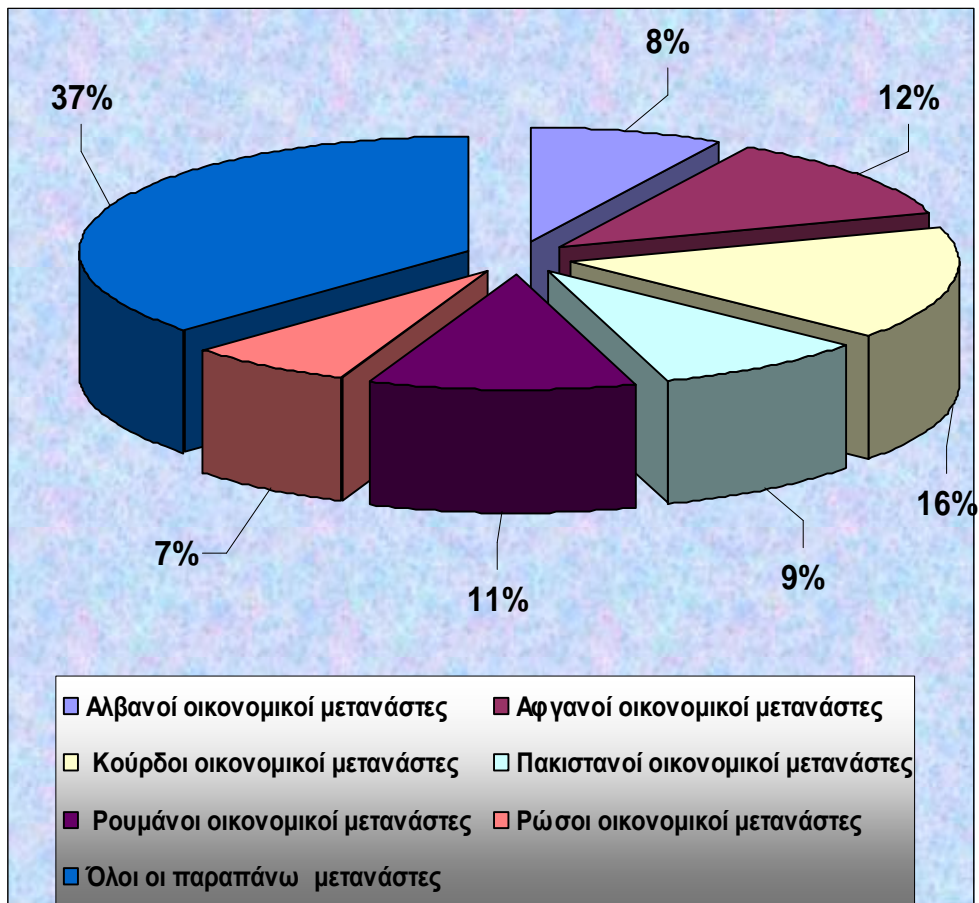

Σχήμα 10α: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 10α. Το μεγαλύτερο ποσοστό (33%) απευθύνονται Για την έκδοση άδεια διαμονής. Το 24% Για αναζήτηση εργασίας, το 17% Για επίλυση νομικών υποθέσεων, το 14% Για την έκδοση κάποιου επιδόματος και τέλος το 6% Για την αντιμετώπιση κάποιας ψυχιατρικής διαταραχής και για Όλα τα παραπάνω.

10 β) Ποια είναι η εθνικότητα των οικονομικών μεταναστών που συνήθως απευθύνονται στον φορέα σας?

Πίνακας 10β: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος για την εθνικότητα των οικονομικών μεταναστών που συνήθως απευθύνονται στο φορέα τους.

Ερώτηση 10β	f	fx (%)
Αλβανοί οικονομικοί μετανάστες	8	8,0%
Αφγανοί οικονομικοί μετανάστες	12	12,0%
Κούρδοι οικονομικοί μετανάστες	16	16,0%
Πακιστανοί οικονομικοί μετανάστες	9	9,0%
Ρουμάνοι οικονομικοί μετανάστες	11	11,0%
Ρώσοι οικονομικοί μετανάστες	7	7,0%
Όλοι οι παραπάνω μετανάστες	37	37,0%
Σύνολο	100	100,0%

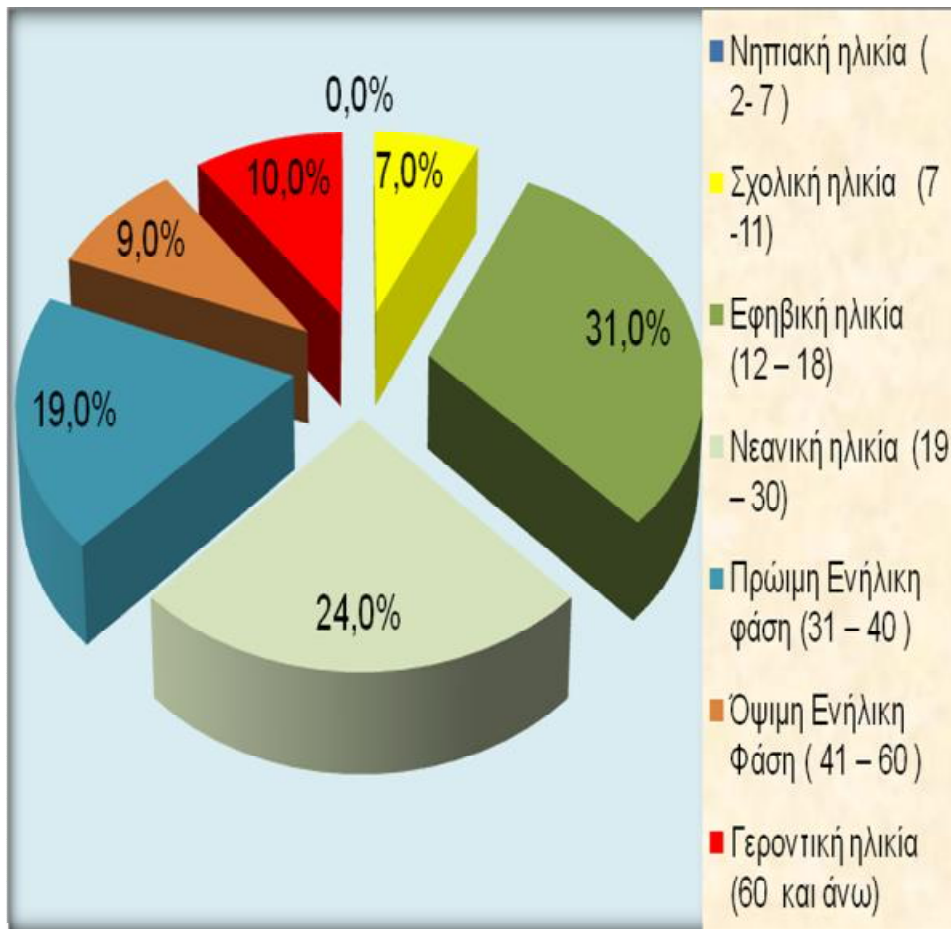

Σχήμα 10β: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος για την εθνικότητα των οικονομικών μεταναστών που συνήθως απευθύνονται στο φορέα τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό (37%) απευθύνονται όλοι οι παραπάνω μετανάστες. Το 16% απευθύνονται Κούρδοι οικονομικοί μετανάστες, το 12% είναι Αφγανοί οικονομικοί μετανάστες, το 11% Ρουμάνοι οικονομικοί μετανάστες, το 9% Πακιστανοί οικονομικοί μετανάστες, το 7% είναι Αλβανοί οικονομικοί μετανάστες και τέλος το 7% είναι Ρώσοι οικονομικοί μετανάστες.

Ερώτηση 11: Ποια είναι η ηλικία συνήθως των μεταναστών που απευθύνονται για βοήθεια στην υπηρεσία σας?

Πίνακας 11: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος για την ηλικία των μεταναστών που απευθύνονται για βοήθεια στην υπηρεσία τους.

Ερώτηση 11	f	fx (%)
Νηπιακή ηλικία (2- 7)	0	0,0%
Σχολική ηλικία (7 -11)	7	7,0%
Εφηβική ηλικία (12 – 18)	31	31,0%
Νεανική ηλικία (19 – 30)	24	24,0%
Πρώιμη Ενήλικη φάση (31 – 40)	19	19,0%
Όψιμη Ενήλικη Φάση (41 – 60)	9	9,0%
Γεροντική ηλικία (60 και άνω)	10	10,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

Σχήμα 11: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος για την ηλικία των μεταναστών που απευθύνονται για βοήθεια στην υπηρεσία τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό (31%) το έχει η Εφηβική ηλικία (12-18), το 24% είναι Νεανική ηλικία (19-30), το 19% είναι Πρώιμη Ενήλικη φάση (31-40), το 10% από τους μετανάστες που απευθύνονται για βοήθεια έχουν Γεροντική ηλικία (60 και άνω), το 9% έχουν Όψιμη Ενήλικη φάση (41-60), το 7% έχει Σχολική Ηλικία (7-11) και τέλος κανένας μετανάστης δεν απευθύνθηκε που βρισκόταν σε Νηπιακή Ηλικία (2-7).

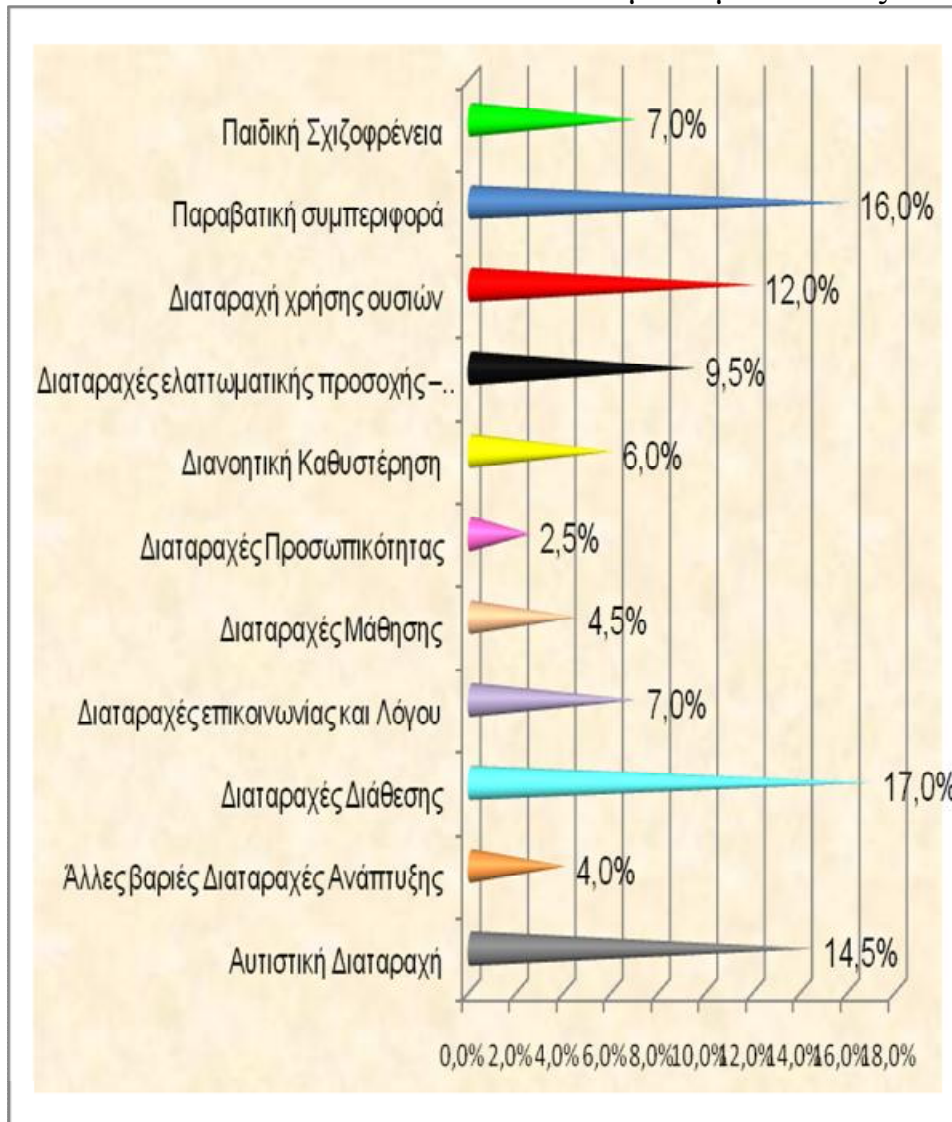
Ερώτηση 12: Για ποιές από τις παρακάτω διαταραχές προσέρχονται στην υπηρεσία σας οι ΕΝΗΛΙΚΟΙ οικονομικοί μετανάστες. (Βαθμολογήστε από το 1- 10 στο κάθε κουτάκι. 1= ως το πιο σημαντικό και 10 = ως το λιγότερο

σημαντικό).

Πίνακας 12: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 12.

Ερώτηση 12	f	fx (%)
Αυτιστική Διαταραχή	29	14,5%
Άλλες βαριές Διαταραχές Ανάπτυξης	8	4,0%
Διαταραχές Διάθεσης	34	17,0%
Διαταραχές επικοινωνίας και Λόγου	14	7,0%
Διαταραχές Μάθησης	7	3,5%
Διαταραχές Προσωπικότητας	4	2,0%
Διανοητική Καθυστέρηση	11	5,5%
Διαταραχές ελαττωματικής προσοχής – Υπερκινητικότητας	19	9,5%
Διαταραχή χρήσης ουσιών	24	12,0%
Παραβατική συμπεριφορά	32	16,0%
Παιδική Σχιζοφρένεια	12	6,0%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Αναφέρετε τις διαταραχές για τις οποίες
 προσέρχονται στην υπηρεσία σας πολύ συχνά οι
 ΕΝΗΛΙΚΟΙ οικονομικοί μετανάστες

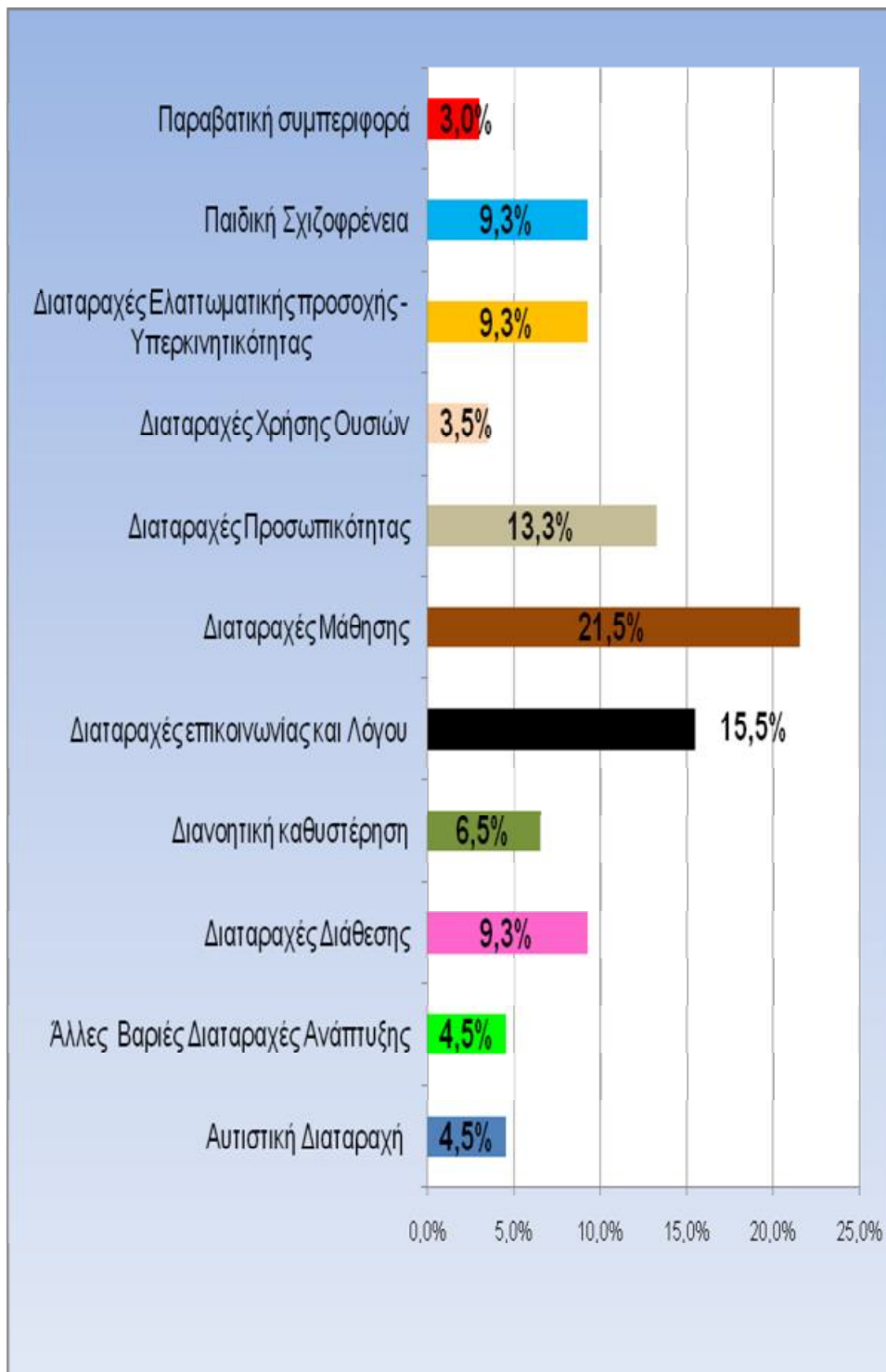
Σχήμα 12: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 12. Το μεγαλύτερο ποσοστό (17%) προσήλθε για Διαταραχές Διάθεσης, το 16% για Παραβατική Συμπεριφορά, το 14,5 για Αυτιστική Διαταραχή, το 12% για Διαταραχή χρήση ουσιών, το 9,5% για Διαταραχές Ελαττωματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητας, το 7% για Παιδική Σχιζοφρένεια και για Διαταραχές Επικοινωνίας και Λόγου, το 6% για Διανοητική Καθυστέρηση, το 4,5 για Διαταραχές Μάθησης, το 4% για Άλλες βαριές Διαταραχές Ανάπτυξης και τέλος το 2,4% για Διαταραχές Προσωπικότητας.

Ερώτηση 13: Αναφέρετε τις διαταραχές για τις οποίες προσέρχονται στην υπηρεσία σας πολύ συχνά τα παιδιά και οι έφηβοι οικονομικοί μετανάστες.

Πίνακας 13: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 13.

Ερώτηση 13	f	fx (%)
Αυτιστική Διαταραχή	9	4,5%
Άλλες Βαριές Διαταραχές Ανάπτυξης	9	4,5%
Διαταραχές Διάθεσης	18,5	9,3%
Διανοητική καθυστέρηση	13	6,5%
Διαταραχές επικοινωνίας και Λόγου	31	15,5%
Διαταραχές Μάθησης	43	21,5%
Διαταραχές Προσωπικότητας	26,5	13,3%
Διαταραχές Χρήσης Ουσιών	7	3,5%
Διαταραχές Ελαττωματικής προσοχής – Υπερκινητικότητας	18,5	9,3%
Παιδική Σχιζοφρένεια	18,5	9,3%
Παραβατική συμπεριφορά	6	3,0%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Αναφέρετε τις διαταραχές για τις οποίες προσέρχονται στην υπηρεσία σας πολύ συχνά τα παιδιά και οι έφηβοι οικονομικοί μετανάστες

Σχήμα 13: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 12. Το μεγαλύτερο ποσοστό (21,5%) προσήλθε για Διαταραχές Μάθησης.. Το 15,5% για Διαταραχές Επικοινωνίας και Λόγου, το 13,3% για Διαταραχές Προσωπικότητας, το 9,3% για Διαταραχές Ελαττωματικής προσοχής - Υπερκινητικότητας, για Παιδική Σχιζοφρένεια και για Διαταραχές Διάθεσης, το 6,5% για Διανοητική καθυστέρηση, το 4,5% Αυτιστική Διαταραχή και για Άλλες Βαριές Διαταραχές Ανάπτυξης, το 3,5% για Διαταραχές Χρήσης Ουσιών και τέλος το 3% για Παραβατική Συμπεριφορά.

Ερώτηση 14. Πιστεύετε ότι η Ελλάδα είναι μια πολυπολιτισμική χώρα;

Πίνακας 14: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 14.

Ερώτηση 14	f	fx (%)
ΝΑΙ	88	88,0%
ΟΧΙ	12	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100,0%

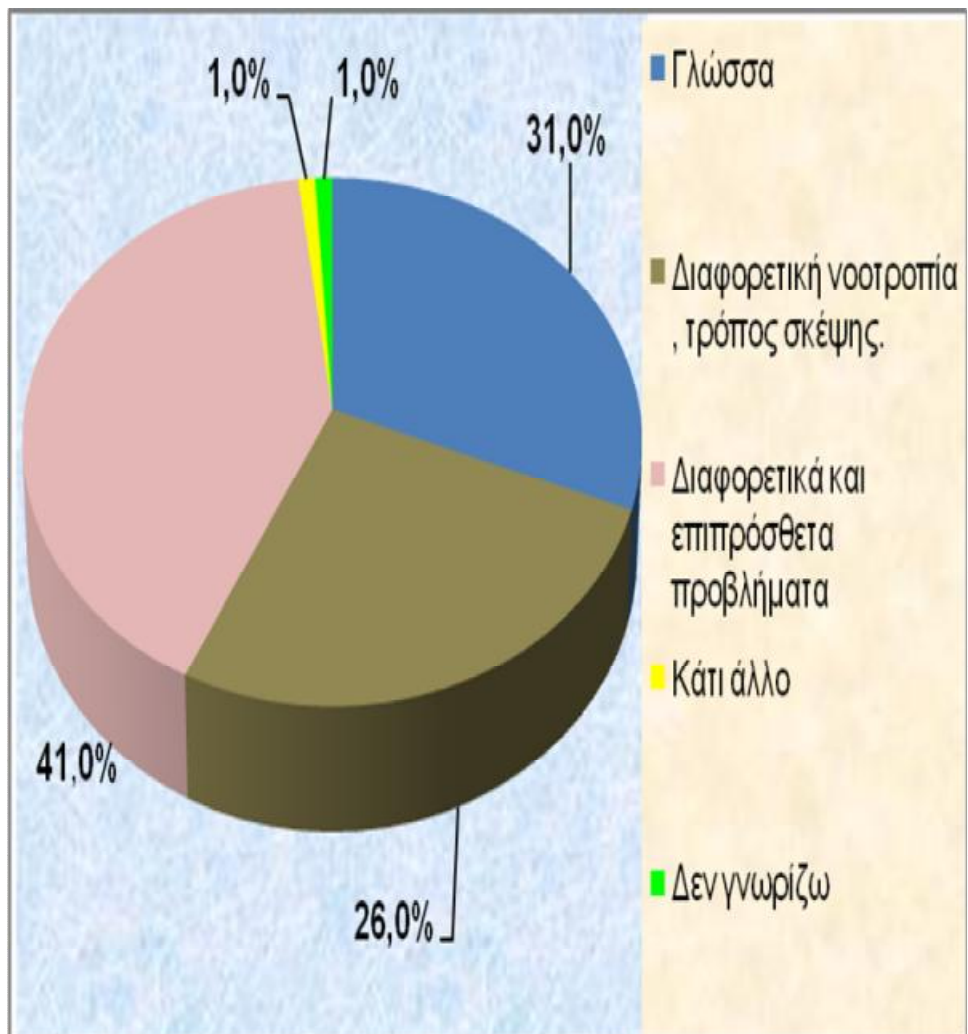

Σχήμα 14: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 14. Το μεγαλύτερο ποσοστό (88%) απάντησε ΝΑΙ, ενώ το 12% απάντησε ΟΧΙ.

Ερώτηση 15: Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το σπουδαιότερο πρόβλημα για κοινωνική ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα υποδοχής?

Πίνακας 15: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 15.

Ερώτηση 15	F	fx (%)
Γλώσσα	31	31,0%
Διαφορετική νοοτροπία , τρόπος σκέψης.	26	26,0%
Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα	41	41,0%
Κάτι άλλο	1	1,0%
Δεν γνωρίζω	1	1,0%
Σύνολο	100	100,0%

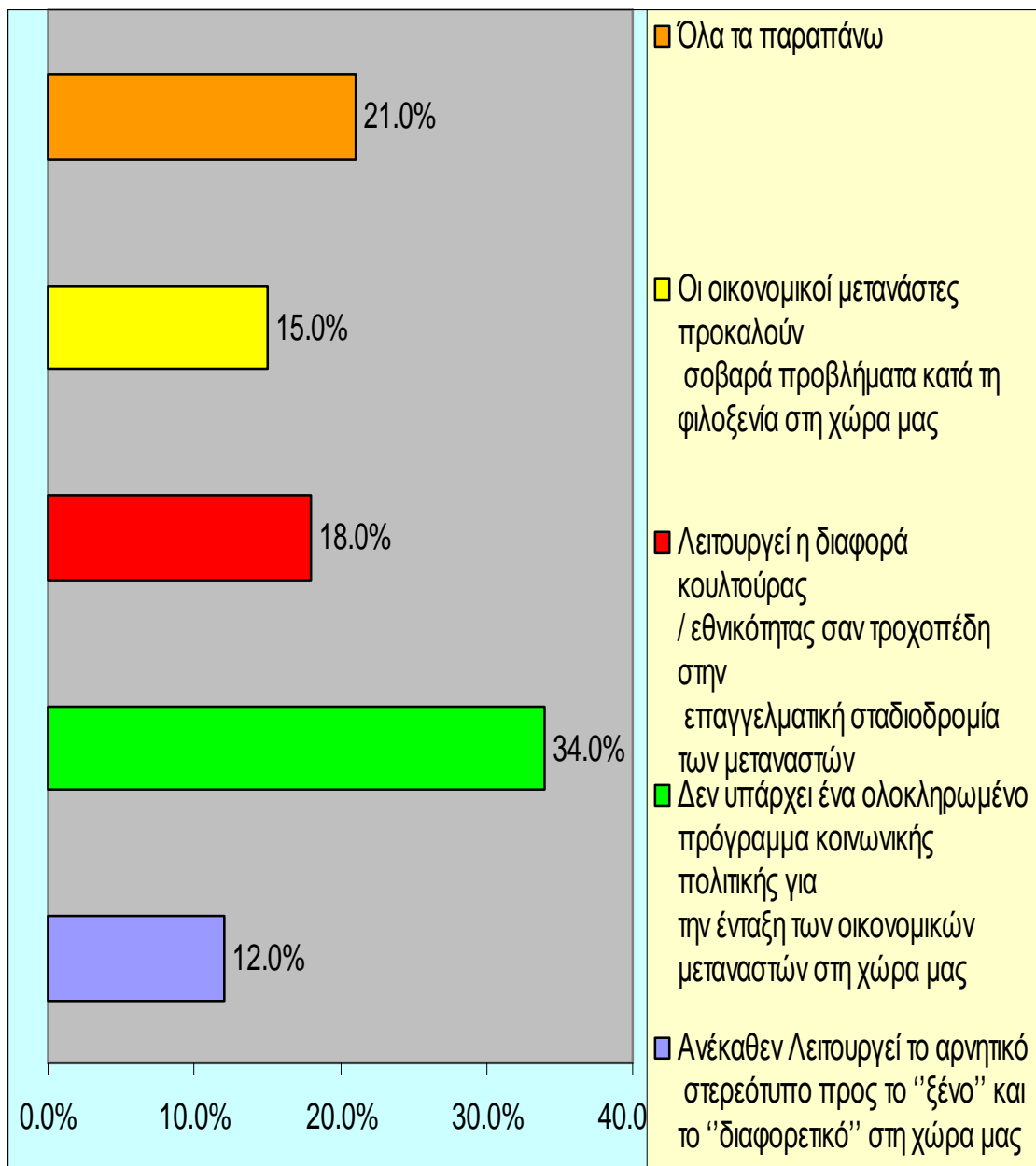

Σχήμα 15: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς το σπουδαιότερο πρόβλημα για κοινωνική ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα υποδοχής. Το μεγαλύτερο ποσοστό (41%) απάντησε Διαφορετικότητα και επιπρόσθετα προβλήματα, το 31% είπε Γλώσσα, το 26% απάντησε λόγω Διαφορετικής νοοτροπίας και τρόπος σκέψης, ενώ το 1% απάντησε Κάτι άλλο και Δεν Γνωρίζω.

Ερώτηση 16: Για ποιους από τους παρακάτω λόγους πιστεύεται ότι οι οικονομικοί μετανάστες θεωρούνται ευπαθείς ομάδα? (σημειώστε έως μία επιλογή)

Πίνακας 16: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 16.

Ερώτηση 16	F	fx (%)
Ανέκαθεν Λειτουργεί το αρνητικό στερεότυπο προς το “ξένο” και το “διαφορετικό” στη χώρα μας	12	12.0%
Δεν υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής για την ένταξη των οικονομικών μεταναστών στη χώρα μας	34	34.0%
Λειτουργεί η διαφορά κουλτούρας / εθνικότητας σαν τροχοπέδη στην επαγγελματική σταδιοδρομία των μεταναστών	18	18.0%
Οι οικονομικοί μετανάστες προκαλούν σοβαρά προβλήματα κατά τη φιλοξενία στη χώρα μας	15	15.0%
Όλα τα παραπάνω	21	21.0%
ΣΥΝΟΛΟ	100	100.0%

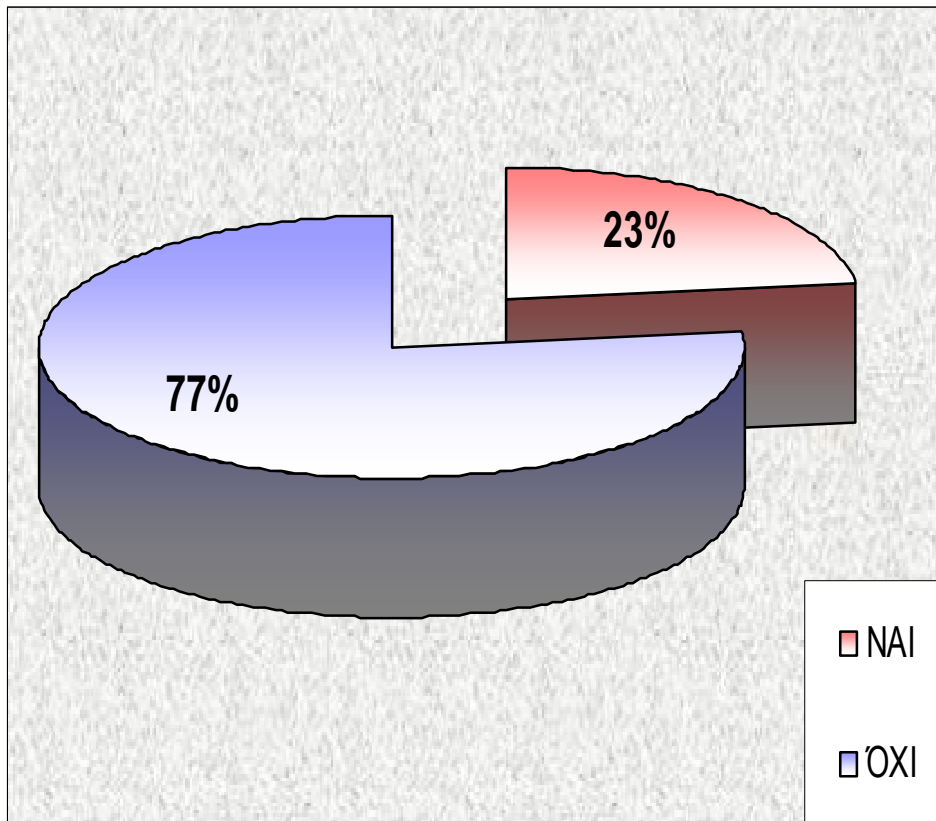
Σχήμα 16: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 16. Το μεγαλύτερο ποσοστό (34%) απάντησε: Δεν υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής για την ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα μας. Το 21% απάντησε Όλα τα παραπάνω, το 18% απάντησε Λειτουργεί η διαφορά κουλτούρας / εθνικότητας σαν τροχοπέδη στην επαγγελματική σταδιοδρομία των μεταναστών, το 15% Οι οικονομικοί μετανάστες προκαλούν σοβαρά προβλήματα κατά τη φιλοξενία στη χώρα μας, τέλος 12% απάντησε Ανέκαθεν λειτουργεί το αρνητικό στερεότυπο προς το «ξένο» και το «διαφορετικό» στη χώρα μας.

Ερώτηση 17: Θεωρείται πως οι οικονομικοί μετανάστες έχουν ευθύνη για τον κοινωνικό στιγματισμό τους από τους Έλληνες;

Πίνακας 17: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 17.

Ερώτηση 17	f	fx (%)
ΝΑΙ	23	23.0%
ΌΧΙ	77	77.0%
Σύνολο	100	100.0%

**Πιστεύετε ότι οι οικονομικοί μετανάστες
ευθύνονται για τον κοινωνικό στιγματισμό
τους από τους Έλληνες;**

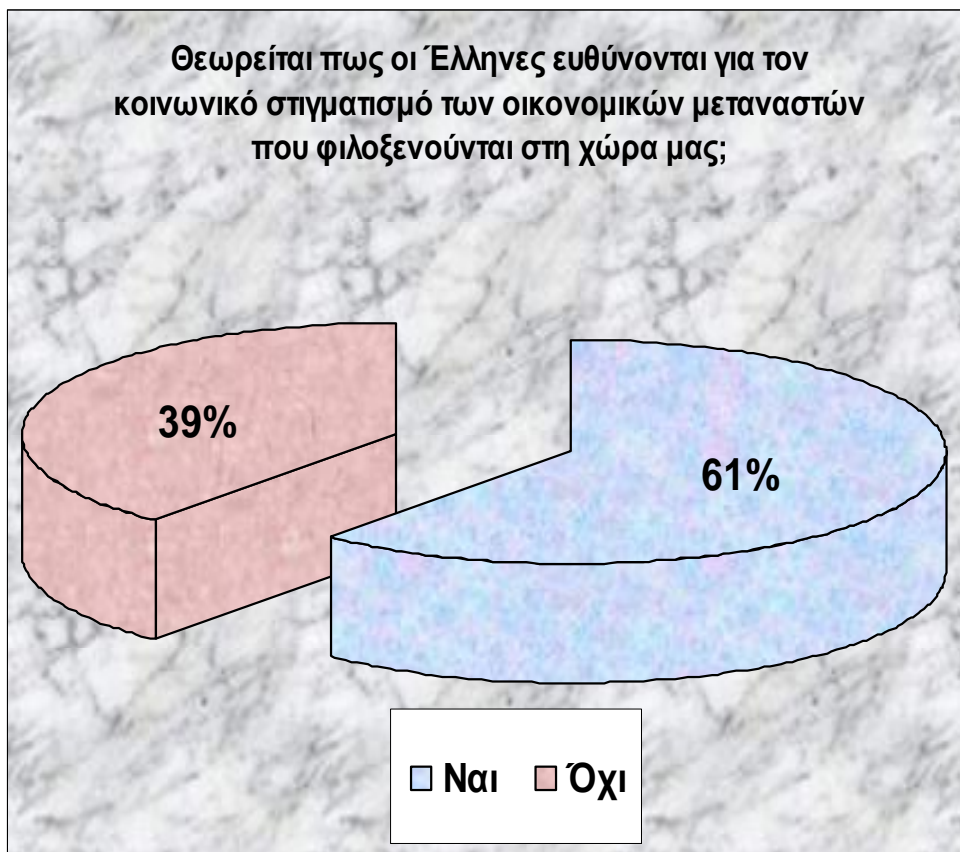

Σχήμα 17: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 17. Το μεγαλύτερο ποσοστό (77%) απάντησε OXI, ενώ το 23% απάντησε NAI.

Ερώτηση 18: Θεωρείται πως οι Έλληνες ευθύνονται για τον κοινωνικό στιγματισμό των οικονομικών μεταναστών που φιλοξενούνται στη χώρα μας;

Πίνακας 18: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 161 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 18

Ερώτηση 18	f	fx (%)
Ναι	61	61.0%
Όχι	39	39.0%
Σύνολο	100	100.0%

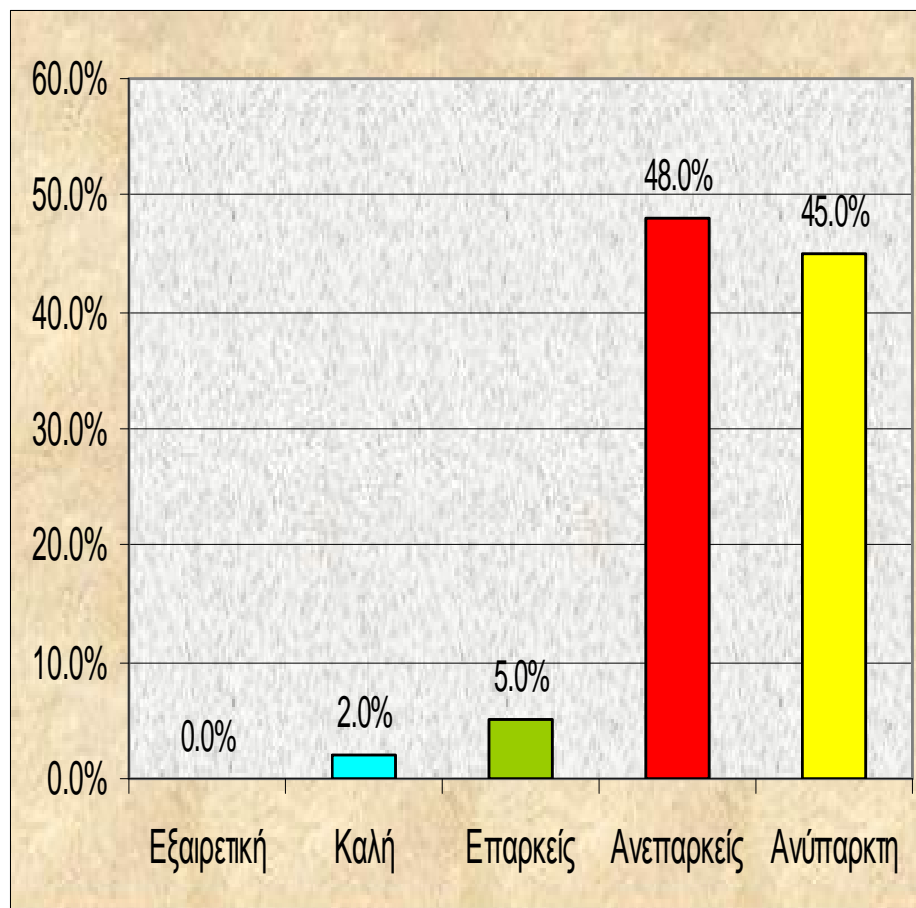
Σχήμα 18: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 18. Το μεγαλύτερο ποσοστό (61%) απάντησε ΝΑΙ, ενώ το 39% απάντησε ΟΧΙ.

Ερώτηση 19: Πως αξιολογείται τις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος για την εξάλειψη τω διακρίσεων και την κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα

Πίνακας 19: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 19.

Ερώτηση 19	F	fx (%)
Εξαιρετική	0	0.0%
Καλή	2	2.0%
Επαρκείς	5	5.0%
Ανεπαρκείς	48	48.0%
Ανύπαρκτη	45	45.0%
Σύνολο	100	100.0%

Πως αξιολογείται τις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος για την εξάλειψη τω διακρίσεων και την κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα;

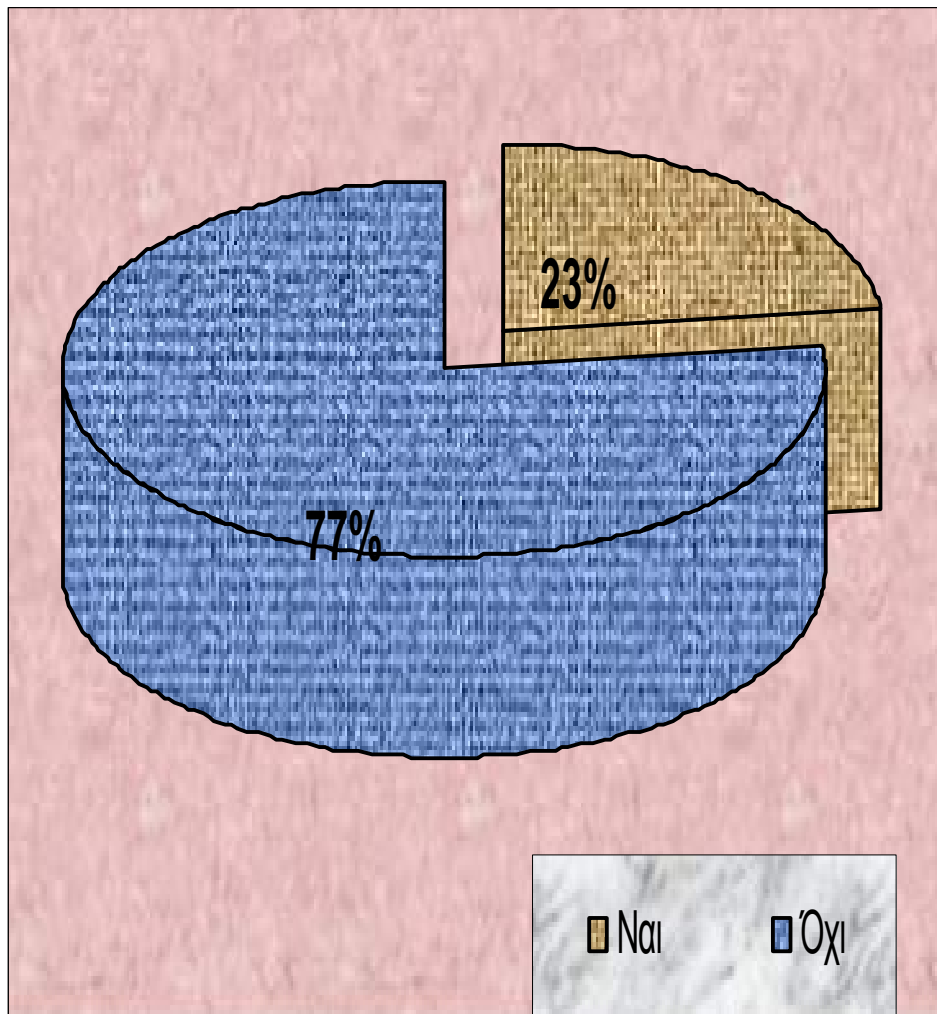
Σχήμα 19: Το ραβδόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 19. Το μεγαλύτερο ποσοστό (48%) απάντησε Ανεπαρκές. Το 45% απάντησε Ανύπαρκτη και το 5% απάντησε Επαρκείς, το 2% απάντησε Καλή και τέλος δεν υπήρξε καμία απάντηση για το Εξαιρετική.

Ερώτηση 20: Οι συνθήκες εργασίας σας δίνουν τη δυνατότητα, έτσι ώστε να ανταποκρίνεστε ικανοποιητικά στις ανάγκες των μεταναστών που πάσχουν από ψυχικής νόσους;

Πίνακας 20: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 20.

Ερώτηση 20	f	fx (%)
Ναι	43	43.0%
Όχι	57	57.0%
Σύνολο	100	100.0%

Οι συνθήκες εργασίας σας δίνουν τη δυνατότητα, έτσι ώστε να ανταποκρίνεστε ικανοποιητικά στις ανάγκες των μεταναστών που πάσχουν από ψυχικής νόσους;

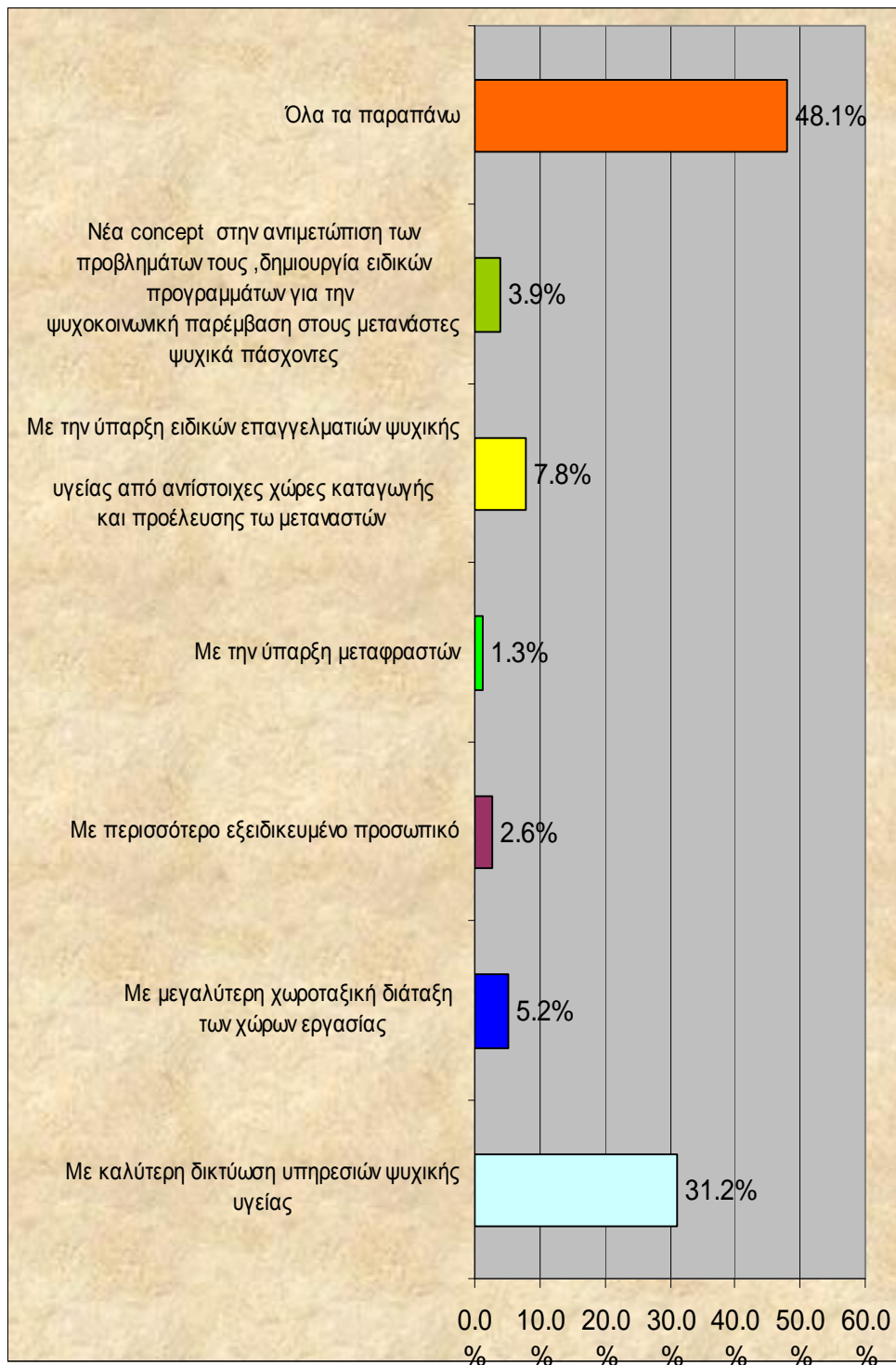
Σχήμα 20: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 20. Το μεγαλύτερο ποσοστό (77%) απάντησε ΟΧΙ, ενώ το 23% απάντησε ΝΑΙ.

Ερώτηση 20α. Αν όχι, με ποιόν/ ποιους τρόπους θα μπορείτε να ανταποκρίνεστε καλύτερα στις ανάγκες των οικονομικών μεταναστών?

Πίνακας 20α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 77 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 20.

Ερώτηση 20 α	f	fx (%)
Με καλύτερη δικτύωση υπηρεσιών ψυχικής υγείας	24	31.2%
Με μεγαλύτερη χωροταξική διάταξη των χώρων εργασίας	4	5.2%
Με περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό	2	2.6%
Με την ύπαρξη μεταφραστών	1	1.3%
Με την ύπαρξη ειδικών επαγγελματιών ψυχικής υγείας από αντίστοιχες χώρες καταγωγής και προέλευσης των μεταναστών	6	7.8%
Νέα concept στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους ,δημιουργία ειδικών προγραμμάτων για την ψυχοκοινωνική παρέμβαση στους μετανάστες ψυχικά πάσχοντες	3	3.9%
Όλα τα παραπάνω	37	48.1%
Σύνολο	77	100.0%

**Αν όχι, με ποιόν/ ποιους τρόπους θα
μπορείτε να ανταποκρίνεστε καλύτερα
στις ανάγκες των οικονομικών μεταναστών**

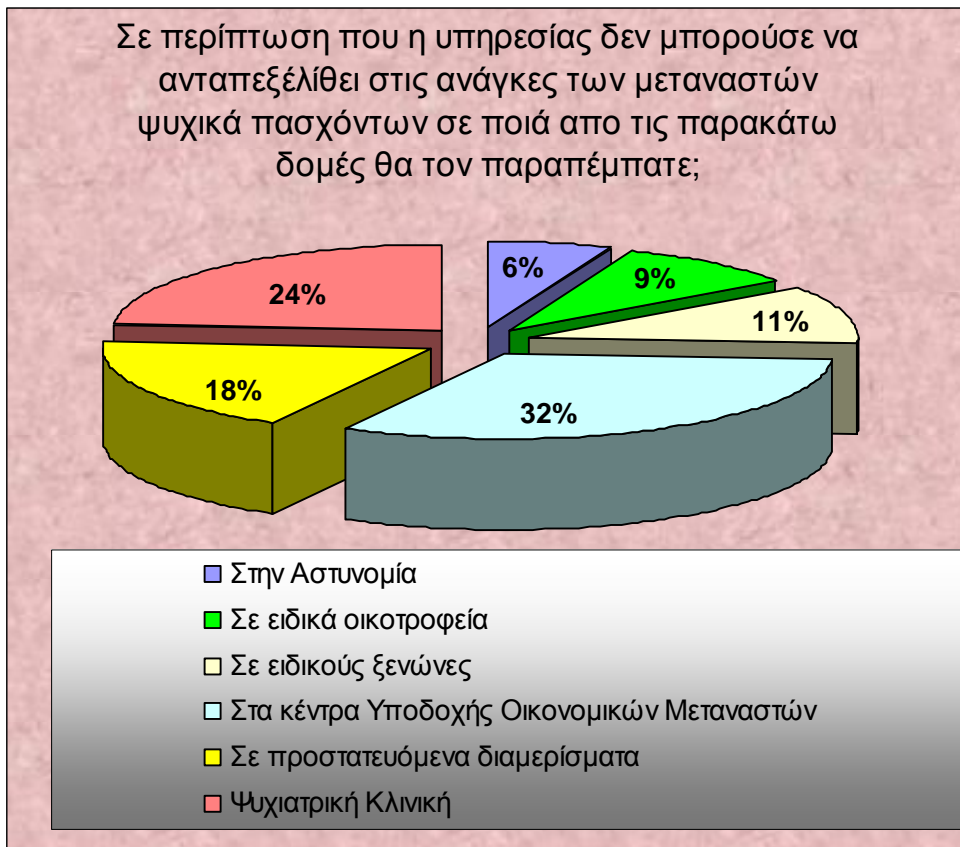

Σχήμα 20α: Ραβδόγραμμα της κατανομής των 77 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 21α. Το μεγαλύτερο ποσοστό (48,1%) απάντησε: Όλα τα παραπάνω. Το 31,2% απάντησε Με καλύτερη δικτύωση υπηρεσιών ψυχικής υγείας, το 7,8 Με την ύπαρξη ειδικών επαγγελματιών ψυχικής υγείας από αντίστοιχες χώρες καταγωγής και προέλευσης των μεταναστών, το 5,2 Με μεγαλύτερη χωροταξική διάταξη των χώρων εργασίας, το 3,9 απάντησε Νέα concept στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους ,δημιουργία ειδικών προγραμμάτων για την ψυχοκοινωνική παρέμβαση στους μετανάστες ψυχικά πάσχοντες, το 2,6 Με περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό και τέλος το 1,3 Με την ύπαρξη μεταφραστών.

Ερώτηση 21: Σε περίπτωση που η υπηρεσία σας δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις ανάγκες των μεταναστών ψυχικά πασχόντων, σε ποια από τις παρακάτω δομές θα τον παραπέμπατε?

Πίνακας 21: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 21.

Ερώτηση 21	f	fx (%)
Στην Αστυνομία	6	6.0%
Σε ειδικά οικοτροφεία	9	9.0%
Σε ειδικούς ξενώνες	11	11.0%
Στα κέντρα Υποδοχής Οικονομικών Μεταναστών	32	32.0%
Σε προστατευόμενα διαμερίσματα	18	18.0%
Ψυχιατρική Κλινική	24	24.0%
Σύνολο	100	100.0%

Σχήμα 21: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 21. Το μεγαλύτερο ποσοστό (32%) απάντησε Στα κέντρα Υποδοχής Οικονομικών Μεταναστών, το 24% Ψυχιατρική Κλινική, το 18% Σε προστατευόμενα διαμερίσματα, το 11% Σε ειδικούς ξενώνες, το 9% σε Ειδικά Οικοτροφεία και τέλος το 6% απάντησε Στην Αστυνομία.

Ερώτηση 22: Ποια από τις παρακάτω απόψεις συμμερίζεστε για την υποστήριξη των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων.

Πίνακας 22: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 22.

Ερώτηση 22	f	fx(%)
Να τους απελάσουν άμεσα από την Ελλάδα	3	3.0%
Να δημιουργούνται προσωρινοί χώροι φιλοξενίας με σκοπό την επιστροφή των μεταναστών στη χώρα καταγωγής	9	9.0%
Να υπάρχουν ειδικά κέντρα με εξειδικευμένο προσωπικό για την υποστήριξη των πασχόντων αυτών	42	42.0%
Να υπάρχει συνεργασία με παρόμοιους φορείς των αντίστοιχων χωρών απ' όπου κατάγονται οι οικονομικοί μετανάστες που να προσφέρουν ειδικό προσωπικό για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών των ατόμων αυτών	24	24.0%
Όλα τα παραπάνω	22	22.0%
Σύνολο	100	100.0%

Σχήμα 22: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 22.

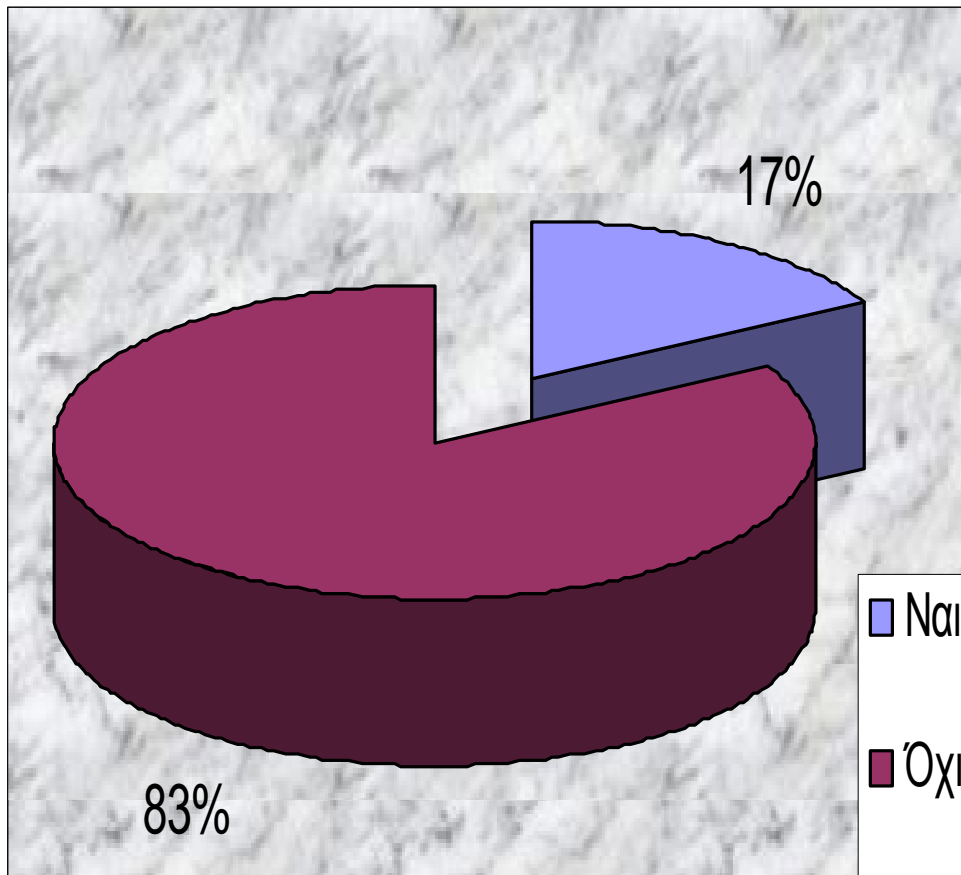
Το μεγαλύτερο ποσοστό (42%) απάντησε) Na υπάρχουν ειδικά κέντρα με εξειδικευμένο προσωπικό για την υποστήριξη των πασχόντων αυτών, το 24% Na υπάρχει συνεργασία με παρόμοιους φορείς των αντίστοιχων χωρών απ' όπου κατάγονται οι οικονομικοί μετανάστες που να προσφέρουν ειδικό προσωπικό για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών των ατόμων αυτών, το 22% Όλα τα παραπάνω, το 9% Na δημιουργούνται προσωρινοί χώροι φιλοξενίας με σκοπό την επιστροφή των μεταναστών στη χώρα καταγωγής και τέλος 3% απάντησε Na τους απελάσουν από την Ελλάδα

Ερώτηση 23: Πιστεύεται ότι ο φορέας σας παρέχει ικανοποιητική ενημέρωση / ευαισθητοποίηση για την προσέλκυση μεταναστών ψυχικά πασχόντων?

Πίνακας 23: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 23.

Ερώτηση 23	f	fx (%)
Ναι	17	17.0%
Όχι	83	83.0%
Σύνολο	100	100.0%

Πιστεύεται ότι ο φορέας σας παρέχει ικανοποιητική ενημέρωση / ευαισθητοποίηση για την προσέλκυση μεταναστών ψυχικά πασχόντων?

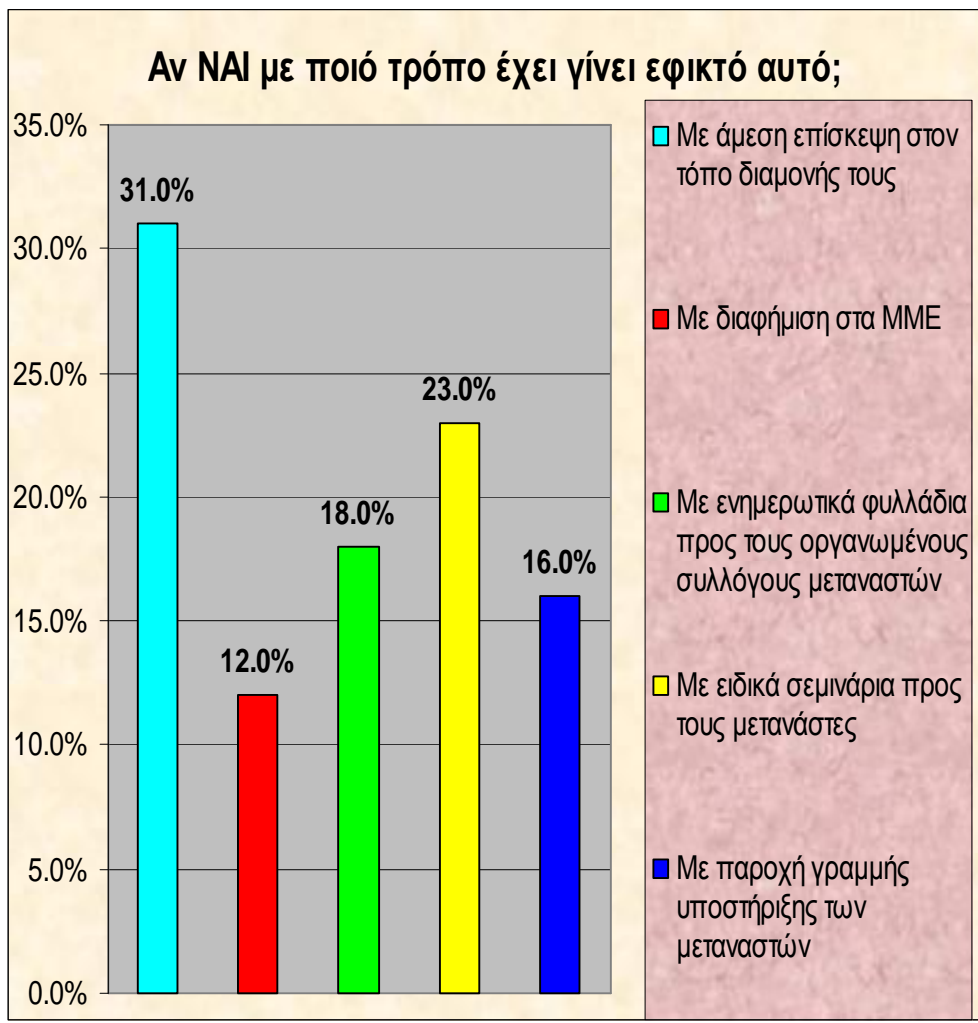

Σχήμα 22: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 23. Το μεγαλύτερο ποσοστό (83%) απάντησε ΟΧΙ, ενώ το 17% απάντησε ΝΑΙ.

Ερώτηση 23α. Αν ΝΑΙ, με ποιο τρόπο έχει γίνει εφικτό αυτό;

Πίνακας 23α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 17 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 23α.

Ερώτηση 23^α	f	fx (%)
Με άμεση επίσκεψη στον τόπο διαμονής τους	31	31.0%
Με διαφήμιση στα ΜΜΕ	12	12.0%
Με ενημερωτικά φυλλάδια προς τους οργανωμένους συλλόγους μεταναστών	18	18.0%
Με ειδικά σεμινάρια προς τους μετανάστες	23	23.0%
Με παροχή γραμμής υποστήριξης των μεταναστών	16	16.0%
Σύνολο	100	100.0%

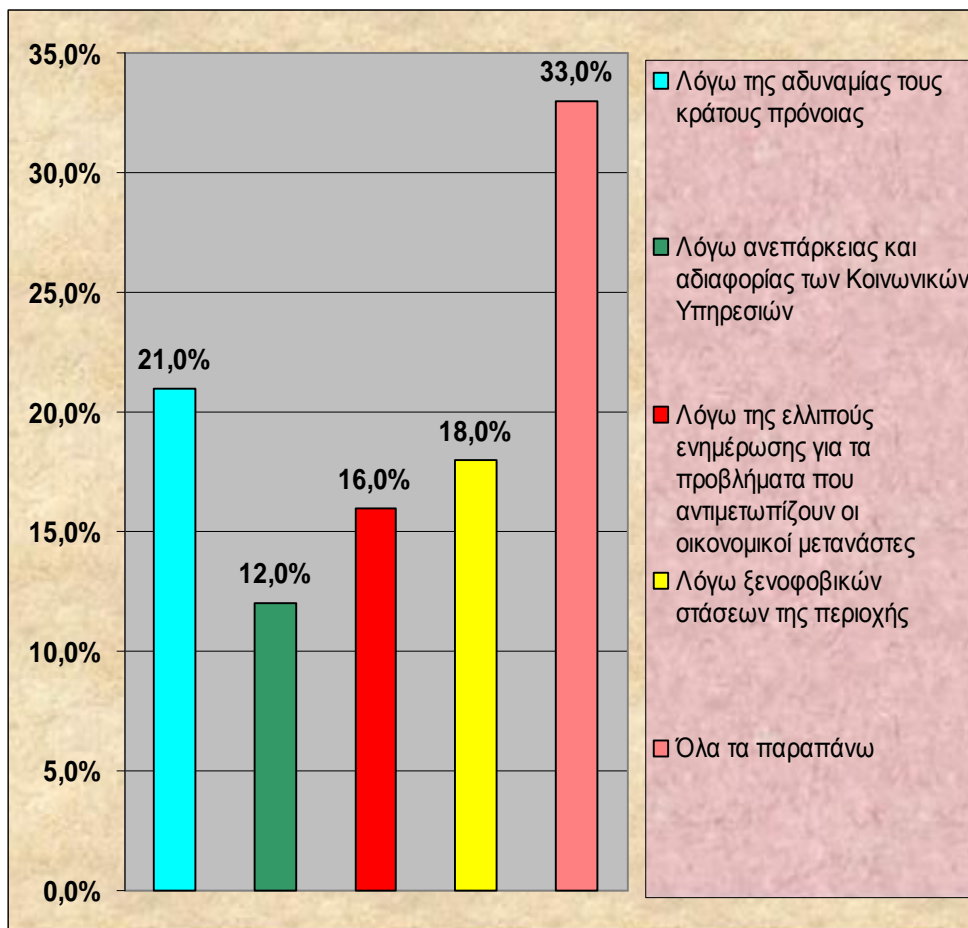

Σχήμα 23α: Ιστόγραμμα της κατανομής των 29 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 23α. Το μεγαλύτερο ποσοστό (30%) απάντησε: Με άμεση επίσκεψη στον τόπο διαμονής τους. Το 23% Με ειδικά σεμινάρια προς τους μετανάστες, το 18% Με ενημερωτικά φυλλάδια προς τους οργανωμένους συλλόγους μεταναστών, το 16% Με παροχή γραμμής υποστήριξης των μεταναστών και τέλος 12% απάντησε Με διαφήμιση στα ΜΜΕ.

Ερώτηση 24: Για ποιόν από τους παρακάτω λόγους θεωρείται ότι αντιμετωπίζουν δυσκολία προσαρμογής οι οικονομικοί μετανάστες?

Πίνακας 24: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 24.

Ερώτηση 24	f	fx (%)
Λόγω της αδυναμίας τους κράτους πρόνοιας	21	21,0%
Λόγω ανεπάρκειας και αδιαφορίας των Κοινωνικών Υπηρεσιών	12	12,0%
Λόγω της ελλιπούς ενημέρωσης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικοί μετανάστες	16	16,0%
Λόγω ξενοφοβικών στάσεων της περιοχής	18	18,0%
Όλα τα παραπάνω	33	33,0%
Σύνολο	100	100,0%

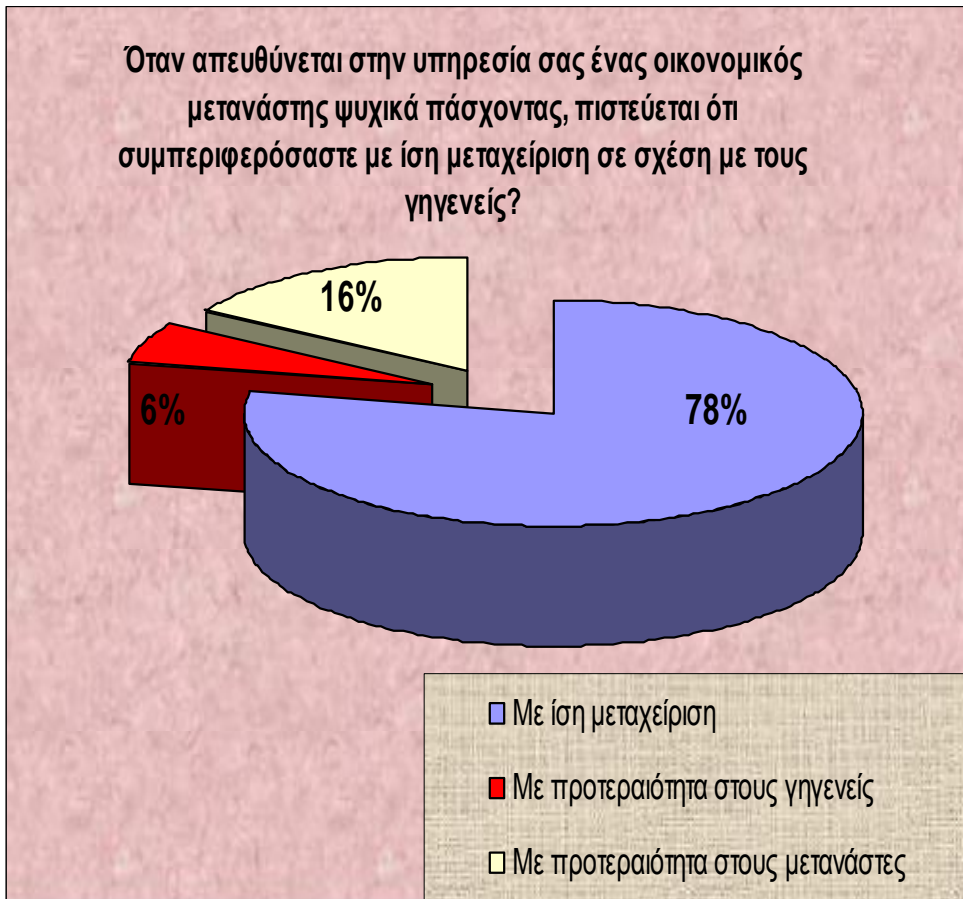

Σχήμα 24: Ιστόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 24. Το μεγαλύτερο ποσοστό (33%) απάντησε: Όλα τα παραπάνω, το 21% Λόγω της αδυναμίας τους κράτους πρόνοιας, το 18% Λόγω ξενοφοβικών στάσεων της περιοχής, το 16% Λόγω της ελλιπούς ενημέρωσης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικοί μετανάστες και τέλος το 12% απάντησε Λόγω ανεπάρκειας και αδιαφορίας των Κοινωνικών Υπηρεσιών

Ερώτηση 25: Όταν απευθύνεται στην υπηρεσία σας ένας οικονομικός μετανάστης ψυχικά πάσχοντας, πιστεύεται ότι συμπεριφερόσαστε με ίση μεταχείριση σε σχέση με τους γηγενείς?

Πίνακας 25: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 25.

Ερώτηση 25	f	fx (%)
Με ίση μεταχείριση	78	78,0%
Με προτεραιότητα στους γηγενείς	6	6,0%
Με προτεραιότητα στους μετανάστες	16	16,0%
Σύνολο	100	100,0%

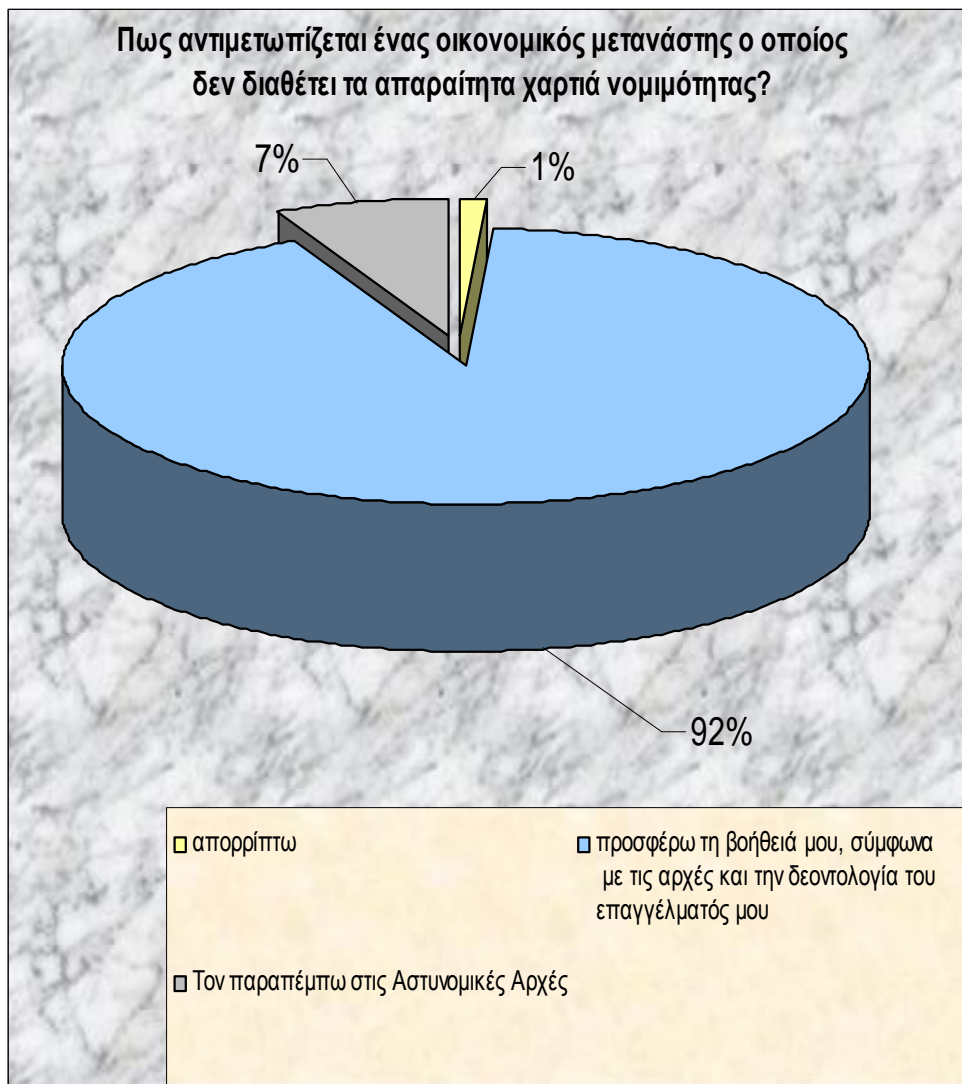

Σχήμα 25: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 25. Το μεγαλύτερο ποσοστό (78%) απάντησε: Με ίση μεταχείριση, το 16% Με προτεραιότητα στους μετανάστες και τέλος το 6% απάντησε Με προτεραιότητα στους γηγενείς.

26) Πως αντιμετωπίζεται έναν οικονομικό μετανάστη ο οποίος δεν διαθέτει τα απαραίτητα χαρτιά νομιμότητας ?

Πίνακας 26: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 26.

Ερώτηση 26	f	fx (%)
Απορρίπτω	1	1,0%
προσφέρω τη βοήθειά μου, σύμφωνα με τις αρχές και την δεοντολογία του επαγγέλματός μου	92	92,0%
Τον παραπέμπω στις Αστυνομικές Αρχές	7	7,0%
Σύνολο	100	100,0%

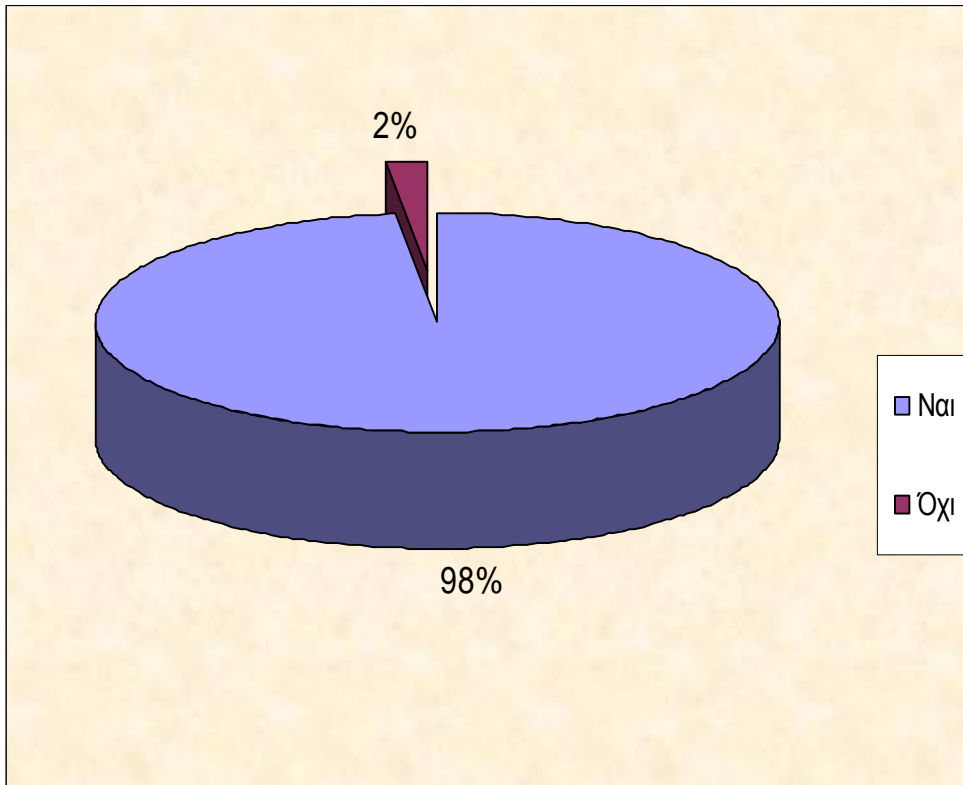
Σχήμα 26: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 26. Το μεγαλύτερο ποσοστό (92%) απάντησε: προσφέρω τη βοήθειά μου, σύμφωνα με τις αρχές και την δεοντολογία του επαγγέλματός μου, το 7% Τον παραπέμπω στις Αστυνομικές Αρχές και τέλος το 1% απάντησε Απορρίπτω.

Ερώτηση 27. Θα είχατε ενεργή συμμετοχή στην περίπτωση που θα πραγματοποιούταν μια καμπάνια για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μεταναστών ψυχικά πασχόντων?

Πίνακας 27: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 27.

Ερώτηση 27	f	fx (%)
Ναι	98	98,0%
Όχι	2	2,0%
Σύνολο	100	100,0%

**Θα είχατε ενεργή συμμετοχή
στην περίπτωση που θα πραγματοποιούνταν μια
καμπάνια για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μεταναστών ψυχικά
πασχόντων?**

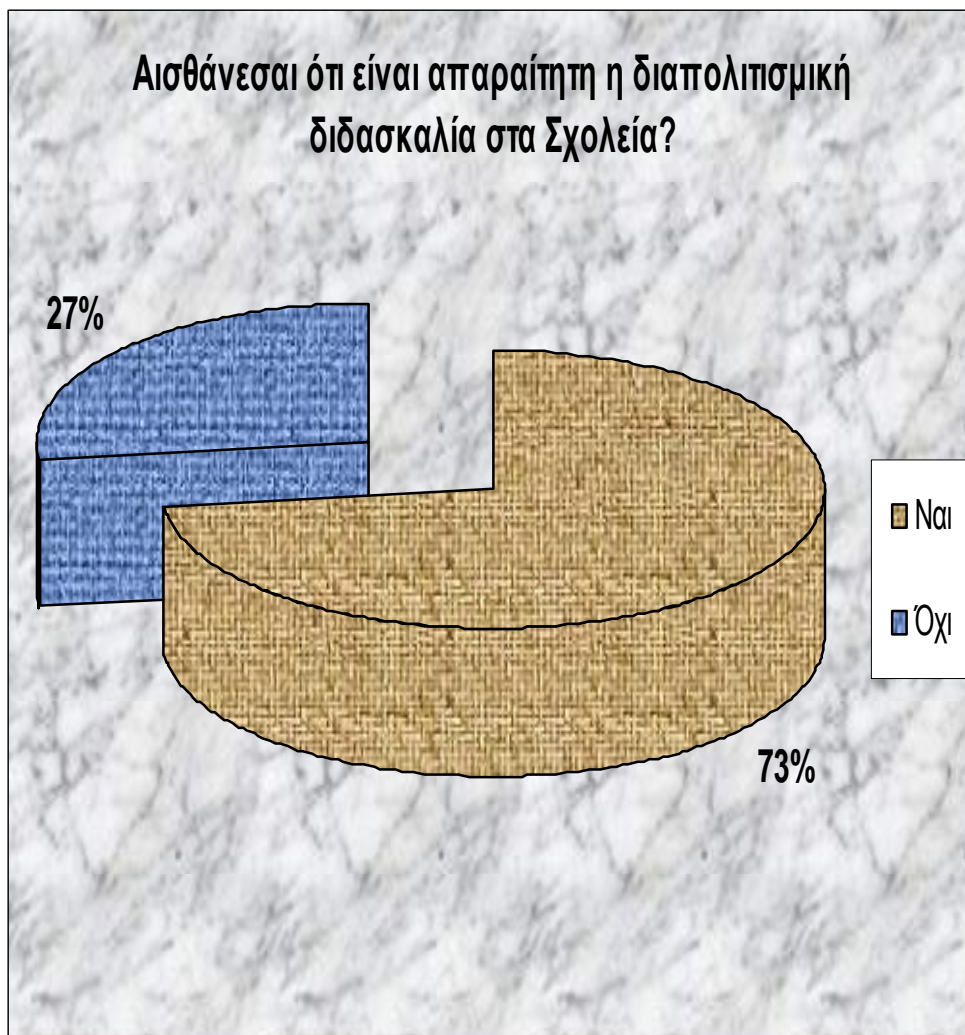

Σχήμα 27: Κυκλικό διάγραμμα των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 27. Το μεγαλύτερο ποσοστό (98%) απάντησε: ΝΑΙ ενώ το 2% απάντησε ΟΧΙ.

Ερώτηση 28. Αισθάνεστε ότι είναι απαραίτητη η διαπολιτισμική διδασκαλία στα Σχολεία?

Πίνακας 28: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 28.

Ερώτηση 28	f	fx(%)
Ναι	73	73,0%
Όχι	27	27,0%
Σύνολο	100	100,0%

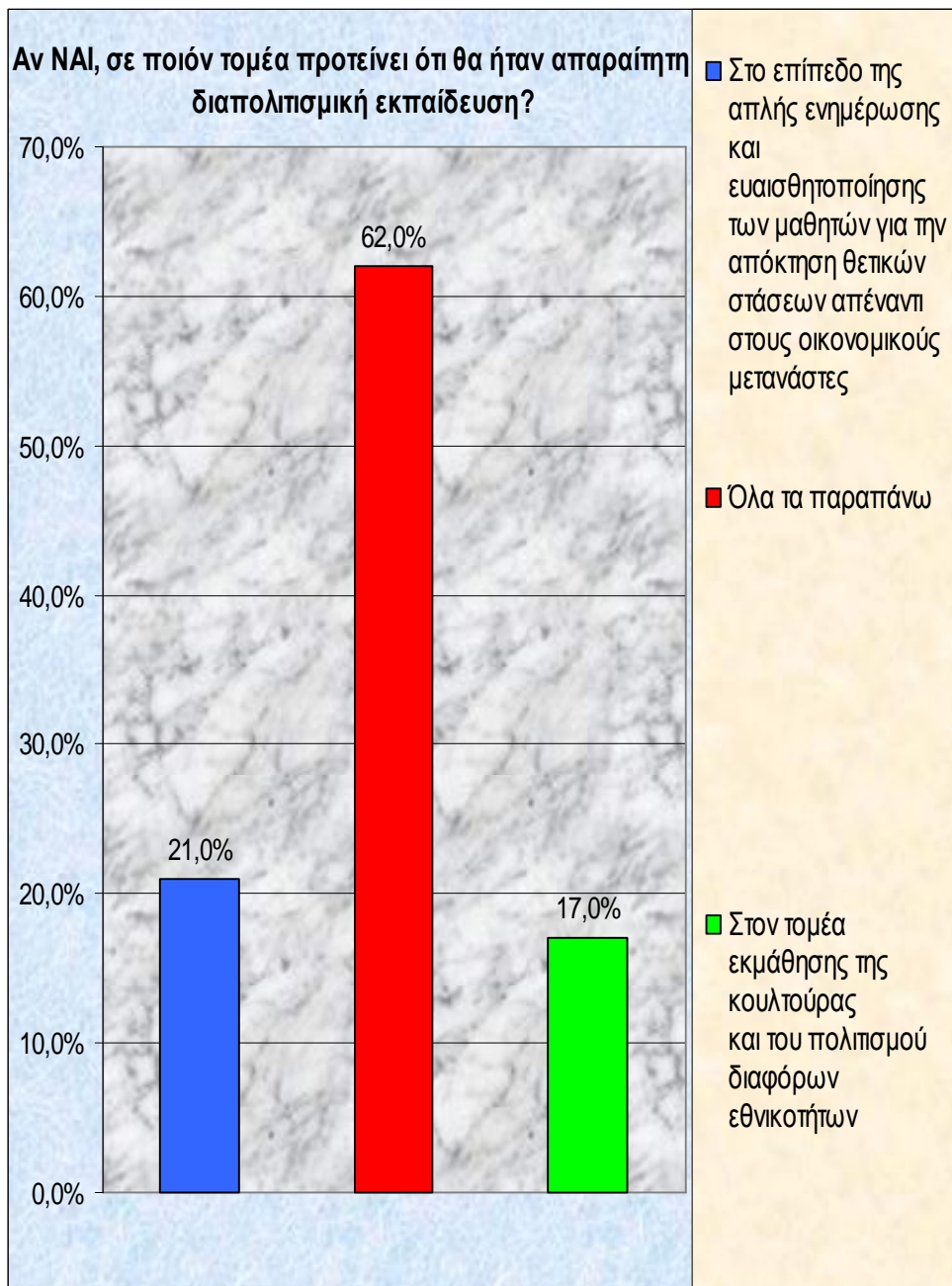

Σχήμα 28: Κυκλικό διάγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 28. Το μεγαλύτερο ποσοστό (73%) απάντησε: ΝΑΙ ενώ το 27 απάντησε ΟΧΙ.

Ερώτηση 28 α) Αν ΝΑΙ, σε ποιόν τομέα προτείνεται ότι θα ήταν απαραίτητη η διαπολιτισμική εκπαίδευση?

Πίνακας 28α: Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 28α.

Ερώτηση 28α	f	fx(%)
Στο επίπεδο της απλής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για την απόκτηση θετικών στάσεων απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες	21	21,0%
Στον τομέα εκμάθησης της κουλτούρας και του πολιτισμού διαφόρων εθνικοτήτων	17	17,0%
Όλα τα παραπάνω	62	62,0%
Σύνολο	100	100,0%

*

Σχήμα 28α: Ιστόγραμμα της κατανομής των 100 ατόμων του δείγματος ως προς την ερώτηση 28α. Το μεγαλύτερο ποσοστό (62%) απάντησε Όλα τα παραπάνω, το 21% Στο επίπεδο της απλής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για την απόκτηση θετικών στάσεων απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες και τέλος το 17% Στον τομέα εκμάθησης της κουλτούρας και του πολιτισμού διαφόρων εθνικοτήτων.

2.4: Συζήτηση

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής διαπιστώθηκε ότι οι μετανάστες που συνήθως απευθύνονται στις υπηρεσίες είναι στη συντριπτική πλειοψηφία κουρδικής καταγωγής και ηλικίας από 19 – 30 ετών, ενώ οι συχνότερες διαταραχές που αντιμετωπίζουν είναι οι Διαταραχές της Διάθεσης, Παραβατική Συμπεριφορά και Παραβατική Συμπεριφορά. Τα παιδιά της ίδιας εθνικότητας προσέρχονται στις υπηρεσίες κυρίως γιατί πάσχουν από Διαταραχές Μάθησης, Διαταραχές Επικοινωνίας και λόγου.

Όπως αναφέρει ο Μαδιανός (2000) το πρώτο χρονικό διάστημα μετά την άφιξη του μετανάστη έχει θεωρηθεί κρίσιμο για την ανάπτυξη ψυχοπαθολογικών καταστάσεων, τότε που πολιτιστικές επιδράσεις είναι κατακλυσμικές. Ο David 1942, αποκάλεσε την άφιξη του μετανάστη σαν «κρίση της προσωπικότητας», το στρες επόμενο είναι να προκαλεί εξασθένηση του Εγώ του μετανάστη. Τα κυριότερα συμπτώματα αυτή την περίοδο είναι η καχυποψία και παρανοειδής τάσεις, άγχος και κατάθλιψη, σωματικά ενοχλήματα όπως αίσθημα αδυναμίας, αϋπνία, ανορεξία, ναυτία, τρόμος, τάσεις μετατροπής των συμπτωμάτων από ένα σύστημα στο άλλο.

Αναφορικά με τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας πιστεύουν ότι είναι απαραίτητη στο επίπεδο της απλής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για την απόκτηση θετικών στάσεων απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες και στον τομέα εκμάθησης της κουλτούρας και του πολιτισμού διαφόρων εθνικοτήτων. Σύμφωνα με τον Μεγαλοοικονόμου και συν. (2007) αν ο κοινωνικός λειτουργός ενδιαφερθεί να γνωρίσει τη κουλτούρα του άλλου και την προσωρινή του εμπειρία, είναι δυνατόν να κατανοήσει πολλά από αυτά ακόμα που διαφορετικά θα φαινόταν σαν ανεξήγητος παραλογισμός. Η φαινομενική ακατανόητη συμπεριφορά, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει στη διάγνωση της ψυχικής ασθένειας μπορεί να γίνει κατανοητή με μια ενδελεχή εξέταση των πολιτισμικών πεποιθήσεων και πρακτικών και προσωπικών εμπειριών.

Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας πιστεύουν ότι η εξασφάλιση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής σε μετανάστες ψυχικά πάσχοντες και η κάλυψη των βασικών αναγκών τους θα επιτευχθεί με ειδικά κέντρα με εξειδικευμένο προσωπικό για την υποστήριξη των πασχόντων αυτών. Φαίνεται να υπάρχει μια πιθανή προκατάληψη των επαγγελματιών ψυχικής υγείας για τους οικονομικούς μετανάστες η οποία πιθανόν να εμφανίζει μια περιθωριοποίηση. Σύμφωνα με τον Ανθόπουλο (2000), για τη διαδικασία παραγωγή φοβικού ρατσισμού καθοριστικό ρόλο παίζουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με την μαζική χρήση αρνητικών εθνικών στερεοτύπων εναντίον των μεταναστών. Διαμορφώνεται ένα κλίμα ηθικού πανικού μέσα στο οποίο καλλιεργούνται ή ενισχύονται ρατσιστικές τάσεις, συμπεριφορές ή πρακτικές. (Ανθόπουλο 2000)

Αναφορικά με τα συναισθήματα των επαγγελματιών ψυχικής υγείας όταν καλούνται να βοηθήσουν έναν οικονομικό μετανάστη ψυχικά πάσχοντα στη υπηρεσία τους, διαπιστώθηκε ότι νιώθουν άβολα γιατί η συνεργασία τους καθίσταται δυσλειτουργική/προβληματική. Με βάση τον Μεγαλοοικονόμου και συν (2007), ένα από τα συνηθέστερα προβλήματα που προκύπτουν κατά την διάρκεια της επαφής των μεταναστών με κάποια υπηρεσία ψυχικής υγείας είναι εξαιρετικά δυσχερής ή και πλήρης αδυναμία επικοινωνίας λόγω ότι ούτε ο χρήστης ούτε ο λειτουργός της υπηρεσίας, γνωρίζουν ο ένας τη γλώσσα του άλλου και μεταφραστές δεν είναι συνήθως διαθέσιμοι (Μεγαλοοικονόμου και συν 2007).

Αναφορικά με τη συμπεριφορά των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες, διαπιστώθηκε ότι θα είχαν ίση μεταχείριση με τους γηγενείς και θα προσφέρουν την βοήθεια τους σύμφωνα με τις αρχές του επαγγέλματος τους. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ζαϊμάκης 2002, η δέσμευση των επαγγελματιών στις αξίες της φυλετικής, εθνοτικής και πολιτισμικής ποικιλίας αποτελεί στοιχείο του ηθικού και επαγγελματικού συστήματος τους. Στο πλαίσιο μιας κοινωνίας που κατοικείται και χαρακτηρίζεται από την συνύπαρξη ομάδων πληθυσμού με διακριτές συλλογικές ταυτότητες, το ζητούμενο είναι η διαμόρφωση μια πολυπολιτισμικής κατάστασης μιας δομής που ενισχύει την αλληλοαναγνώριση, την αλληλοαποδοχή και την κοινωνική ενσωμάτωση ποικίλων πολιτισμικών πραγματικοτήτων (Ζαϊμάκης 2002).

Αναφορικά με την επάρκεια των υπηρεσιών ψυχικής υγείας που προσφέρονται στην Ελλάδα με βάσεις τις προτάσεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας, διαπιστώθηκε ότι η ανεπάρκεια των υπηρεσιών ψυχικής υγείας οφείλεται στην έλλειψη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος κοινωνικής πολιτικής για την ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα μας. Σύμφωνα με την Κασιμάτη 2003, έχει γίνει ευρέως αποδεκτό ότι η υπάρχουσα μεταναστευτική πολιτική έχει αποτύχει καθώς στερείται κοινωνικής νομιμοποίησης. Οι διατάξεις μένουν ανενεργές όταν ο κοινωνικός χώρος δεν τις νομιμοποιεί. Παράλληλα, ο Γεωργούλης 2003, αναφέρει ότι η αποτυχία της υπάρχουσας μεταναστευτικής πολιτικής δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι στην ουσία αναπαράγεται το ίδιο πρότυπο, υπακούοντας σε συμφέροντα των κυρίαρχων πολιτικό- οικονομικών ομάδων (Γεωργούλης 2003).

2.5 : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ø Χάραξη μεταναστευτικής πολιτικής για οικονομικούς μετανάστες στα πρότυπα αναπτυγμένων χωρών (π.χ Σκανδιναβικές χώρες) ,όπου δίνεται πολιτικό άσυλο σε ανθρώπους όπου οι μετανάστευση είναι αναγκαία για την επιβίωσή τους.

Ø Προσφορά όμοιων δικαιωμάτων στην εργασία και απέναντι στο νόμο σε ντόπιους και νόμιμους μετανάστες.

Ø Εφαρμογή νέων προγραμμάτων που θα προβλέπουν την αντιμετώπιση ασθενών ψυχικά πασχόντων ντόπιων και μεταναστών.

Ø Διαμόρφωση κέντρων για ψυχικά πάσχοντες τύπου προστατευόμενων διαμερισμάτων , όπου θα προσέρχονται ασθενείς όλων των εθνικών ομάδων που συγκατοικούν σε αυτή τη χώρα, με σκοπό την βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ø Οι αρμόδιες υπηρεσίες ψυχικής υγείας με παρεμβάσεις τους (ενημερωτικά φυλλάδια και σεμινάρια) , σε χώρους συγκέντρωσης μεταναστών (εθνικές , θρησκευτικές εκδηλώσεις), να ενημερώνουν για τις παροχές προγραμμάτων ψυχικής υγείας που αφορούν οικονομικούς μετανάστες με απώτερο σκοπό την προσέλκυσή τους.

Ø Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση από πλευράς της κοινωνίας αλλά και από τους ειδικούς , ειδικά προς τους γηγενής της για το φαινόμενο της μετανάστευσης και της ψυχικής υγείας- ασθένειας , με σκοπό την αποδοχή των μεταναστών ψυχικά πασχόντων.

Ø Καθιέρωση μαθήματος για την Διαπολιτισμικότητας στις πρώτες κυρίως βαθμίδες εκπαίδευσης με σκοπό την δημιουργία κουλτούρας όπου θα υπάρχει αποδοχή και κατανόηση της διαφορετικότητας των πληθυσμιακών ομάδων που εντάσσονται μέσα στην κοινωνία.

Ø Η διαρκής αναβάθμιση γνώσεων και παρακολούθηση των νέων δεδομένων που παρατηρούνται μέσα στην κοινωνία.

Ø Συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια που διοργανώνονται από διάφορους φορείς (κοινωνικές υπηρεσίες, φορείς του τομέα δικαιοσύνης, ασφάλειας και υγείας) με σκοπό την διεύρυνση και την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών.

Ø Εξειδίκευση των επαγγελματιών ψυχικής υγείας με βάση την διαφορετική γλωσσική και θρησκευτική προέλευση , με σκοπό την καλύτερη επικοινωνία και κατανόηση των αναγκών των μεταναστών.

Ø Δημιουργία κέντρων υποδοχής των μεταναστών όπου θα στελεχώνεται από εξειδικευμένους επαγγελματίες ,που θα αποτελούν την επίσημη κρατική γέφυρα με τα ιδρύματα κοινωνικής ασφάλισης και γενικότερα με τις κρατικές υπηρεσίες.

Ø Οργάνωση συνεργειών με φορείς κοινωνικών υπηρεσιών του κράτους και της αστυνομίας με σκοπό την καταγραφή και αντιμετώπιση ακραίων κοινωνικών προβλημάτων των μεταναστών.

2.6 : Συμπέρασμα

Σχετικά με το επίπεδο γνώσεων και εμπειριών των επαγγελματιών ψυχικής υγείας σε ότι αφορά την παροχή υπηρεσιών σε οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες παρατηρήθηκε ότι είναι πάρα πού χαμηλό για τις εξής αιτίες:

- Û Δεν είναι εξειδικευμένη σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών στο αντικείμενο της Πολυπολιτισμικότητα.
- Û Υπάρχει σχετική εργασιακή εμπειρία του επιστημονικού προσωπικού σε Ψυχιατρικές κλινικές , σε Κέντρο Ψυχικής Υγείας και Υγιεινής κ.α. Με μεγαλύτερη βάση έρευνας συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών και στη συνέχεια των Ψυχολόγων και των Ψυχιάτρων κ.α.
- Û Υπάρχει θετική στάση των επαγγελματιών υγείας απέναντι στην άποψη της Διαπολιτισμικής διδασκαλίας στα σχολεία, για την απόκτηση γνώσης και κουλτούρας απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες.
- Û Η παροχή υπηρεσιών των επαγγελματιών ψυχικής υγείας είναι όμοια τόσο στους γηγενείς όσο και στους οικονομικούς μετανάστες.
- Û Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας δεν είναι ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που τους παρέχει ο φορέας που ανήκουν όσων αφορά την προσέλκυση μεταναστών ψυχικά πασχόντων.
- Û Όσον αφορά για την καλύτερη υποστήριξη των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας πιστεύουν ότι είναι αναγκαίο να υπάρχουν ειδικά κέντρα με εξειδικευμένο προσωπικό για την υποστήριξη των πασχόντων αυτών.
- Û Σε περίπτωση αδυναμίας παροχής κατάλληλων υπηρεσιών από την σχετική υπηρεσία οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας προτείνουν ως εναλλακτική λύση την προώθηση των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων σε Κέντρα Υποδοχής Μεταναστών και σε Προστατευόμενα Διαμερίσματα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω συμπεράσματα καταλήγουμε στην άποψη ότι οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας δεν παρουσιάζουν συμπτώματα προκατάληψης απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες ψυχικά πάσχοντες.

Αναφορικά με τους λόγους προσέλευσης των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων , οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας διαπιστώνουν τα εξής :

- Û Υπάρχει μεγάλη προσέλευση των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων στις υπηρεσίες για την επίλυση των προβλημάτων τους.
- Û Η προσέλευση των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων στις αρμόδιες υπηρεσίες γίνεται με σκοπό την έκδοση άδειας διαμονής και την αναζήτηση εργασίας κ.α.
- Û Η ηλικιακή ομάδα που απευθύνεται περισσότερο στις υπηρεσίες για την παροχή βοήθειας κυμαίνεται μεταξύ 12-40 ετών.
- Û Οι συχνότερες διαταραχές για τις οποίες προσέρχονται οι οικονομικοί μετανάστες είναι οι διαταραχές διάθεσης, η Παραβατική συμπεριφορά, η αυτιστική διαταραχή κ.α.

Αναφορικά με τις δυσκολίες ένταξη των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας διαπιστώνουν τα εξής :

- Û Τα σπουδαιότερα πρόβλημα για κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην χώρα υποδοχής είναι διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα, η γλώσσα, διαφορετική νοοτροπία, τρόπος σκέψης.
- Û Δεν υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής για ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα μας.
- Û Ανεπάρκεια παροχής υπηρεσιών προς τους οικονομικούς μετανάστες λόγω της ανυπαρξίας φορέων για την εξάλειψη των διακρίσεων και την κοινωνική ενσωμάτωση.
- Û Μηδαμινή ανάπτυξη και οργάνωση του κράτους πρόνοιας.
- Û Μη επαρκές πλαίσιο εργασιακών σχέσεων .

Επίλογος

Σκοπός των φοιτητών στην παρούσα πτυχιακή εργασία, ήταν να εξετάσουν το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητα και της ψυχικής ασθένειας διερευνώντας αντίστοιχα τις στάσεις των επαγγελματιών υγείας απέναντι σε οικονομικούς μετανάστες και κοινωνικά πάσχοντες. Για το συγκεκριμένο σκοπό, παρατίθεται αντίστοιχο θεωρητικό αλλά και πρακτικό μέρος στην εργασία, και μέσω του οποίου οι φοιτητές προσπαθούν να διακρίνουν τι ακριβώς συμβαίνει στη θεωρία και ως προς το θέμα το οποίο εξετάζουν αλλά και αν τελικώς τα αποτελέσματα και δεδομένα της δικής τους έρευνας είναι τα ίδια με εκείνα προηγούμενων ερευνών.

Το ρόλο της εξασφάλισης της ψυχικής υγείας στους μετανάστες σε μια χώρα αλλά και της αντιμετώπισης κάποιας ψυχικής ασθένειας, αναλαμβάνει συνήθως ο Κοινωνικός Λειτουργός μέσω της Κοινωνικής Εργασίας που επιτελεί. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί πως η Κοινωνική Εργασία έχει ως στόχο την επίλυση προβλημάτων μέσα από μια πολύπλευρη παρέμβαση η οποία λαμβάνει υπόψη, τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των εξυπηρετούμενων και του συστήματος που τους περιβάλλει

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης πως πολλοί είναι εκείνοι αντίστοιχα, οι οποίοι έχουν αναφέρει πως μια δημοκρατική κοινωνία είναι εκείνη η οποία οφείλει να αντιμετωπίζει όλα της τα μέλη ως ίσα μεταξύ τους⁹⁸. Όμως μέχρι ποίου σημείου θα μπορούσε κανείς αναγνωρίσει την πολιτισμική τους ιδιαιτερότητα και έως ποιο σημείο μπορεί να αποδεχθεί την «διαφορετικότητα τους» με σκοπό να επιτρέψει την ελεύθερη αλλά και πλήρη ανάπτυξη της ταυτότητας των μεταναστών και διαφορετικών εθνοτήτων σε μια κοινωνία; Μήπως θα πρέπει επιπλέον να επαγρυπνεί ώστε να εξασφαλίζεται και να διατηρείται αυτή η ιδιαιτερότητα; Είναι απαραίτητη αυτή η πολιτική αναγνώριση για την αξιοπρέπεια των ατόμων;

Η Μετανάστευση θεωρείται ένα φαινόμενο πανάρχαιο που παρατηρείται τόσο από τους ανθρώπους όσο και από τα ζώα. Μετανάστευση είναι η για διάφορους λόγους, εγκατάλειψη του πατρικού εδάφους. Η εγκατάλειψη αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί για ποικίλους λόγους. Οι συνθήκες των τόπων διαμονής και αποδημίας είναι και οι λόγοι που γεννούν τη μετανάστευση και ανάλογα την δεδομένη χρονική περίοδο. Η μετανάστευση μπορεί λοιπόν να είναι μόνιμη ή προσωρινή, ηπειρωτική -όταν λαμβάνει χώρα προς τις χώρες της ίδιας ηπείρου ή υπερπόντια, όταν γίνεται από τη μία ήπειρο στην άλλη.

⁹⁸ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά

Τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού για τους μετανάστες σε μια χώρα και τα οποία μπορούν να τους οδηγήσουν σε μια ψυχική ασθένεια είναι πολλαπλά: η μόνιμη ανεργία και, ιδίως, η μακροχρόνια ανεργία, ο αντίκτυπος της βιομηχανικής αλλαγής σε μη ειδικευμένους εργαζόμενους, η εξέλιξη των οικογενειακών δομών και η παρακμή των παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης, η αύξηση του ατομικισμού και η παρακμή των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών, τέλος, οι νέες μορφές μετανάστευσης, ιδιαίτερα η παράνομη μετανάστευση και οι μετακινήσεις του πληθυσμού.

Επίσης, αναφορικά με το τομέα της πρόληψης των μεταναστών σε ένα τόπο που διαμένουν και προκειμένου εκείνοι να αντιμετωπίσουν ή να προλάβουν καταστάσεις οι οποίες μπορούν να τους δημιουργήσουν κάποια ψυχική ασθένεια, θα πρέπει να επιτυγχάνεται μια σωστή διαδικασία ένταξης μεταναστών στη κοινωνία. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί πως η ένταξη δε των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής και στο σύστημα υγείας της χώρας που κατοικούν, αφορά ένα σύνολο διαδικασιών οι οποίες διαφοροποιούνται όταν πρόκειται για τη δεύτερη γενιά μεταναστών.

Τέλος, αναφορικά με την θεραπεία που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι σχετικές αρχές του τόπου και εκείνες ουσιαστικά που είναι υπεύθυνες για την ψυχική υγεία και ευημερία των μεταναστών σε ένα τόπο και σε συνεργασία με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, εκείνη έγκειται στις διάφορες μορφές ψυχαναλυτικής προσέγγισης και τρόπους αντιμετώπισης της ψυχικής ασθένειας των μεταναστών και όπως αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν παραπάνω.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ✓ Αναγνωστοπούλου Λ., Αναγνωστοπούλου Ν., Ασημάκης Π., Βασιλείου Β.& Γ., Γεμενετζής Κ., Γεωργαντά Ε., Βλαχούτσικου Τ., Boadella D., Βύρας Π., Κ., Ιωσηφίδης Ι.& Π. Ζγαντζούρη Κ., Καλπάλογλου Θ., Κατάκη Χ., Κουλάκογλου Κ., Κρασανάκης Σ., Κωστογιάννη Χ., Λαμπρόπουλος Γ., Μαργαρίτη-Τζωρτζάκη Α., Νέστορος Ι., Παντελή Σ., Πελώνη-Πινηρού Π., Πινηρός Β., Πράττου Τ., Σινανίδου Μ., Σκολίδης Β., Σταλίκας Α., Τσαμασίρος Γ., Τσέγκος Ι., 1999, Σύγχρονες Ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα, University of Indianapolis, Αθήνα
- ✓ Ανθόπουλος Χ., «Προστασία κατά του ρατσισμού και ελευθερία της πληροφόρησης», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, (σε΄. 36-42, 50-53)
- ✓ Βαρτζιώτη, 2005, Η Λέξη Πολιτισμός και η Σημασία της, Ελληνικά Γράμματα
- ✓ Βεργέτη, Μ., 1999, Παλιννόστηση και Κοινωνικός Αποκλεισμός. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη
- ✓ Γεωργακόπουλος, Θ., Α., 1992, Δημόσια οικονομική και δημοσιονομική νομοθεσία, Εκδόσεις Το Οικονομικό
- ✓ Γεωργούλης Γ, 2003, «Ζητήματα θεωρίας στον αστικό σχεδιασμό», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
- ✓ Γκουλιαβούδη, Αν., 2006, Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας και Ποιότητα Ζωής, Αθήνα
- ✓ Γλυτσός Π.Ν., Περιφερειακές Ανισότητες στην Ελλάδα: Δημογραφικά και Οικονομικά Χαρακτηριστικά, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (Επιστημονικές Μελέτες 27), Αθήνα, 1988.
- ✓ Δαμανάκης Μ., 1999, Μετανάστευση και Εκπαίδευση. Εκδόσεις: Gutenberg
- ✓ Διαδικασίες Κοινωνικού Μετασχηματισμού στον Πειραιά: Μετακινήσεις, Οικογένεια, Εργασία, ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1998
- ✓ Δουλκερή Τ., 2007, Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα, Παπαζήσης, Αθήνα
- ✓ Ζαϊμάκης Γ., «Κοινοτική Εργασία και τοπικές κοινωνίες», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002, (σελ 143- 151)
- ✓ Ζωγράφου Α, 2003, «Διαπολιτισμική αγωγή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα 2003
- ✓ Ιωσηφίδης Θ, 2003, «Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες», εκδόσεις Κρητική, Αθήνα
- ✓ Κασιμάτη, Κ., «Πολιτικές Μετανάστευσης και στρατηγικές Ένταξης», Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και κοινωνικής πολιτικής (ΚΕΚΜΟΚΟΠ), εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2003, (σελ 107-114, 128-140)

- ✓ Κασιμάτη, Κ., 1998, Πόντιοι στην Ελλάδα και Κοινωνικός Αποκλεισμός, στο Κασιμάτη, Κ. επ., Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία, Αθήνα: Gutenberg
- ✓ Κασιμάτη Κ., 2007, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Εισαγωγή- Επιμέλεια: Κούλα Κασιμάτη, εκδότης Gutenberg, Αθήνα
- ✓ Κυριαζή, Νότα, 1999, «Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- ✓ Κογκίδου, Δ., Α. Μαρβάκης, Ε. Τρέσσου, Γ. Τσιάκαλος, 2007: Φτώχεια -Κοινωνικός αποκλεισμός. Βιβλιογραφικός Οδηγός 1970-2005. Θεσσαλονίκη
- ✓ Λαλιώτου Ι., 1999, Διασχίζοντας τον Ατλαντικό. Εκδόσεις: Πόλις
- ✓ Μαδιανός Μ., «Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχιατρική» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2000 (σελ 143-149, 135-140)
- ✓ Μουσούρου Λ., 2004. Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Εκδόσεις: Gutenberg
- ✓ Ντουσελιέρ Ά., 2000, Οι Αλβανοί στην Ελλάδα (13^{ος}-15^{ος} αιώνας). Εκδόσεις: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν
- ✓ Παπαγεωργίου Γ. Ευ., 2004, Ψυχιατρική, Εκδόσεις Παρισιάνου, Αθήνα, 2004
- ✓ Παρασκευόπουλου Ν. Ι., 2005 Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμος 1ος, Αθήνα
- ✓ Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., 2002, Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων. Τόμος Α, Εισαγωγή στον Πολιτισμό. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Περνιιώτη Ξ., 2003. Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα. Εκδόσεις: Οδυσσεάς Συλλογικό Έργο, 2001, Μετανάστες και Μετανάστευση. Εκδόσεις: Πατάκης
- ✓ Πατινιώτης Ν., 2002. Εξάρτηση και Μετανάστευση. Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
- ✓ Πετρινώτη Ξ., 2003. «Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα». Εκδόσεις: Οδυσσεάς τη δημιουργία δύο κέντρων συντονισμού στον Πειραιά και στη Μαδρίτη και με τη λειτουργία της European Agency for the External Borders (από το 2007) και έμφαση στην πρόληψη μέσω οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης.
- ✓ Σολωμός Γ., 2007, Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα, Λιβάνης, Αθήνα
- ✓ Συλλογικό Έργο, 2002, Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα. Εκδόσεις: Παπαζήσης
- ✓ Συλλογικό Έργο, 2002. Είμαστε Όλοι Μετανάστες. Εκδόσεις: Πατάκης
- ✓ Τοπική Αυτοδιοίκηση, Υπουργείο Εσωτερικών, 2009
- ✓ Τσουκαλά Α., 2003. Μετανάστευση και Εγκληματικότητα στην Ευρώπη. Εκδόσεις: Σακκουλάς Αντώνης
- ✓ Τσουκαλάς Κ., 1986, Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη Μεταπολεμική Ελλάδα, Θεμέλιο .

- ✓ Τσιάκαλος Γ., 1998, Κοινωνικός Αποκλεισμός – Η Ελληνική Εμπειρία, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, Επιμέλεια Κασιμάτη Κ.
- ✓ Χριστοδούλου Α., 1994, Ψυχοθεραπείες, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα
- ✓ Φίλιας Β., 1996, «Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών», εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1996
- ✓ Ψημμένος Ι., 2000, Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα. Εκδόσεις: Παπαζήσης

Ξένη Βιβλιογραφία

- ✓ Kayser B., 1999, Άνθρωπο-γεωγραφία της Ελλάδος, ΕΚΚΕ, Αθήνα
- ✓ Saunders M., Lewis P. and Thornhill A., 2000, Research Methods For Business Students, London: Prentice Hall.
- ✓ Cohen & Manion, 1994, Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, εκδόσεις Μεταίχμιο. Αθήνα .
- ✓ Saunders et all, 2005, Specified ways for research and analysis of data, Prentice Hall
- ✓ O'leary El., 1995, Η Θεραπεία Gestalt, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- ✓ Rogers Carl, Ph. D., 1991, Ομάδες Συνάντησης, Αυτογνωσία – Ψυχολογία των Ομάδων – Επικοινωνία, Εκδόσεις Δίοδος
- ✓ Smith, P., 2006, Πολιτισμική Βιβλιοθήκη. Εκδόσεις Κριτική
- ✓ Sekaran U., 1992, Research Methods for Business, A Skill Building Approach, New York: John Wiles and Sons Inc.
- ✓ Zikmund W.G., 2000, Business Research Methods. London: Harcourt college publishers.
- ✓ <http://www.statistics.gr>

Άρθρα

- ✓ Μεγαλοοικονόμου Θ., (2007), τίτλος περιοδικού «Κοινωνία και Ψυχική Υγεία Πολιτικές ψυχικής υγείας: Αποκλεισμός, νεοιδρυματισμός και Αίτημα της χειραφέτησης», Επιστημονική Περιοδική Έκδοση για θέματα υγείας και κοινωνικού αποκλεισμού, Τεύχος Ιουλίου, 4^ο: ΕΑΠ, σελ: 25.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Α. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ

Επιστολή

ΠΡΟΣ

Τον/την Διεύθυνση της Υπηρεσίας
κο/κα

Σας γνωρίζουμε ότι, στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας με θέμα "Στάσεις και απόψεις των επαγγελματιών ψυχικής υγείας απέναντι σε μετανάστες ψυχικά ασθενείς", θα πραγματοποιηθεί έρευνα που περιλαμβάνει ερωτηματολόγια.

Παρακαλούμε να διευκολύνεται την πραγματοποίηση της έρευνάς μας, παρέχοντας τη σχετική ενημέρωση στους ειδικούς της υπηρεσίας, ώστε να δεχτούν να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια .

Τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν καθαρά για εκπαιδευτικούς σκοπούς, στα πλαίσια της δεοντολογίας και της τήρησης του απορρήτου.

Η πτυχιακή εργασία τελεί υπό την εποπτεία της καθηγήτριας εφαρμογών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας κας Κλωνή.

Ευχαριστούμε και αναμένουμε για τη συνεργασία.

Με εκτίμηση

Δρακόπουλος Φίλιππος
Μπαρής Περικλής
Στεφανιάκ Σάντρα Νταρια

B. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) Φύλο

- a) Γυναίκα
- b) Άνδρας

2) Ηλικία

- i. Από 18-24 ετών
- ii. Από 25-35 ετών
- iii. Από 36-45 ετών
- iv. Από 46-55 ετών
- v. Από 56 και άνω

3) Τόπος διαμονής

- i. Αστικό κέντρο
- ii. Ημιαστικό κέντρο
- iii. Αγροτική περιοχή

4) Ειδικότητα

- α) Επισκέπτης / τρία υγείας
- β) Κοινωνικός Λειτουργός
- γ) Κοινωνιολόγος
- δ) Νοσηλευτής / τρία ΤΕ
- ε) Νοσηλευτής / τρία ΔΕ
- ζ) Ψυχίατρος
- η) Ψυχολόγος

5) Είδος μονάδας που εργάζεστε

- α) Κέντρο Υγείας
- β) Κέντρο Ψυχικής Υγείας/ Υγιεινής
- γ) Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου / Κοινότητας

- δ) Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου
- ε) Ψυχιατρικό Νοσοκομείο
- Άλλο _____
-

6) Εργασιακή Κατάσταση

- α) Μόνιμη εργασία
- β) Εργασία αορίστου συμβάσεως
- γ) Εργασία με σύμβαση έργου
- δ) Εργασία με σύμβαση ορισμένου χρόνου
- ε) Ωρομίσθια εργασία

7) Έχετε κάποια εξειδίκευση πάνω στο αντικείμενο των οικονομικών μεταναστών?

1. ΝΑΙ
2. ΟΧΙ

7.α) Αν ναι, ποιόν :

1. Master
2. Διδακτορικό

8) Εργασιακή εμπειρία

- I. Έως και 1 έτος
- II. 1 έως 3 έτη
- III. 3 έως 6 έτη
- IV. 6 έως 10 έτη
- V. 10 έως 15 έτη
- VI. 15 έως 20 έτη
- VII. 20 και άνω

9) Έχετε εργαστεί ξανά σε παρόμοια Υπηρεσία στο παρελθόν?

- 1) ΝΑΙ
2) ΟΧΙ

9 α) Αν ναι, σε ποια ή ποιες από τις παρακάτω? (δόθηκαν περισσότερες από μια απαντήσεις)

1. Κέντρο Ψυχικής Υγείας
2. Κέντρο Υποδοχής Μεταναστών
3. Νοσοκομείο Ημέρας
4. Οικοτροφείο / Ξενώνας
5. Προστατευόμενο Διαμέρισμα
6. Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου
7. Ψυχιατρικό Νοσοκομείο
8. Άλλο _____

10) Είναι συχνή η προσέλευση των οικονομικών μεταναστών στην υπηρεσία σας για αναζήτηση επίλυσης των προβλημάτων τους?

- A. ΝΑΙ
B. ΟΧΙ

10 α) Αν ΝΑΙ για ποιόν / ποιους από τους παρακάτω λόγους απευθύνονται κυρίως στην υπηρεσία σας?

1. Για αναζήτηση εργασίας
2. Για την αντιμετώπιση κάποιας ψυχιατρικής διαταραχής
3. Για την έκδοση άδειας διαμονής
4. Για την επίλυση νομικών ζητημάτων
5. Για την έκδοση κάποιου επιδόματος
6. Όλα τα παραπάνω
7. Άλλο _____

10 β) Ποια είναι η εθνικότητα των οικονομικών μεταναστών που συνήθως απευθύνονται στον φορέα σας?

- i. Αλβανοί οικονομικοί μετανάστες

- ii. Αφγανοί οικονομικοί μετανάστες
 - iii. Κούρδοι οικονομικοί μετανάστες
 - iv. Πακιστανοί οικονομικοί μετανάστες
 - v. Ρουμάνοι οικονομικοί μετανάστες
 - vi. Ρώσοι οικονομικοί μετανάστες
 - vii. Όλοι οι παραπάνω μετανάστες
 - viii. Άλλο _____
-

11) Ποια είναι η ηλικία συνήθως των μεταναστών που απευθύνονται για βοήθεια στην υπηρεσία σας?

- α) Νηπιακή ηλικία (2- 7)
- β) Σχολική ηλικία (7 -11)
- γ) Εφηβική ηλικία (12 – 18)
- δ) Νεανική ηλικία (19 – 30)
- ε) Πρώιμη Ενήλικη φάση (31 – 40)
- ζ) Όψιμη Ενήλικη Φάση (41 – 60)
- η) Γεροντική ηλικία (60 και άνω)

12) Για ποιές από τις παρακάτω διαταραχές προσέρχονται στην υπηρεσία σας οι ΕΝΗΛΙΚΟΙ οικονομικοί μετανάστες. (Βαθμολογήστε από το 1- 10 στο κάθε κουτάκι. 1= ως το πιο σημαντικό και 10 = ως το λιγότερο σημαντικό).

- i. Αγχώδεις Διαταραχές
- ii. Άνοια
- iii. Διαταραχές διάθεσης
- iv. Διαταραχές προσωπικότητας
- v. Διαταραχές Ύπνου
- vi. Δυσπροσαρμοστική διαταραχή
- vii. Σεξουαλικές διαταραχές
- viii. Σχιζοφρένεια και άλλες Ψυχωτικές διαταραχές
- ix. Σωματόμορφες διαταραχές
- x. Χρήσεις ουσιών

13) Τα παιδιά και οι έφηβοι οικονομικοί μετανάστες για ποιες διαταραχές προσέρχονται συχνότερα στην υπηρεσία σας. (Βαθμολογήστε από το 1 – 10 στο κάθε κουτάκι.

- α) Αυτιστική Διαταραχή
- β) Άλλες βαριές Διαταραχές Ανάπτυξης
- γ) Διαταραχές Διάθεσης
- δ) Διαταραχές επικοινωνίας και Λόγου
- ε) Διαταραχές Μάθησης
- στ) Διαταραχές Προσωπικότητας
- ζ) Διανοητική Καθυστέρηση
- η) Διαταραχές ελαττωματικής προσοχής –
Υπερκινητικότητα
- θ) Διαταραχή χρήσης ουσιών
- ι) Παραβατική συμπεριφορά
- κ) Παιδική Σχιζοφρένεια

14) Πιστεύεται ότι η Ελλάδα είναι μια πολυπολιτισμική χώρα?

- i. ΝΑΙ
- ii. ΟΧΙ

15) Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το σπουδαιότερο πρόβλημα για κοινωνική ένταξη των οικονομικών μεταναστών στην χώρα υποδοχής?

- α) Γλώσσα
- β) Διαφορετική νοοτροπία , τρόπος σκέψης.
- γ) Διαφορετικά και επιπρόσθετα προβλήματα
- δ) Κάτι άλλο
- ε) Δεν γνωρίζω

16) Για ποιους από τους παρακάτω λόγους πιστεύεται ότι οι οικονομικοί μετανάστες θεωρούνται ευπαθείς ομάδα? (σημειώστε έως μία επιλογή)

- α) Ανέκαθεν Λειτουργεί το αρνητικό στερεότυπο προς το “ξένο” και το “διαφορετικό” στη χώρα μας
- β) Δεν υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής για την ένταξη των οικονομικών μεταναστών στη χώρα μας
- γ) Λειτουργεί η διαφορά κουλτούρας / εθνικότητας σαν τροχοπέδη στην επαγγελματική σταδιοδρομία των μεταναστών
- ε) Οι οικονομικοί μετανάστες προκαλούν σοβαρά προβλήματα κατά τη

- φιλοξενία στη χώρα μας
- ζ) Όλα τα παραπάνω
- στ) Άλλο _____
-

17) Θεωρείται πως οι οικονομικοί μετανάστες έχουν ευθύνη για τον κοινωνικό στιγματισμό τους από τους Έλληνες?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

18) Θεωρείται πως οι Έλληνες ευθύνονται για τον κοινωνικό στιγματισμό των οικονομικών μεταναστών που φιλοξενούνται στη χώρα μας?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

19) Πως αξιολογείται τις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος για την εξάλειψη τω διακρίσεων και την κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα?

- α) Εξαιρετική
- β) Καλή
- γ) Επαρκείς
- δ) Ανεπαρκείς
- ε) Ανύπαρκτη

20) Οι συνθήκες εργασίας σας δίνουν τη δυνατότητα, έτσι ώστε να ανταποκρίνεστε ικανοποιητικά στις ανάγκες των μεταναστών που πάσχουν από ψυχικής νόσους?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

20 α.) Αν όχι, με ποιόν/ ποιους τρόπους θα μπορείτε να ανταποκρίνεστε καλύτερα στις ανάγκες των οικονομικών μεταναστών?

- I.Με καλύτερη δικτύωση υπηρεσιών ψυχικής υγείας

- II. Με μεγαλύτερη χωροταξική διάταξη των χώρων εργασίας
- III. Με περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό
- IV. Με την ύπαρξη μεταφραστών
- V. Με την ύπαρξη ειδικών επαγγελματιών ψυχικής υγείας από αντίστοιχες χώρες καταγωγής και προέλευσης των μεταναστών
- VI. Νέα concept στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, δημιουργία ειδικών προγραμμάτων για την ψυχοκοινωνική παρέμβαση στους μετανάστες ψυχικά πάσχοντες.
- VII. Όλα τα παραπάνω
- VIII. Άλλο _____
-

21) Σε περίπτωση που η υπηρεσία σας δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις ανάγκες των μεταναστών ψυχικά πασχόντων, σε ποια από τις παρακάτω δομές θα τον παραπέμπατε?

- α) Στην Αστυνομία
- β) Σε ειδικά οικοτροφεία
- γ) Σε ειδικούς ξενώνες
- δ) Στα κέντρα Υποδοχής Οικονομικών Μεταναστών
- ε) Σε προστατευόμενα διαμερίσματα
- ζ) Ψυχιατρική Κλινική
- στ) Άλλο _____
-

22) Ποια από τις παρακάτω απόψεις συμμερίζεστε για την υποστήριξη των οικονομικών μεταναστών ψυχικά πασχόντων.
(έως και μια επιλογή)

- α) Να τους απελάσουν άμεσα από την Ελλάδα
- β) Να δημιουργούνται προσωρινοί χώροι φιλοξενίας με σκοπό την επιστροφή των μεταναστών στη χώρα καταγωγής
- γ) Να υπάρχουν ειδικά κέντρα με εξειδικευμένο προσωπικό για την υποστήριξη των πασχόντων αυτών
- δ) Να υπάρχει συνεργασία με παρόμοιους φορείς των αντίστοιχων χωρών απ' όπου κατάγονται οι οικονομικοί μετανάστες που να προσφέρουν ειδικό προσωπικό για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών των ατόμων αυτών
- ε) Όλα τα παραπάνω
- ζ) Άλλο _____
-

23) Πιστεύεται ότι ο φορέας σας παρέχει ικανοποιητική ενημέρωση / ευαισθητοποίηση για την προσέλκυση μεταναστών ψυχικά πασχόντων?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

23 α) Αν ναι, με ποιόν τρόπο έχει γίνει εφικτό αυτό?

- α) Με άμεση επίσκεψη στον τόπο διαμονής τους.
- β) Με διαφήμιση στα ΜΜΕ
- γ) Με ενημερωτικά φυλλάδια προς τους οργανωμένους συλλόγους μεταναστών
- δ) Με ειδικά σεμινάρια προς τους μετανάστες
- ε) Με παροχή γραμμής υποστήριξης των μεταναστών

24) Για ποιόν από τους παρακάτω λόγους θεωρείται ότι αντιμετωπίζουν δυσκολία προσαρμογής οι οικονομικοί μετανάστες?

- α) Λόγω της αδυναμίας τους κράτους πρόνοιας
- β) Λόγω ανεπάρκειας και αδιαφορίας των Κοινωνικών Υπηρεσιών
- γ) Λόγω της ελλιπούς ενημέρωσης για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικονομικοί μετανάστες
- δ) Λόγω ξενοφοβικών στάσεων της περιοχής
- ε) Όλα τα παραπάνω
- ζ) Άλλο _____
-

25) Όταν απευθύνεται στην υπηρεσία σας ένας οικονομικός μετανάστης ψυχικά πάσχοντας, πιστεύεται ότι συμπεριφερόσαστε με ίση μεταχείριση σε σχέση με τους γηγενείς?

- α) Με ίση μεταχείριση
- β) Με προτεραιότητα στους γηγενείς
- γ) Με προτεραιότητα στους μετανάστες

26) Πως αντιμετωπίζεται έναν οικονομικό μετανάστη ο οποίος δεν διαθέτει τα απαραίτητα χαρτιά νομιμότητας ?

- α) απορρίπτω
- β) προσφέρω τη βοήθειά μου, σύμφωνα με τις αρχές και την δεοντολογία του επαγγέλματός μου
- γ) Τον παραπέμπω στις Αστυνομικές Αρχές
- δ) Άλλο _____

27) Θα είχατε ενεργή συμμετοχή στην περίπτωση που θα πραγματοποιούταν μια καμπάνια για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μεταναστών ψυχικά πασχόντων?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

28) Αισθάνεστε ότι είναι απαραίτητη η διαπολιτισμική διδασκαλία στα Σχολεία?

- α) ΝΑΙ
- β) ΟΧΙ

28 α) Αν ΝΑΙ, σε ποιόν τομέα προτείνεται ότι θα ήταν απαραίτητη η διαπολιτισμική εκπαίδευση?

- α) Στο επίπεδο της απλής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για την απόκτηση θετικών στάσεων απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες
- β) Στον τομέα εκμάθησης της κουλτούρας και του πολιτισμού διαφόρων εθνικοτήτων
- γ) Όλα τα παραπάνω
- Άλλο _____
-